

KIRJOITUKSIA EPÄOIKEUDENMUKAISUUDESTA
– Työtön sosiaalisen median keskustelupalstalla

Pirjo Rewell
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto
Kokkolan
yliopistokeskus
Chydenius
Syksy 2013

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	6
2.	TYÖTTÖMIEN ASEMOINTI	10
2.1	Työ ja sosiaalityö	10
2.2	Työttömiin liittyviä diskursseja	12
2.1.1	Eriarvoisuus	14
2.1.2	Vastuullisuus	20
2.3	Työttömien aktivointi ja osallistaminen	23
2.4	Sosiaalisen aseman merkitys	27
2.5	Identiteetin muodostuminen	30
3.	MEDIA IDEOLOGIOIDEN JA IDENTITEETTIEN RAKENTAJANA	36
3.1	Kieli, ideologiat ja identiteetit	36
3.2	Sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi	38
3.3	Sosiaalinen media	42
4.	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -AINEISTO	45
4.1	Tutkimuskysymykset	45
4.2	Tutkimusaineisto	46
4.3	Aineiston analysointiprosessi	50
4.4	Eettinen pohdinta	57
5.	SOSIAALISEN MEDIAN DISKURSSIT TYÖTTÖMISTÄ	62
5.1	Tekstityylit	62
5.1.1	Tarinallisuus ja kuvailevuus	63
5.1.2	Faktatyylisyys	66
5.2	Vahvimmat diskurssit	68
6.	TYÖTTÖMÄN IDENTITEETTI	80
6.1	Identiteetin ainekset teksteissä	80
6.2	Työtön uhri	86
7.	SOSIAALISEN MEDIAN DISKURSSIEN FUNKTIOT	90
7.1	Yhteiskunnallisen ilmapiirin heijastuminen	90
7.2	Yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäminen ja uusintaminen	97

8.	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA	107
8.1	Verkon antama tuki ja osallisuus	107
8.2	Tutkimuksen arviointia	111
8.3	Sosiaalinen media ja sosiaalityön kehittäminen	114
	LÄHTEET	118

TAULUKOT JA KUVIOT

Taulukko 1. Suomen kahdeksan käytetyintä WEB -sivustoa 17/2012	44
Taulukko 2. Keskusteluketjujen pituus ja määrä	48
Taulukko 3. Keskustelupalstalle osallistumisen määrä	49
Kuvio 1. Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys	52

TIIVISTELMÄ

Tutkielmassa tarkasteltiin millaisia diskursseja ja identiteettiä keskustelupalstan kirjoituksissa tuotettiin työttömistä, sekä millaisia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia funktioita tällä voi olla. Tutkimusaineistona olivat sosiaalisessa mediassa alkuvuonna 2012 Suomi24 ”Potkut ja työttömyys” – keskustelupalstalla julkaistut 28 keskusteluketjua. Työttömistä tuotettu kuva käsitettiin tutkielmassa sosiaalisena konstruktiona, jota osin ylläpidetään ja tuotetaan tekstien kautta. Keskustelupalstan kirjoittajien katsottiin osallistuneen todellisuuden määrittelyyn, minkä nähtiin vaikuttaneen käsitysten muodostumiseen. Tutkielmassa käytettiin konstruktionistista näkökulmaa ja tutkimusmenetelmä lähentyi sosiaaliseen konstruktionismiin perustuvaa Norman Faircloughin kriittistä diskurssianalyysiä.

Keskustelupalstan kirjoituksia tulkiten työttömien kokemuksiin liittyivät keskeisesti epäoikeudenmukaisuus ja puute. Julkisen tahon näkökulma heijastui keskustelupalstan teksteissä, legitimoiden vallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä ja uusintaen hallitsevan tahon valtaa. Tutkimustulosten mukaan aineiston teksteistä oli tulkittavissa työttömiä velvoittava ja kontrolloiva yhteiskunnallinen ilmapiiri, sillä useimmiten toistuvina diskursseina olivat epäoikeudenmukaisuuteen, yhteiskuntajärjestelmään ja sen vaateisiin, muiden vallan ja velvoittavuuden kohteena olemiseen sekä työttömyyskassaan tai ammattiliittoon liittyvät aiheet. Työttömät tuottivat myös itse omaa kielteistä ja heikompaan asemaansa sekä identiteettiään vahvistavaa tekstiä mukailen yhteiskunnassa vallitsevia ideologioita ja hegemoniaa, vaikkakin pääsääntöisesti kritisoiden. Identiteettityyppejä työttömille muodostui tulkittujen tekstien perusteella neljä: uhri, sopeutuja, hyväksikäyttäjä ja kapinoinja. Yhdistävinä tekijöinä olivat uhrius, sopeutuminen, vallanpuute ja voimattomuus, kaventunut itsemääräämisoikeus, nöyryytettyä ja epävarmuudessa eläminen, alistuminen, kontrollointi ja epäoikeudenmukaisuuden kokeminen. Eroa oli siinä, miten nämä attributit otettiin osaksi omaa identiteettiä.

Työttömien voi tulkita saaneen sosiaalisen median ja keskustelupalstan kautta vahvistusta identiteetilleen ja asemoinnilleen, sekä sosiaalisesti että yhteiskunnallisesti. Sosiaalinen media saattaisi tietoyhteiskunnallemme tyypillisenä verkostoitumismuotona ja tiedon välittäjänä rikastuttaa työttömien kanssa tehtävää sosiaalityötä, ja tukea työttömän myönteisemmän identiteetin sekä tasavertaisuuden rakentumisessa.

Avainsanat: työtön, identiteetti, diskurssianalyysi, konstruktionismi, sosiaalinen media

1. JOHDANTO

Työskennellessäni työ- ja yksilövalmennuksen parissa pääkaupunkiseudulla olen kohdannut satoja työttömiä erilaisissa elämäntilanteissa. Työttömistä osalla on ollut takanaan pitkä työhistoria, kun taas jotkut heistä eivät ole olleet lainkaan mukana työelämässä. Useimpien työhistoria on ollut kuitenkin jotakin tältä väliltä, ja työttömyysjaksoja on voinut olla useita. Työttömien motivaatio työllistymiseen on vaihdellut erilaisista syistä johtuen. Olen pohtinut useissa eri tilanteissa työttömien asemointia yhteiskunnassamme, ja omaa roolianikin suhteessa heihin toimiessani vuoroon yksilö-, työ- ja ryhmävalmentajana, esimerkiksi työssäni kuntouttavan työtoiminnan ja ammatillisen kuntoutuksen parissa. Työni puitteissa olen osallistunut moniin palavereihin, työryhmiin ja seminaareihin, joissa on käsitelty erilaisia työttömiin liittyviä aihealueita, usein aktiivoinnin näkökulmasta. Olen myös seurannut vuosien ajan aiheeseen liittyvää keskustelua, uutisointia ja lehtikirjoittelua, etenkin Helsingin Sanomissa, jota levikkinsä puolesta voitaneen pitää sanomalehdistä valtakuntamme päämedianä.

Seurattuani sekä työttömien, asiantuntijoiden että median työttömiin liittyvää kommentointia, olen kiinnittänyt huomiota näihin aiheisiin liittyviin usein kielteisen tuntuisiin ilmaisutapoihin, kannanottoihin ja työttömiin liittyvään yleiseen suhtautumiseen, joka näyttäisi muuttuneen työttömiä velvoittavammaksi. Ajatuksia työttömien asemasta herätti esimerkiksi Helsingissä ilmestyvässä Metro – ilmaisjakelusanomalehdessä (17.7.2012) ollut uutinen Lontoossa haasteita tuottaneista suurtapahtumien turvajärjestelyistä, joihin ei saatu sovittua määrää työntekijöitä. Uutisoinnin mukaan työntekijävajetta paikattiin käyttämällä ”työttömiä työnhakijoita, joille ei maksettu palkkaa ja joista osa joutui viettämään yönsä sillan alla”. Myös Suomessa osaa työttömistä aktivoidaan, kannustetaan ja velvoitetaan työskennelemään palkatta vähimmäisturvansa vastineeksi.

Näkemyksistä työttömistä perustuu usein muiden kuin työttömien omiin näkemyksiin, sillä työttömien on ollut vaikea saada omaa ääntään kuuluville perinteisessä mediassa. Sosiaalinen media on tarjonnut uuden tavan oman äänen kuuluville saamiseen myös niille, joiden aiemmin oli käytännössä lähes mahdotonta osallistua

julkiseen keskusteluun. Viime vuosina nopeasti kasvanutta sosiaalisen median käytön suosiota on pidetty sekä uhkana että mahdollisuutena perinteiselle medialle, jonka sisältöä tuottavat lähinnä ammattilaiset (Matikainen 2009, 5–6). Tämä uudenlainen vuorovaikutusmahdollisuus sosiaalisessa mediassa tarjoaa periaatteessa kaikille avoimen mahdollisuuden tarkastella, miten yksilöllinen ja sosiaalinen kietoutuvat toisiinsa, esimerkiksi sähköisen verkon keskustelupalstoilla. Tietoa, mielipiteitä ja asenteita välittävä sosiaalinen media on tämän päivän toimintaympäristöä, jota voitaisiin hyödyntää monin tavoin tiedon välityksessä ympäristössä, jossa yksityisen ja julkisen raja on hämärtynyt. Esimerkiksi sosiaalityössä on vasta vähän hyödynnetty yhä suosittumpaa sosiaalista mediaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Virallinen, vakiintunut tieto yhteiskunnassa perustuu yleensä asiantuntijoiden muodostamaan tietoon teknologiasta, taloudesta tai ammatillisen tiedon tulkinnoista (Karjalainen 2005, 323). Virallinen tieto ja vakiintuneet näkemykset ilmiöistä sekä niiden taustoista luovat pohjan yhteiskunnan hallinnalle (Hänninen, Karjalainen & Lahti 2005, 3). Etenkin marginaalisten ryhmien kohdalla moninaisuutta yleisen virallisen tietämyksen rinnalle voi tuoda epävirallinen, kokemukseen pohjaava tieto. Tämä saattaa mahdollistaa laajemman dialogin käymisen erilaisista ilmiöistä (Juhila 2006, 104–105). Dialogille on tyypillistä tasavertaisuus ja vuoropuhelu, johon voi osallistua useampikin näkemyksensä esiintuova. Dialogi edellyttää toisen kohtaamista, osallistumista ja mahdollistaa yhdessä tekemisen sekä ymmärtämisen. Etenkin heikommassa asemassa olevia vahvistavaa on, että tulee kuulluksi ja mukaan otetuksi. En usko, että demokratian täysipainoinen toteutuminen ilman dialogista vuoropuhelua on mahdollista.

Kokemuksellinen tieto marginaalin näkökulmasta saattaa tuoda arvokasta tietoa yhteiskuntatodellisuudesta. Lisäksi yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevien äänen tuominen näkyväksi voi vähentää leimautumista ja edistää stereotyyppien purkamista. (Hyväri 2009, 5.) Kokemus omasta osallisuudesta yhteisöissä ja kulttuureissa muovaavat käsitystä itsestä ja omasta toimijuudesta. Elinympäristöjen yhteiset tarinat, puheenvuorot, keskustelut ja ideologiat muovaavat maailmankuvaa, käsityksiä, elämäntapoja ja identiteettejä, sekä tietoisesti että tiedostamattomastikin (Eteläpelto 2007, 140, 137). Näen yhteiskunnallisen

moniäänisyyden olevan välttämätöntä, jotta oikeudenmukainen yhteiselo voisi toteutua.

Ainakin teoriassa kaikille tarjolla oleva, uudenaikainen osallistumisen avoin muoto sosiaalisessa mediassa innosti minua tutkimaan, millaista kuvaa sosiaalisessa mediassa on tuotettu työttömistä, sekä millaisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia funktioita tällä voi olla. Sosiaalisista medioista Suomi24 on Suomen suurin verkkoyhteisö, ja Suomen käytetyimpien verkkosivustojen joukossa. Eräs Suomi24 tarjoamista verkkosivustojen palveluista on ”Keskustelu”, jonka eri verkkopalstoilla käytäviin keskusteluihin voi kuka tahansa osallistua koska tahansa sähköinen verkkoyhteyden kautta. ”Keskustelu”:n verkkopalstalla ”Potkut ja työttömyys” on kirjoituksia, joiden aiheena on otsakkeen mukaisesti etupäässä työttömyyteen liittyviä tekstejä. Tälle keskustelupalstalle on kirjoittaneita tuotettu kuvaa muun muassa työttömistä ja työttömiin liittyvistä aiheista. Näyttää siltä, että palstalle osallistuvat lähinnä ne, joita työttömyys tai huoli siitä koskettaa jollain tapaa. On siis todennäköistä, että palstan käyttäjiin eivät kuulu yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa toimivat, vaan ne, joiden on muualla vaikea saada ääntään kuuluville. Tämä tutkimus voi osaltaan tuoda keskustelupalstalle kirjoittaneiden ääntä kuuluville, ja mahdollisesti jopa osaksi yhteiskunnallista keskustelua, jota käydään muuallakin kuin tutkitulla keskustelupalstalla.

Näkemykset sosiaalisesta konstruktionismista ja kriittinen diskurssianalyysi sopivat hyvin tämän tyyppisen tutkimusaiheen laadulliseen, kuvailevaan ja selittäväänkin tutkimiseen. Sosiaalisessa konstruktionismissa tutkittavaa todellisuutta ei kohdata sellaisenaan, vaan aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä (Gergen 1994, 72; Burr 1995, 1–8). Diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita siitä, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäviksi kielen käytöllä, minkä nähdään rakentavan sosiaalista todellisuutta. (Suoninen 2002, 17–18.) Yhteiskunnassa esiintyvät puhuvat eli diskurssit ilmentävät, levittävät ja vahvistavat käsityksiä sekä asenteita. Nämä käsitykset ja asenteet muotoutuvat ihmisten ajatteluun ja mielipiteisiin, lopulta konkretisoituen esimerkiksi lakiteksteihin. Suomi24 -keskustelupalstan kirjoituksista ilmenee, millainen sosiaalinen todellisuus niiden kautta on tulkittavissa.

Sosiaalinen media, johon myös Suomi24:n voi katsoa kuuluvan, tarjoaa runsaasti materiaalia, joiden perusteella käsityksiä voidaan tutkia. Vaikka sosiaalisen median käyttö on nopeasti kasvattanut suosiotaan, niin sosiaalista mediaa on vasta vähän käytetty tutkimusaineistona. Sosiaalinen media on osa yhteiskuntaa, ja se heijastelee myös osaltaan vallitsevaa yhteiskuntajärjestelmäämme. Sosiaalisen median kautta on mahdollista tarkastella ja tutkia eliitin diskurssin, julkisen mielipiteen ja tavallisten kansalaisten mielipiteiden yhteneväisyyttä ja eroavaisuutta, sekä niiden välisiä jännitteitä. Sosiaalinen media on parhaimmillaan ajantasaisempi viestinnän väline kuin perinteinen media, joten sen rooli liittyen yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutoksiin voi olla hyvinkin suuri. Kasvava ja määrällisesti suurena pysyvä työttömyys, historiallisesti tarkastellen esimerkiksi etenkin nuorten työikäisten miesten parissa, voi johtaa yhteiskunnalliseen epävakauteen, toimimattomuuteen ja tyytymättömyyteen, jonka seurauksia voi olla jopa vaikea etukäteen arvioida. Sosiaalinen media voi tarjota uudenlaisen välineen yhteiskunnallisen ilmapiirin arvioimiseen ja rakentamiseen, myös yksilötasolta tarkasteltuna.

Olen käyttänyt tutkimusaineistonani sosiaalisen median keskustelupalstan kirjoituksia, jotka liittyvät työttömiin. Tämän tekstiaineistolähtöisen, laadullisen tutkimuksen teoreettinen tulkinta lähenee kriittistä diskurssianalyysiä, lähtökohtana sosiaalinen konstruktionismi. Työttömien asemointia käsittelevässä toisessa luvussa tuon esiin työttömiin ja työttömyyteen liittyviä taustatietoja ja diskursseja, sekä niihin liittyviä käsitteitä, kuten työttömien aktivointi ja osallistaminen. Tarkastelen työttömien asemointia myös sosiaalisen aseman ja identiteetin kautta. Kolmannessa luvussa kuvaan median ja yhteiskunnan toimintaa osana ideologioiden ja identiteettien rakentumista, sosiaalista konstruktionismia, diskurssianalyysiä sekä sosiaalista mediaa Tutkielman neljännessä luvussa esittelen tutkimuskysymykset ja -aineiston, tutkimusaineiston analysointiprosessia sekä tutkimusaiheeseen liittyvää eettistä pohdintaa. Viidennessä, kuudennessa ja seitsemännessä luvussa vastaan tutkimuskysymyksiin. Viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa tulkitan ja pohdin tutkimukseni antia johtopäätöksineen, myös suhteessa sosiaalityöhön, sekä esitän ajatuksiani mahdollisista jatkotutkimusaiheista.

2. TYÖTTÖMIEN ASEMOINTI

Työntekoon osallistumattomuus on aina koskenut osaa väestöä. Se, miksi työtä ei ole tehty, on sen sijaan vaihdellut yhteiskunnallisesti vuosisatojen saatossa, riippuen kulttuurisista arvostuksista ja määräyksistä sekä kulloinkin vallitsevasta yhteiskuntajärjestelmästä. Tässä luvussa tarkastelen aluksi lyhyesti yhteiskunnallista tukea tarvitsevien työtä tekemättömien asemoitumista maassamme. Tämän jälkeen käsittelen työttömien asemoitumiseen liittyviä diskursseja, myös osana yhteiskunnallisen ilmapiirin rakentumista. Luvun lopussa tarkastelen työttömien aktivointia ja osallistamista, sosiaalista asemaa sekä identiteettiä.

2.1 Työ ja sosiaalityö

Jaottelun työkykyisiin ja työkyvyttömiin voidaan katsoa alkaneen kirkon merkityksen vähentyessä maassamme yhteiskunnallisena huolenpitäjänä 1800-luvun loppupuolella, jolloin erilaisten sosiaalisten ongelmien hallintaan alettiin pyrkiä kuntien vaivashoidon avulla (Toikko 2005, 26, 56–58). 1930-luvulla köyhäinhuolto, joksi vaivashuolto oli vähitellen muokkaantunut, sijoitti köyhiä työlaitoksiin köyhäinhuollon kustannusten vähentämiseksi ja köyhien työskentelyyn totuttamiseksi (Piirainen 1974, 11). Yhteiskunnallista tukea saavia, kunnallisen avun tarpeessa olevia “kunniallisia” asiakkaita holhottiin ja “kunniaattomia”, joihin työtä tekemättömien työkykyisten katsottiin kuuluvan, kuritettiin (Juhila 2006, 45). Köyhäinhuolto korvaantui 1950-luvulla sosiaalihuollolla ja huoltoavulla (Satka 1994, 314). Huoltoavun piirissä oleminen oli elämäntapaa kontrolloivaa, kielteisesti leimaavaa ja joskus vastentahtoista. Muutama vuosikymmen sitten, 1980-luvulla, huoltoapu muutettiin valtakunnalliseksi toimeentulotueksi, johon kaikilla kansalaisilla on subjektiivinen oikeus. (Karisto, Takala & Haapola 2003, 300.) Toimeentulo yhteiskunnallisen tuen turvin katsottiin sen tarpeessa oleville kuuluvaksi, ja pyrkimyksenä oli turvata toimeentulotuen avulla siihen oikeutettujen perustarpeiden toteutuminen.

Kirsi Juhila (2006, 47) on todennut monien mielestä suomalaisen

hyvinvointivaltion kehittyneen 1960-luvulta alkaen 1980-luvulle asti, ja päättyneen 1990-luvun lamaan. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus ja tuloerot ovat enimmäkseen kasvaneet viimeisten kahden kymmenen vuoden ajan OECD-maissa (OECD 2008, 4–5). Suomessa tuloerot ovat kasvaneet ja köyhyys on lisääntynyt muita Pohjoismaita voimakkaammin (OECD 2008, 286). Maassamme suurin köyhyysriski uhkaa mitä pidempään elää vähimmäisturvan varassa, sillä vähimmäisturva ei yllä nykyisin köyhyysrajaan asti. Tällä hetkellä suurin yksittäinen syy köyhyyteen on työttömyys. (Julkunen 2006a, 4.) Suomessa on paljon rakenteellisista syistä johtuvaa työttömyyttä (Soininvaara 2010, 11). Tänä päivänä kasvava työttömyys altistaa siis yhä useamman köyhyydelle. Koska työttömyyden syyt ovat paljolti yhteiskunnallisista rakenteista johtuvia, niin yksittäisen työttömän voi olla vaikeaa parantaa omaa asemaansa.

Suomessa työetiikka ja kiinnittyminen työelämään ovat perinteisestikin olleet yhteiskuntaan integroitumisen perustekijöitä (Julkunen 2001, 170). Pohjoismaissa työn tekemisen arvostus voi liittyä kulttuurisesti protestanttiseen etiikkaan, jossa työn tekoon liitetään moraalisia hyveitä (Johansson & Hvinden 2007, 57). Vaikka toimeentulotuki onkin määritelty subjektiiviseksi oikeudeksi, niin tavoiteltavaa olisi toimeentulotuen asiakkuuden väliaikaisuus, ei ylläpitävyys. Toimeentulotuen saajien aktivoiminen työelämään voidaan nähdä puuttumisena työstä syrjäytymiseen ja köyhtymiseen, ja työttömyyden varhaisessa vaiheessa tapahtuvan puuttumisen voivan estää hyvinvoinnin vähenemistä ja yhteiskunnassa selviytymisen ongelmien vaikeutumista (Raunio 2004, 222–223). Työ määrittää ihmisen paikkaa yhteiskunnassa, turvaa toimeentuloa ja vähentää syrjäytymisen mahdollisuutta. Työn tekemisen tulisi olla mahdollista kaikille, ja siihen tulisi kannustaa.

Työelämän kasvanut vaatavuus ja työpaikkojen väheneminen ovat luoneet uusia yhteiskunnallisia haasteita. Raija Julkunen (2008, 55, 9) mukaan työvoiman, rahan ja muiden markkinoiden säätelyn purku, luokkavallan palauttaminen, tuotannon uudelleen sijoitus, mukautuvamman työvoiman haku ja teknologiset innovaatiot ovat yhdessä luoneet markkinakeskeisyyttä ja yksilöllistymistä monella eri tasolla. Julkunen on todennut työelämään liitetyn, usein kielteisenkin julkisen kuvan koostuvan useista eri tekijöistä, kuten kiireestä, stressistä, työuupumuksesta ja –

paineesta, työn luomasta henkisestä paineesta, työpahoinvoinnista ja työstä paosta, työn mielekkyyden katoamisesta, masennuksesta, työyhteisöjen ristiriidoista ja alituisesta muutoksesta. Kielteistä kuvaa työstä luovat myös pätkätyöt, epävarmuus, kiusaaminen, ikäsyrintä, huono ja epäoikeudenmukainen johtaminen, epäoikeudenmukaisuus, irtisanomiset ja globalisaatio. Lisäksi työn antama suoja on heikentynyt, kollektiiviset suojat ovat haurastuneet, ja palkansaajuuteen liittyy uudenlaista turvattomuutta.

Tuntuu siltä, että sekä työttömien että työssä käyvien asema työmarkkinoilla on muuttunut vaativammaksi, sillä työttömyyden lisääntyminen ja työssä jaksamisen haasteet ovat luoneet paineita myös työssä käyville. Suhtautuminen työttömiin ja heidän asemointiinsa voivat tulla esiin yhteiskunnassa käytävissä diskursseissa.

2.2 Työttömiin liittyviä diskursseja

Huoli toimeentulosta, kiristynvä kilpailu työpaikoista ja epävarmuus omasta asemasta vaikuttavat yhteiskunnalliseen toimintaan. Vivien Burr (2004, 61) on ymmärtänyt yhteisten sosiaalisten ja kulttuuristen olettamusten auttavan selittämään ihmisten käyttäytymistä ja sen merkityksiä. Oleellista on tarkastella myös valtasuhteiden ja rakenteellisten tekijöiden vaikutuksia. Burrin mukaan tällä hetkellä on tarpeena sopeutua ryhmiin ja auktoriteettiin, mutta toisaalta taas yksilöä korostavan ideologian mukaisesti pyrkiä riippumattomuuteen. Nämä molemmat liittyvät usein siihen, miten vastuun kantoa määritellään ja tasa-arvoisuus toteutuu.

Jo yli sadan vuoden ajan Suomessa on pyritty vähentämään eriarvoisuutta ja tarjoamaan mahdollisuuksia myös heikompiosaisille. Sosiaalipolitiikka ja -työ kohdentuvat usein huono-osaisille ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen vaarassa oleville. Anneli Pohjolan (1994, 195, 200) mukaan Suomessa huono-osaisuuteen liittyvät puhetavat voidaan jakaa hallinnollisen järjestelmän ja tutkimuksen puhetapoihin, jotka liittyvät toisiinsa usealla tavalla. Olen huomannut, että sekä hallinnolliset että tutkimukselliset puhetavat voivat olla lähellä toisiaan, mutta olla joskus kaukana huono-osaisten todellisesta, käytännönläheisestä arjesta ja puutteesta. Kyösti Raunio (2000, 89) on täsmentänyt, että huono-osaisiin liittyvä sosiaalipolitiikka saattaa huono-osaiselle tarjottavan yksilöllisen tuen

kustannuksella, tai sen sijaan, jopa muotoutua syrjäytymisen hallinnoimiseksi.

Ruuskasen mukaan (2001, 50) yhteiskunnallisen diskurssin tasoa edustavat julkisuudessa esimerkiksi eduskunnan asiakirjat, laki, työvoimapolitiittiset lausunnot ja erilaiset hankkeet. Hallinnollispoliittisen diskurssin voi tulkita yhteiskunnan makrotasoksi, jossa prosessoidaan todellisuutta suhteessa hallinnon näkemykseen yleisistä yhteiskunnallisista kehityssuuntauksista. Mesotasolla tarkastellaan politiikan muuntamista sosiaalisiksi käytännöiksi lähiyhteisöissä ja identiteettiryhmissä erilaisten verkostojen, vastavuoroisuuden normien ja luottamuksen sekä solidaarisuuden kautta. Mikro- eli toimijatasolla realisoituvat yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden mahdollisuudet luottaa, herättää luottamusta ja hyödyntää käytettävissä olevaa suhdeverkostoa rakenteineen.

Työttömiin liittyvät suhtautumistavat voivat ilmetä herkästi erilaisten puhetapojen kautta. Maarit Mäkinen (2009, 39–41, 55) on kuvannut väitöskirjassaan tietoyhteiskunnan kansalaisen roolia kolmen puhetavan kautta. Näistä julkishallinnon retoriikassa kansalainen esitetään julkishallinnon mekanististyyppisiä palveluja vastaanottavana kansalaisena, joka joutuu sopeutumaan ja tukeutumaan selvitäkseen auktoriteettien apuun sekä olemaan aktiivinen omien valmiuksiensa kehittämisessä. Tämä vallan verkoston puhe on yksisuuntaista ja autoritaarisesti johdettua, eikä kansalaisen ole helppoa osallistua siihen. Markkinoiden diskurssissa kansalainen on palveluita ja tuotteita vastaanottava kuluttaja. Kansalaisyhteiskunnan näkemyksessä kansalainen on oikeuksia, vapauksia ja velvollisuuksia omaava osallistuja ja toimija, yhteiskunnallinen vaikuttaja. Mäkelän kuvaamista puhetavoista viimeisin on lähinnä dialogista, demokraattista diskurssia, jossa eri osapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa ja olla aidosti sekä omaehtoisimmin aktiivinen. Työttömien voi nähdä asemoituneen lähinnä sekä julkishallinnon retoriikan että markkinoiden diskurssien mukaisesti.

Tutkimukseni taustoitukseksi jäsennän seuraavaksi kahta työttömyyteen liittyvää yhteiskunnallista diskurssia, joiden olen tunnistanut nousevan tutkimuskirjallisuudessa esiin. Näistä toinen liittyy eriarvoisuuteen ja toinen vastuullisuuteen.

2.2.1 Eriarvoisuus

Maassamme työttömän toimeentulo koostuu tyypillisesti työttömyysetuudesta, johon liittyy työttömän tekemistä kontrolloivaa yhteiskunnallista säätelyä. Työttömien määrän lisääntyessä yhä useampi on yhteiskunnallisen tuen ja kontrollin piirissä. Se, miten ja millaista yhteiskunnallista ”tuki- ja kontrollisuhdetta” tulisi toteuttaa työttömien kohdalla, on herättänyt erilaisia näkemyksiä perusteluineen. Tällä hetkellä uusliberalistinen, yksilön omaa vastuuta peräävä näkemys tuntuisi saaneen yhä enemmän jalansijaa. Uusliberalistinen näkemys, jonka mukaan työ on ratkaisu kaikkeen, voi velvoittavalla politiikallaan olla haastamassa Euroopassakin ihmisoikeuksia, sosiaalityön eettisiä arvoja ja toimintamalleja.

David Harvey (2008, 7, 11) on kuvannut uusliberalismia 1970-luvulta lähtien vallalle nousseeksi poliittiseksi taloustieteen teoriaksi. Teorian mukaan ihmisten hyvinvointia voidaan parhaiten edistää vapauttamalla yksilön yritteliäisyys ja osaaminen valtion tukemassa institutionaalisessa viitekehyksessä, jota määrittävät vahva yksityinen omistusoikeus, vapaat markkinat ja vapaakauppa. Valtion tehtävänä on taata talouden toimintaedellytykset (esim. rahan arvon vakaus) ja lainsäädännölliset sekä sotilaalliset puitteet. Harvey (2008, 26, 49) näkee, että uusliberalismin ihanteet, ihmisarvo ja yksilönvapaus, surkastuvat vain vapaan yrittäjyyden edistämiseksi, josta hyötyvät ne, jotka jo ovat vahvoissa asemissa. Harveyn mukaan uusliberalismin voi nähdä legitimoivan poliittista projektia, jossa pyritään palauttamaan pääoman kasautumiselle otolliset olosuhteet ja taloudellisen eliitin valta-asema. Uusliberalistisesta työelämän joustavuudesta ja työntekijöiden ”vapaudesta” syntyy kilpailuttava riistojärjestelmä, jossa työttömyys nähdään aina vapaaehtoiseksi, huolimatta palkkojen alenemisesta, työsuhteiden muuttumisesta epävarmemmiksi, ja usein myös etujen sekä työsuhdeturvan vähenemisestä. Vastuu hyvinvoinnista siirtyy yksilölle itselleen yhteiskunnan turvaverkoston kutistuessa minimiin. Nousussa oleva uskonservatismi arvoineen varmentaa lisääntyvän huono-osaisuuden ja -vointisuuden säilymistä valta-asemissa olevien kontrollissa, jottei eliitin asema heikkenisi, ja jotta uusliberalistisen politiikan keinoin saavutettu valta saataisiin juurrutettua. (Harvey 2008, 68, 95, 102.)

Uusliberalistiset näkemykset ovat vähitellen lisääntyneet maassamme yhteiskunnallisen toiminnan eri alueilla. Raija Julkusen (2001, 205–211) mukaan laman jälkeinen uusliberalistinen näkemys on murtamassa hyvinvointivaltiota. Uusliberalistisessa näkemyksessä arvostetaan omalla työllä ansaittua, oikeutettua sosiaaliturvaa suhteessa "toisille" kohdistuviin toimeentulo- ja työmarkkinatukiin. Etenkin viime vuosikymmeninä, eli 1990-luvun laman jälkeen, työstä on tullut vallitseva ideologia (Julkunen 2006, 220). Tuntuisi siltä, että taloudelliset kriteerit noussevat yhä tärkeämmiksi myös sosiaalialalla tehtävissä päätöksissä ja valinnoissa, joissa esimerkiksi erilaisten toimintojen kilpailutus on nykyisin arkipäivää. Tuoreen Arto Selkälän (2013, 188, 39) tilastollisen väitöskirjatutkimuksen mukaan suomalaisessa sosiaali- ja terveystaloudessa vuosina 1997–2011 lisääntynyt kansalaisvastuun korostaminen on heikentänyt pitkäaikaistyöttömien asemaa. Hänen mukaansa kansalaisten hallinta on moralisoitunut, ja suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa on nyt ensisijaisena taloudellinen kilpailukyky. Selkälä väittää sosiaali- ja terveystalouden diskursiivisten käytäntöjen muovautuneen uusliberalistisen talouspolitiikan vaikuttamina.

Harveyn, Julkusen ja Selkälän mukaan yhteiskunnallisen kehityksen taustalla vaikuttava uusliberalistinen näkemys on rakentanut käsityksiä ja asenteita, jotka liittyvät työn tekemiseen. Myös Erkki Saari (2009, 5) on todennut väitöskirjassaan, että 1990-luvun lopulta 2000-luvun alkuun toteutetun uusliberalistisen yhteiskuntapolitiikan vuoksi työttömien syrjäytymisen vastaisia toimia ei saatu kehitettyä. Jälkifoucaultlainen hallinnan analyytikööri Nikolas Rose (1999, 134) on väittänyt, että uusliberalistisen näkemyksen mukaan työ on "kaikissa tilanteissa paras tapa parantaa omaa tilannettaan". Työttömät aktivoidaan työelämään, takaisin normaaliuteen ja osallistumiseen. Aktivointitoimet liittyvät velvoittavuuteen, oikeuksiin ja osallistumisen mahdollistamiseen. Kaikkien työkykyisten tulisi olla mukana aktiivisesti ja osallistua ainakin jollakin tavalla oman elatuksensa aiheuttamiin kustannuksiin. Vastavuoroisuudessa kaikki osallistuvat, eikä oikeuksia voi olla ilman velvollisuuksia. Julkunen (2006, 22) on todennut luottamuksen yleiseen vastavuoroisuuteen joutuneen koetukselle laajan työttömyyden, kulttuurisen moninaisuuden, tulojen ja sosiaalisten erojen kasvaessa. Vastavuoroisuuteen osallistumattomia katsotaan yhä karsaammin.

Eriikka Oinonen, Raimo Blom ja Harri Melin (2005, 2) ovat todenneet suomalaisesta identiteetistä tekemässään raportissa asenteiden ja mielipiteiden tutkimuksen olevan tärkeää, vaikkakin usein monin tavoin haastavaa mm. tutkimustulosten vertailtavuuteen liittyvän ongelmallisuuden vuoksi. He jaottelevat asenteiden ja mielipiteiden 1) heijastelevan kansallisten instituutioiden rakentamia ja muovaamia historiallisia prosesseja, 2) mahdollistavan eliitin diskurssin, julkisen mielipiteen ja tavallisten kansalaisten mielipiteen erottamisen toisistaan, 3) olevan harjoitetun yhteiskuntapolitiikan raaka-ainetta, ja 4) voivan johtaa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutoksiin. Oman näkemykseni mukaan ihmisten käsitykset ja mielipiteet kertovat osaltaan yhteiskunnan todellisesta tilasta ja sen luomista mahdollisuuksista. Näyttäisi siltä, että syyn työttömyyteen katsotaan yhä useammin, uusliberalistisen yksilöllisyyttä korostavan ajattelutavan mukaisesti, löytyvän työttömästä itsestään. Työttömän oikeudet ovat vaihtuneet työttömän velvollisuuksiksi.

André Gorzin esiin tuomat yhteiskunnalliseen valtaan ja työhön liittyneet kannanotot herättivät huomiota toistakymmentä vuotta sitten. Tuolloin Gorz (1982b, 19) kuvasi tulollaan olevaa, vähenevien työpaikkojen ”työttömyysyhteiskuntaa”, jossa hän pelkäsi väestön jakautuvan pysyvästi kasvavaan työttömien joukkoon, eduistaan kiinnipitävien työläisten aristokratiaan ja niiden välissä tasapainotteleviin työttömyysvaarassa oleviin, helposti korvattaviin työläisiin. Gorzin mukaan työttömyys olisi ase, jolla ylläpidettäisiin kuria ja järjestystä, jota tarvittaisiin, sillä vähitellen mielivaltaisesta työelämästä aiheutuva, ”nurjamielinen” työttömyys alkaisi vaarantaa yhteiskunnallisen järjestyksen. Jotta niin ei kävisi, niin yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi ja työllistämiseksi olisi luotava työpaikkoja. Työtä ei enää tehtäisikään tarpeellisten tuotteiden tuottamiseksi, vaan minkä hyvänsä tuottaminen olisi tarpeen, jotta tuotanto loisi työtä, ja työpaikoista kilpailevat arjen orjat työllistyisivät. (1982a, 34–36.) Tuntuu siltä, että Gorzin maalaama tulevaisuudenkuva on alkanut piirtyä ainakin osin todellisuudeksi työpaikkojen vähetessä ja työttömän aseman vaikeutuessa.

Liisa Björklund ja Ilpo Airio (2009, 176–177) ovat tarkastelleet työllistymiseen liittyneen, 1990-luvulla alkaneen hallinnollisen diskurssin etenemistä. Heidän

mukaansa sosiaalinen eriarvoisuus on viime vuosikymmenten aikana kasvanut, ja hallinnon tason diskurssissa vastuu työttömyydestä on siirtynyt työttömälle itselleen taloudellisen tehokkuuden ja kilpailukyvyn ehdoilla. Tutkijat Mika Renvall ja Pertti Vehkalahti (2002, 253–254) ovat tutkineet sanomalehtien työttömyyskerrontaa, jossa he näkivät jo vuonna 2002 yhteiskunnallisen käänteen ja ilmapiirin muutoksen merkkeinä työttömien kuvaamisen aktivointia tarvitsevinä sosiaaliturvan väärinkäyttäjinä ja työtä pelkäävinä. Tämäntyyppinen mediassa kirjoittaminen voi luoda ja vahvistaa asennetta, jonka mukaan työttömiin on sovellettava ”keppiä, ei porkkanaa”. Itse työttömien kanssa työskennelleeni en näe uhkailun tuovan parannusta työttömän tilanteeseen tai työhön motivoitumiseen, vaan voivan edesauttaa eriarvoistumista ja marginalisoitumista.

Välityömarkkinat, joita on myös luonnehdittu siirtymien työmarkkinoiksi, on luotu helpottamaan työttömien pääsyä avoimille työmarkkinoille. Välityömarkkinoiden yleensä palkattomana tarjoama työ on voinut olla esimerkiksi työkokeilua, työharjoittelua, työelämänvalmennusta, kuntouttavaa työtoimintaa tai tuettua palkkatyötä, jossa esimerkiksi työttömän palkkaavalle työnantajalle on maksettu yhteiskunnan taholta palkkatukea. Elsa Keskitalo (2007, 71) on todennut tarkasteltuaan suomalaista työttömien aktivointipolitiikkaa, että aktivointiin liittyvien sanktioiden määräytyminen on vaihdellut eri TE-toimistojen ja sosiaalitoimistojen välillä, eli toteutuneet linjaukset eivät ole olleet yhdenmukaisia. Professori Asko Suikkanen (2009, 9) on tuonut ilmi välityömarkkinoista tekemässään selvityksessä, että periaatteessa tämä ns. siirtymien työmarkkinoiden kehittäminen on tarjonnut uusia mahdollisuuksia, mutta on samalla sisältänyt riskin uudenlaisista eriarvoisuuksista. Näitä riskejä ovat olleet mm. oikeudenmukaisuuskriteerien toteutuminen. Suikkanen on arvioinut siirtymien työmarkkinoiden kehittämisestä voivan muodostua eurooppalaisten työmarkkinoiden strategisen kysymyksen, mikä kertoo muutoksesta kohti uudenlaista yhteiskuntapolitiikkaa. Vuonna 2013 välityömarkkinoiden tarjonta supistettiin maassamme käsittämään lähinnä työkokeilua, palkkatukityötä tai kuntouttavaa työtoimintaa. Juho Saari (2011, 76–82) on tuonut esiin suomalaisen yhteiskunnallisen kasvun, työllisyyden ja eriarvoisuuden kehittymisen välillä olevan myös yhteyttä, ja on ilmaissut mm. artikkelissaan ”Eriarvoisuus kasvun ja kehityksen Suomessa” huolensa eriarvoisuuden kehittymisestä maassamme. Saari

teki 23 muun tutkijan kanssa vuonna 2010 eriarvoisuuteen pureutuvan tutkimusohjelma-aloitteen Suomen Akatemialle. Huoli tasa-arvon toteutumisesta ja yhteiskunnassa tarjolla olevista mahdollisuuksista välittyvät ”eriarvoisuusdiskurssina” myös Kirsi Juhilan (2008, 60) pohdinnoissa ja Raija Julkusen (2006, 21–22) näkemyksissä, joiden mukaan äärimmilleen viety oman vastuun ajatusmuoto on pohjoismaiselle eetoskelle vieras.

On huolestuttavaa, että suomalainen, tasa-arvostaan ylpeä kulttuuri tuntuu olevan muuttumassa eriarvoisempaan suuntaan. Tasa-arvo on tuonut muassaan monia yhteiskunnallisesti arvokkaita, jopa rahalla saavuttamattomia piirteitä, kuten uskon demokratiaan ja keskinäiseen luottamukseen. Myös miltei itsestään selvinä pitämämme turvallisuus ja huolenpito perustarpeiden tyydyttämisestä liittyvät tasa-arvoisuuteen. Vaarana on, että eriarvoistuvassa yhteiskunnassa marginalisoituville ryhmille, kuten työttömille, ei haluta tarjota samanlaisia mahdollisuuksia kuin yhteiskunnallisessa keskiössä oleville. Esimerkiksi työttömien velvoittaminen palkattomaan työskentelyyn sosiaaliturvansa vastineeksi voi eriarvoistaa vahvasti velvoittamisen kohteeksi joutuvaa. Richard Sennett (2007, 55–56) on kutsunut käynnissä olevaa laajamittaista yhteiskunnan muutosta uuden kapitalismin kulttuuriksi, jossa ongelmana on nimenomaan sekä materiaalisen että sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen. Sennett on kuvannut länsimaisen yhteiskunnan arvojen muuttumista myös yksilötasolta tarkastellen. Huono-osaisten on yhä haastavampaa pärjätä yhteiskunnallisten vaateiden viidakossa, jossa rakentavaa ja kannustavaa arjen yhteisöllisyyttä on vaikea löytää.

Paolo Freire (2005, 51, 64) on kirjoittanut sortajien kykenevän solidaarisuuteen vasta sitten, kun he näkevät sorretut abstraktin kategorian sijaan elävinä, epäoikeudenmukaisuutta kohdanneina ihmisinä, joilta on riistetty ääni ja työvoima. Hän kuvaa sortajan varjon sisäistäneiden sorrettujen myös itse sortavan itseään. Tämä johtaa itsehalveksuntaan ja hyökkäyksiin vertaisiaan, eli muita sorrettuja, kohtaan. Säilyttääkseen valta-asemansa sortajat suosivat valikoitujen johtajien kouluttamista yhteisöjen kehittämisen sijaan (Freire 2005, 159). Yksin monella tasolla eriarvoistuvaa yhteiskuntajärjestelmää vastaan on vaikea taistella, etenkin jos syyn eriarvoisuuteen nähdään löytyvän huonompi-osaudesta ja vähemmän arvostetusta itsestään. Sosiaalinen media voisi tarjota puitteita yhteiskunnallisen

dialogin, yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen vahvistumiseen sekä tukea moniäänisyyden toteutumista. Ihmisoikeuksista kirjoittanut Jim Ife (2008, 138–146) katsoo, että etenkin sosiaalityössä työntekijät eivät voi määrittellä asiakastyön tarpeita, vaan siihen tarvittaisiin dialogia. Ifen mukaan modernien yhteiskuntien monimutkaistunut toiminta vaatii yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistumista, jotta demokratia voi toteutua. Internet voisi toimia tässä välineenä, vaikka toisaalta se voi myös luoda eriarvoisuutta, koska kaikilla ei ole siihen erilaisten syiden vuoksi pääsyä. Myös informaatio- ja viestintäteknologiaa tutkinut Jan van Dijk (2012, 3) on varoittanut sosiaalisen tasa-arvoisuuden ja demokratian toteutumisen vaarantuvan tietoyhteiskunnassa, jossa osallistuminen jakautuu epätasaisesti.

Yhteiskunta on ihmisten rakentama kokonaisuus, jossa asemoidutaan sen mukaisesti, miten yhteiskunta ja siihen kuuluvat toimivat. Tuula Helne (2002, 8, 51) näkee syrjäytymisteemaan liittyvänä yhteiskunnallisen ja hegemoniallisen tarpeen yrittää palauttaa syrjäytyneet ”normaaliyhteiskuntaan” vallitsevan yhteiskunnallisen toimivuuden ylläpitämiseksi. Näin vahvistetaan vallitsevaa järjestystä ja siihen kuuluvia identifiointeja. Aikamme syrjäytymiskeskustelun voi myös nähdä eräänlaisena aikalaisanalyysinä, jossa haetaan vastausta kysymyksiin ”keitä me olemme?” ja ”mikä on tämä aika?” Helnestä (2002, 38–39, 21) syrjäytymisteema konstruoituu relationaalisesti hallinnollisten pyrkimysten, taloudellisten prioriteettien, kulttuuristen arvojen ja muuttuvan yhteiskunnan tuottaman epävarmuuden sekä huolen pohjalta. Yhteiskunnallista järjestyksenpitoa ja hallinnointia oikeuttavat tiettyjen toimintamallien ja ajattelutapojen ylläpitäminen. Tällainen toimintamalli ja ajattelutapa on esimerkiksi erilaisuuden tunnistaminen, jotta siihen voitaisiin projisoida omia kielteisiä tunteita. Oma, epäoikeudenmukaiseksikin koettu tilanne voi olla helpompi kestää, kun vertailukohteena on joku, jolla menee vielä huonommin kuin itsellä, tai jota voidaan syyllistää tilanteesta. Syrjäytymisen ja erilaisuuden kontrollointi sekä valvonta luovat turvallisuudentunnetta ja vahvistavat vallalla olevaa. ”Syrjäytyminen on sosiaalinen konstruktio”, Helne kiteyttää ja ”syrjäytymisdiskurssilla pyritään rakentamaan yhteisyyttä, moraalialta ja normaliteettia, kenties kansakuntaakin.” (Helne 2002, 26). Tuntuu siltä, että yhteiskunta tarvitsee erilaisuutta voidakseen luoda normaliteettia ja vahvistaakseen siihen perustavaa yhteiskuntajärjestelmää. Työttömiin voi herkästi kohdistua

epäilyä muiden eli työssä käyvien siivellä elämisestä sekä muiden yhteiskunnalle tuottaman vaurauden hyväksikäytöstä.

2.2.2 Vastuullisuus

Huono-osaisuutta näyttäisivät määrittävän monilla eri yhteiskunnallisilla tasoilla toisiinsa kietoutuneina muut kuin huono-osaiset itse. Tällöin sosiaalipolitiikan ja -työn perusteet sekä tavoitteet voivat hämärtyä, ja muodostua jopa itsensä irvikuvaksi. Yhteiskunnalliset toimijat voivat tarkastella huono-osaisen tilannetta yksipuolisesti vain jostain tietystä lähtökohdasta käsin, jolloin kokonaisvaltaisen käsityksen muodostaminen tilanteesta vaarantuu. Jo valmiiksi heikossa asemassa olevaan, kuten esimerkiksi työttömään, saatetaan kohdistaa työttömän kannalta epätarkoituksenmukaisia ja ristiriitaisia yhteiskunnallisia ja hallinnollisia vaateita, jotka eivät kohenna työttömän tilannetta, vaan voivat jopa huonontaa sitä.

Näyttäisi siltä, että rakenteellisten tekijöiden huomioiminen työttömyyden taustalla on vähentynyt. Markkinatalouden vaateet tuntuvat ajavan työttömän edun edelle, ja taloudellisen kilpailukyvyn edistäminen on monien yhteiskunnallisten päätösten taustalla. Raija Julkunen (2006, 20–21) on todennut yhteiskunnassa olevan käynnissä oman vastuun diskurssin. Oman vastuun diskurssissa tuodaan esiin yksilön oma vastuu tekemisistään, valinnoistaan, osaamisestaan, työllistymisestään, toimeentulostaan ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisesta. Aikalaisdiagnostikot Ulrich Beck ja Anthony Giddens (1996) ovat kuvanneet jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa aiemman traditionaalisen elämänkulun sijaan yksilön elämänkulun rakentuvan yksilön yhteiskunnallisessa epävarmuudessa tekemistä valinnoista ja niiden seuraamuksista. Tässä ”riskiyhteiskunnassa” teollisen yhteiskunnan kehityksen aikana tuotetut uhkat muodostuvat hallitseviksi kulttuuristen ja luonnonresurssien huvetessa, yhteiskunnan tuottamien uhkien lisääntyessä sekä kollektiivisten ja ryhmäspesifististen merkityslähteiden hajotessa sekä menettäessä vaikutustaan. Yksilöiden edellytetään hallitsevan riskialttiita mahdollisuuksia, vaikka he eivät voi kuitenkaan yhteiskunnallisen monimutkaisuuden vuoksi tehdä vastuullista, mahdollisten valintojen seuraamuksia hallitsevaa päätöksentekoa. (Beck, Giddens & Lash 1996, 18–20.) Heikompiosaisille, kuten pitkään työttömänä

olleille, oman vastuun diskurssi ja riskiyhteiskunta tarjoavat usein haasteen, jota voi olla vaikea selittää, esimerkiksi jo tapahtuneiden omien ”huonojen” valintojen tai realisoituneiden elämän riskien seurauksena. Ilman yhteiskunnallista tukea esimerkiksi päihde- tai pikavippikierteeseen joutuminen voi syrjäyttää lopullisesti huonoissa talousvaroissa olevan työttömän tai nuoren.

Usein elämässä kohdatut vaikeudet kertaantuvat, ja esimerkiksi työttömyys voi tuoda mukanaan velkaantumista, päihteiden käyttöä, eristäytymistä ja muita sosiaalisia ongelmia. Sosiaaliset ongelmat eivät helpota yksilön vastuun kantamista, eivätkä yleensä kannusta aktiiviseen kansalaisuuteen. Kirsi Juhila (2008, 58, 49, 62) on esittänyt tämän päivän yhteiskunnallisen sosiaalisten ongelmien tarkastelun kumpuavan uusliberalistisista ja kommunitaristisista yhteiskuntaideologioista, sekä kilpailukyky- sekä kannustamisyhteiskunnan luomista aktiivisen ja vastuunsa kantavan kansalaisen lähtökohdista. Tämän ”yksityisen vastuun diskurssin” ihannekansalainen on aktiivinen ja vastuullinen. Sosiaalisia ongelmia, kuten köyhyyttä, työttömyyttä, päihdeongelmia ja rikollisuutta, pyritään ratkomaan yksilökeskeisin menetelmin kannustamalla, aktivoimalla ja velvoittaen. Mikäli ongelmien ratkontayrityksissä ei onnistuta, niin on vaarana, että esimerkiksi työttömiä eriarvoistetaan ja syyllistetään yksilöllisesti. Sosiaalisten ongelmien taustalla on kuitenkin usein myös yhteiskunnallisia, rakenteellisia perusteita, joihin yksilöllisin menetelmin ei päästä tarttumaan.

Työn puuttuminen voi vaikeuttaa yksilön hyvinvointia, ja työelämän tai koulutuksen ulkopuolella oleviin ja muuten ongelmallisesti käyttäytyviin (esim. rikollisuus, päihde- tai mielenterveysongelmat) liitetään usein yhteiskunnasta syrjäytyminen (Kuure 2001, 36–39). On tyypillistä, että uutta ihmistä kohdatessa kysytään ”mitä sinä teet?”. Työttömän voi olla vaikea vastata tähän hyväksyttävästi, sillä tuolla kysymyksellä viitataan yleensä työhön. Jotkut tapaamani työttömät ovat kertoneet jopa jättävänsä menemättä sukujuhliin, etteivät joutuisi vastaamaan tuohon aina uudelleen eteen tulevaan, kiusalliseen kysymykseen. Heikentynyt työperustainen integroituminen ja sosiaalisten suhteiden heikkous voivat olla yhteiskunnan marginaalissa eläviä yhdistäviä tekijöitä. Ranskalaisen yhteiskunnallisen ajattelun mukaan työ on oleellinen tekijä sosiaalisen

yhteenkuuluvuuden, solidaarisuuden ja yhteiskunnallisen kiinteyden luomisessa. Työttömyys aiheuttaa usein aineellista huono-osaisuutta ja vaikeuttaa yhteydenpitoa yhteiskuntaan. (Glorieux 1999, 68, 83–84.) Pienillä tuloilla sinnittely ja ulkopuolisuus työelämästä kaventavat väistämättä elinpiiriä ja valittavissa olevia mahdollisuuksia. Työtön on vaarassa syrjäytyä sekä materiaalisesti ja henkisesti, sekä fyysisesti ja psyykkisesti.

Outi Välimaan (2008, 249–251) pitkäaikaistyöttömille tekemän haastattelututkimuksen mukaan palkkatyön ulkopuolella oleviin pitkäaikaistyöttömiin liitetään kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti kielteinen leima. Välimaan haastattelemat työttömät puhuivat itsestään ja työttömistä samaan tapaan, jolla arvelivat muiden työttömyydestä johtuen näkevän heidät: ”aika luuseri, huonompi, B-luokan kansalainen”. Välimaan mukaan haastateltujen kuvaukset työttömien asemasta käyvät yksiin 2000-luvun aktivointipolitiikan mukaisen ideologian kanssa, jossa työttömät leimataan kielteisesti ja heitä pidetään yhteiskuntajärjestelmän hyväksikäyttäjinä, joita tulee sen mukaisesti kohdella. Kirsi Juhila (2006, 49–83) on todennut samansuuntaisesti, että yhteiskunnassamme työtä tekevistä kunnan kansalaisista poikkeavia ”epäkelpoja” työttömiä tarkkaillaan, luokitellaan ja osallistetaan. Myös Vappu Karjalaisen ja Tuukka Lahden (2005, 288, 290) mukaan kunnan kansalaisuus yhdistetään yhteiskunnassamme yhä enenevässä määrin vastuullista palkkatyötä tekeviin.

Työttömiä aktivoitaessa vastuu työllistymisestä ja oman tilanteen parantamisesta siirretään herkästi työttömän itse kannettavaksi ja ratkaistavaksi, sen sijaan että työttömyyttä tarkasteltaisiin yhteiskunnan rakenteisiin liittyvänä ongelmana. Tarve työttömän kuntouttamiseen voi viestiä, että työttömässä olisi jotain parannettavaa, ”epäkunnossa” olevaa. Tuija Kotiranta (2008, 21–23) on tarkastellut väitöskirjassaan "Aktivoinnin paradoksit", mikä on työttömien aktivoinnin tarkoitus ja aktivoitavan oma osallisuus aktivoinnissa, sekä mistä näkökulmasta tätä etenkin poliittisesti latautunutta aihetta tulisi tarkastella. Suomessa työttömyyteen on saatettu aktivoinnissa liittää kuntoutuksen käsite, kun muualla Euroopassa puhutaan vain aktivoinnista. Kotiranta näkee kyseessä olevan eettisen, poliittisen ja empiirisen kysymyksen. Kuntoutuksen käsitteen yhdistäminen aktivointiin saattaa liittää työttömyyden sairauteen tai vajaakuntoisuuteen. Tämä voi luoda osaltaan

kuvaa työttömyydestä yksilöllisenä, henkilökohtaisena ilmiönä. (Kotiranta 2008, 145, 159.) Yhdyn Kotirannan näkemykseen, jossa kuntoutuksen ja työttömyyden välinen yhteys tulisi avata perusteellisesti, varsinkin jos, ja kun, aktivointiin liitetään työttömään kohdistuvaa, lailla perusteltua taloudellista sanktiointia. Työttömien määrä maassamme on suuri, eikä se vaikuta lähiaikoina ainakaan vähenevän, joten aktivoinnin ja kuntoutuksen kysymystä tulisi tarkastella myös yhteiskunnallisista rakenteistamme lähtöisin.

Kuten edellä ilmeni, niin huoli työn tekemisen ja kasvavan yhteiskunnallisen eriarvoisuuden sekä vastuun välisestä yhteydestä on herättänyt monet pohtimaan vallalla olevan yhteiskunnallisen kehityksen suuntaa. Vastuu työllistymisestä on työttömillä itsellään. Avoimia työpaikkoja on kuitenkin huomattavasti vähemmän tarjolla kuin työtä vailla olevia, joten työttömän kannalta hänen yhteiskunnallinen tilanteensa on vaikea, varsinkin työttömyyden pitkittyessä. Muun muassa Renvallin ja Vehkalahden, Välimaan sekä Selkälän tekemät tutkimukset, että Suikkasen, Saaren sekä Juhilan, Julkusen ja Kotirannan kannanotot ovat tuoneet näkyviin työttömien vaikeammaksi muuttuneen yhteiskunnallisen aseman maassamme. Beck, Giddens ja Sennett ovat nähneet eriarvoistumisen olevan osa muuttuvaa, uudenlaista yhteiskunnallista ajattelua. Koska työtä tekemättömien määrä on lisääntynyt merkittäväksi osaksi yhteiskuntaa, niin on yhteiskunnallisen järjestymisen ja toiminnan kannalta oleellista, miten he ovat asemoituneet.

2.3 Työttömien aktivointi ja osallistaminen

Työttömiä on määrällisesti paljon, ja tällä hetkellä heistä noin joka kolmas on aktivoinnin piirissä. Tästä huolimatta työttömien hyvinvointia ja osallistamista on tutkittu vasta vähän. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli Suomessa vuoden 2012 toukokuussa 266 000 ja työttömyysaste oli 9,5 prosenttia (Suomen virallinen tilasto 2012). Työttömistä vuonna 2011 oli työvoimapolitiittisten aktivointitoimenpiteiden piirissä 109 100 henkilöä, mikä vastaa 30,9 % aktivointiastetta (TEM 2012, 3). Valtioneuvoston Kestävän kasvun ja työllisyyden ohjelmassa (2010) todetaan, että ”Aktivointiastetta tulee ylläpitää ja painottaa resursseja aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin” (VNK

2010, 13). Aktivointi perustuu näkemykseen, jonka mukaan kytkemällä työttömyysetuudet sosiaaliturvaan työtön sekä oikeutetaan että velvoitetaan työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin (Keskitalo & Mannila 2002, 197–198). Tämän nähdään edistävän yhteiskuntaan integroitumista ja omaehtoista toimeentulon hankkimista (Heikkilä, Friedberg & Keskitalo 2001, 14–16). Työttömien aktivoinnilla tarkoitetaan toimia, joiden tavoitteena on työllistyminen. Yksilöllisen, subjektiivisen toimeentulotukioikeuden rajaamisesta käydään keskustelua esimerkiksi silloin, kun työttömän aktivoituminen ei toteudu. (Ala-Kauhaluoma, Keskitalo, Lindqvist & Parpo 2004, 21–22.)

Aktivointia toteutetaan sekä kehottamalla että velvoittamalla, toimeentulo- ja työttömyysturvaan liittyvien palkkioiden ja rangaistusten avulla (Juhila 2006, 57). Eri aktivointitavoista erityisesti kuntouttavassa työtoiminnassa voidaan nähdä yhdistettävän työvoimapolitiikkaa ja sosiaalipalveluja sekä toimeentuloturva (työmarkkinatukea tai toimeentulotukea). Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) astui voimaan syksyllä 2001 ja sitä laajennettiin vuonna 2010 (314/2010). Lain mukaan tietyn ajan työmarkkina- tai toimeentulotukea saaneelle työttömälle tulisi laatia yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan kanssa työtöntä koskeva aktivointisuunnitelma. Aktivointisuunnitelmaan saattaa sisältyä kuntouttavaa työtoimintaa, mikäli sen katsotaan edistävän aktivoitavan työttömän työllistymistä tai elämäntilannetta. Aktivointisuunnitelman teosta kieltäytyminen saattaa viedä työttömältä oikeuden työmarkkinatukeen ja alentaa toimeentulotukea 20 – 40 %. Kuntouttavan työtoiminnan työtehtävät ovat yleensä yksinkertaisia, eivätkä vaadi vaativaa osaamista tai työkykyä. Aktivoitu sai työttömyysetuuden ja/tai toimeentulotuen lisäksi verotonta ylläpitokorvausta 9 euroa työtoimintapäivältä vuonna 2012. Toimeentulotuesta on muodostunut monelle, etenkin työttömälle, välttämätön tulolähde. Toimeentuloasiakkuus ei ole monen kohdalla ennaltaehkäisevä tai väliaikainen tukimuoto, vaan ylläpitävä ja jatkuva, perustarpeet turvaava tulonlähde muiden etuuksien, kuten asumistuen, ohella.

Aktivointisuunnitelman tekemistä ei voida pääsääntöisesti toteuttaa tasapuolisesti kaikkien työttömien kohdalla, johtuen muun muassa kunnissa aktivointia hoitavien työntekijöiden määrän vähäisyydestä. Joidenkin mielestä olemme

palaamassa ajassa taaksepäin jaottelemalla ja arvottamalla työtä tekemättömiä ”hyviin” ja ”huonoihin” työttömiin, joista vain osaa aktivoidaan. Aktiivinen sosiaalipolitiikka on tuonut työmarkkinoille työsuhteissa toimivien ohelle myös väkeä, joka työskentelee tai harjoittelee työntekoa sosiaaliturvansa vastikkeeksi tai ilmaiseksi. Työttömät eivät siis näyttäisi olevan tasavertaisessa suhteessa toisiinsa, missä esimerkiksi konkretisoituisi Suikkasen (2009, 9) esittämä huoli oikeudenmukaisuuskriteerien toteutumisesta aktivoinnissa.

Aktivointia voidaan toteuttaa erilaisin työvoimapolitiittisin toimin, kuten esimerkiksi vuonna 2013 työvoimapolitiittisen koulutuksen, työkokeilun tai lakisääteisen kuntouttavan työtoiminnan kautta. Suomessa arvioitiin vuonna 2010 olevan noin 15 000 työttöntä kuntouttavassa työtoiminnassa (TEM 2008). Kuntouttava työtoiminta-lain tutkimusryhmä arvioi kuntouttavan työtoiminnan tuloksellisuutta Suomessa vuonna 2004. Arvioinnin mukaan kuntouttava työtoiminta “... ei ole ainakaan lyhyellä aikavälillä keino, jolla kyetään konkreettisesti lisäämään työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille” (Ala-Kauhaluoma, Keskitalo, Lindqvist & Parpo 2004, 209). Samana vuonna tehdyn AKKU-tutkimuksen mukaan 8 % työllistyi kuntouttavan työtoiminnan jälkeen avoimille työmarkkinoille (Kotiranta 2008, 158). Jarno ja Vappu Karjalaisen vuosina 2008–2009 tekemän tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla vain 1 % siirtyi kuntouttavan työtoiminnan jälkeen avoimille työmarkkinoille, ja 15 % eteni muulla tavoin kohti mahdollista työllistymistä esimerkiksi aloittamalla palkkatukityön, koulutuksen tai työharjoittelun. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 49.) Vappu Karjalainen (2011, 241) on todennut, ettei tiukemmin velvoittavan aktivoinnin keinoin voida ratkaista työttömyyden rakenteellisia ongelmia.

Työttömien aktivointia voidaan pitää myös yleiskäsitteenä, jolla pyritään yhdistämään työttömyyden ja syrjäytymisen vastaista politiikkaa (Elsa Keskitalo & Simo Mannila 2002, 192). Työntekoa nähdään osana ”normaalia” aikuisuutta, josta ulkopuolisuus voi johtaa siihen, ettei muunlainenkaan osallistuminen yhteiskuntaan toteudu. Toisaalta yhteiskunnallista normaaliutta vahvistavan aktivoinnin saatetaan myös katsoa syventävän siihen osallistumattomien, työnteon ulkopuolella olevien syrjäytymistä, ja tuottavan yhteiskunnallista

toiseutta (Juhila 2002a, 15–16). Koska työllistyminen aktivoinnin seurauksena ei vaikuta olevan todennäköistä ainakaan kuntouttavan työtoiminnan jälkeen, niin kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen ja siihen osallistumiseen voisi olettaa löytyvän muita syitä. Vappu Karjalainen (2008, 15) on pohtinut, että voitaisiinko aktivoinnin tavoitetuloksiksi katsoa työllistymisen ohella myös aktivoitavan kuntoutuminen, itsetunnon vahvistuminen ja hyvinvoinnin lisääntyminen. Varsinkin pitkäaikaistyöttömien työllistäminen vaatii usein pitkäjänteistä yhteistyötä työttömien ja viranomaistahojen kesken, esimerkiksi alkuun elvyttämällä työttömän elämänhallintaa (Vähätalo 2001, 80).

Työttömien aktivointia määrittelevät yleensä muut kuin siihen osallistumattomat, jotka ovat aktivoinnin kohteena, ja jotka pyritään saamaan mukaan muiden määrittämään toimintaan. Leena Luhtasela (2009, 126–127) on tutkinut lisensiaatintutkimuksessaan, miten osallisuus rakentui kuntouttavassa työtoiminnassa olleiden työttömien omasta mielestä. Luhtasela totesi työttömien kokeneen osallisuuden kokemuksen rakentuneen hyvinvointia lisäävistä tekijöistä, oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvoisen kohtelun kokemuksista sekä itsemääräämisoikeudesta (Luhtasela 2009, 131). Maarit Mäkinen (2009, 44) on todennut osattoman olevan ulkopuolinen suhteessa yhteiskuntaan tai yhteisöön ja siinä toimimiseen, sekä vailla tarpeellisia kykyjä ja mahdollisuuksia olla mukana ja vaikuttaa. Esimerkiksi työttömyys, taloudelliset vaikeudet ja informaation puute voivat aiheuttaa osattomuutta. Osattomuuden kokemukselle on tyypillistä sananvallattomuus ja kykenemättömyys. (Mäkinen 2009, 101). Olen samaa mieltä Mäkisen kanssa siitä, että työtön voi jäädä herkästi osattomaksi, yhteisön ulkopuolelle. Hyvinvointia lisäävät tekijät, kuten oikeudenmukaisuus, ihmisarvoinen kohtelu ja itsemääräämisoikeus, voivat vähentää työttömyyden seurauksena sosiaalisten toimintojen kaventumisen lisäksi, ja kynnyksen osallistumiseen voi kasvaa, etenkin työttömyyden pitkittyessä.

Kansallisen Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisen toimintasuunnitelman (STM 2003, 15) mukaan “syrjäytymisen käsitteellisenä vastakohtana on sosiaalisen osallisuuden toteutuminen”. Tähän pyritään, jotta “yhteiskunnan toiminnoista syrjään jääneet tulevat uudelleen osallisiksi näistä toiminnoista, kuten työstä, vapaa-ajan harrastuksista, koulutuksesta,

kulttuurielämästä jne”. Toimintasuunnitelmassa syrjäytyminen määrittyy työn ulkopuolella olemiseksi ja sosiaalisen osallisuuden puuttumiseksi. John Shotter (1993, 187–195) on luonnehtinut osallisuuden käsitettä kuvatessaan vuorovaikutuksellisuuden olevan oleellinen osa täysivaltaista toimijuutta. Toimiminen vaikeutuu, jos mahdollisuus vuorovaikutukseen on heikko tai sitä ei ole ollenkaan. Marjaana Seppänen (2001, 22) on todennut, että ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ovat keskeisiä ne jaetut kulttuuriset konventiot, joiden perusteella voi tunnistaa oman yhteisönsä ja erottaa muiden yhteisöjen jäsenet.

Sosiaalisen median työttömiin liittyvistä keskustelupalstakirjoituksista voi ilmetä, miten aktivointiin on niissä suhtauduttu. Aktivointitoimet osallistavat työttömiä tarjoten mahdollisuuden yhteiskunnalliseen toimintaan, joka on usein työn tapaista. Aktivoinnin voi nähdä mahdollistavan työn ulkopuolella oleville parhaimmillaan hyvinvointia, itsetuntoa ja identiteettiä vahvistavan kokemuksen, mutta toisaalta myös eriarvoistumisen ja yhteiskunnallisen vallan kohteena olemisen. Tällä hetkellä noin kaksi kolmannesta työttömistä ei ole aktivoinnin piirissä. Sekä aktivoituihin että aktivoimattomiin työttömiin liitetään yhteiskunnallista arvotusta ja asemointia, mikä todennäköisesti vaikuttaa myös heidän identiteettiinsä ja osallisuuteensa sekä yhteiskunnallisesti että yksilöllisesti.

2.4 Sosiaalisen aseman merkitys

Kaikille on tärkeää kokea itsensä arvostetuksi ja huomioduksi. Yhteiskunnassa sosiaalinen asema määrittää paljolti miten kuhunkin suhtaudutaan, sillä sosiaalinen asema kertoo kunkin eletystä elämästä ja yhteiskunnallisesta kontekstista. Sosiaalinen asema vaikuttaa myös siihen, miten kukin määrittää itseään. Työttömien rajautuminen työelämän ulkopuolelle vaikuttaa heidän sosiaaliseen asemaansa, ja siihen miten muut näkevät heidät.

Anthony Giddensin (2000, 78) mukaan ihmisten välisessä formaalissa tai informaalissa kanssakäymisessä muodostuvaa tuotosta, sosiaalista voimavaraa, voi kuvata tietyn väestön tai kansanryhmän yhteenkuuluvuudeksi sekä yhteisön aineettomaksi varannoksi ja turvaverkoksi, josta yksilöt saavat sosiaalista tukea.

Tämä sosiaalinen pääoma määrittyy yhteisössä vallitseviksi arvoiksi ja normeiksi, niiden varaan rakentuviksi verkostoiksi ja näistä kaikista muodostuvaksi yhteiskunnalliseksi luottamukseksi, sekä yksilöiden sosiaaliseksi ja kulttuuriseksi toimintakyvyksi. Rakenteellisesti sosiaalisen pääoman voi katsoa koostuvan sosiaalisen osallistumisen määrästä ja kulttuurisesti ihmisten välisestä sosiaalisesta luottamuksesta (Hyypä 2011, 15). Sosiaaliseen pääomaan liittyy luottamus siitä, että yhteiset asiat tulevat hoidetuksi, ja kyky luottaa sekä herättää luottamusta sosiaalisissa tilanteissa, verkostoissa ja identiteettiryhmissä, yhteiskunnallisissa instituutioissa sekä kulttuurisissa rakenteissa (Poikela 2005, 11). Petri Ruuskasen (2001, 8) mukaan sosiaalista pääomaa luovat sekä luottamus muihin ihmisiin ja instituutioihin että ymmärtämisestä ja esimerkiksi jaetuista merkitysjärjestelmistä koostuvasta kommunikaatiosta.

Yhteiselämä ilman luottamusta on hankalaa. Jos työttömät kokevat olevansa syrjässä yhteiskunnasta ja aktiivisesta toiminnasta, eivätkä voi kokea osallisuutta, niin heidän voi olla vaikeaa tuntea luottamusta ja suhtautua myönteisesti itseensä tai muihin. Julkunen (2007, 46) on todennut luottamuksen olevan yhteiselämän perustan yhteisöllinen ja yksilöllinen ominaisuus, joka pitää yhteiskuntia koossa. Luottamusta voivat kuluttaa elämään liittyvät pettymykset, kuten työttömyys, sairaudet, vastoinkäymiset ja tuen puute. Suuri pettymyksen kokemus voi synnyttää perusluottamuksen tilalle epäluottamusta, joka saattaa ilmentyä epäluuloisuutena, vihamielisyytenä ja vetäytymisenä. Nykypäiväinen, enenevässä määrin globalisoituva taloussuunnittelu on lyhyen aikavälin voittojen tavoitteluun rakentuva ja kokemusta sekä tietoa vähemmän arvostava, mikä aiheuttaa ryhmiä koossapitävän solidaarisuuden ja yhteenkuuluvuuden vähenemistä. Yksilötasolla tämä voi johtaa epävarmuuteen ja uupumukseen. (Verhaeghe, Zizek, Vaden & Kurki 2010, 32–33.) Richard Wilkinsonin ja Kate Pickettin (2011, 136, 243) tekemän tuoreen ja laajan tutkimuskatsauksen mukaan yhteiskunnallinen eriarvoisuus vaikuttaa heikentävän sosiaalista luottamusta ja yhteisöllistä elämää sekä lisäävän sosiaalisen arvioinnin pelkoa. Luokka- ja statuserot aiheuttavat ”sosiaalista kipua” alemmassa asemassa oleville, mikä saattaa purkautua väkivaltaisuuksina ja sosiaalisina häiriöinä. Yksilön tietoisuus siitä, että muilla on tiedossa oman aseman alempiarvoisuus heikentää tutkimusten mukaan yksilön suoritus- ja oppimiskykyä. Lisäksi sosiaalinen liikkuvuus, eli ihmisten liikkuminen

sosiaalisesta asemasta toiseen, on tutkimustulosten mukaan epätasa-arvoisemmissa yhteiskunnissa vähäisempää kuin tasa-arvoisissa.

Etenkin työttömät saattavat kokea turvattomuutta ollessaan riippuvaisia yhteiskunnallisesta turvaverkosta ja olevansa eriarvoisessa asemassa työttömyytensä vuoksi. Tämä voi vähentää heidän kokemaansa sosiaalista luottamusta ja heidän osallistumistansa yhteisölliseen elämään. Työttömän pelko muiden arvioinnista ja tieto omasta asemoinnista muita alemmaksi saattavat myös tulla esiin aggressiivisuutena tai sosiaalisista tilanteista vetäytymisenä. Zygmunt Baumanin (2001, 144–149) mukaan globalisoitumisen myötä lisääntyneen yksilöllisen turvattomuuden rinnalle tarvitaan kuulumista johonkin yhteisöön. Wilkinsonin ja Pickettin (2011, 55 – 58) mukaan psykologian tutkijoiden Sally Dickersonin ja Margaret Kemenyn tekemässä tutkimuksessa ilmeni, että ihmiset puolustautuvat kiivaasti uhkia vastaan, jotka saattavat uhata heidän arvostustaan tai sosiaalista asemaansa. Yksilön arvoa ja asemaa heijastava ”sosiaalinen minä” perustuu lähinnä muiden näkemykseen yksilön sosiaalisesta arvosta. Tarve sosiaalisen minän ylläpitämiseen ja pelko sosiaalisen arvioinnin kohteeksi joutumisesta saattavat aiheuttaa huomattavaa stressiä ja ahdistusta. Tämänäyttöinen sosiaalinen epävarmuus ja ahdistus näyttävät olevan nykypäivän yhteiskunnassa suurin psykososiaalisen stressin aiheuttaja. Wilkinson ja Pickett (2011, 62) tuovat esiin, että sosiologian professori Thomas Scheff näkee häpeän merkittävimpänä sosiaalisena tunteena. Häpeän tunne syntyy prosessoidessamme ja sisäistäessämme, miten muut näkevät meidät. Häpeän tunne voi syntyä riittämättömyyden, epävarmuuden, tyhmyyden, naurettavuuden, epäpätevyiden ja haavoittuvuuden tunteista.

Etenkin pitkään jatkunut työttömyys voi synnyttää häpeän ja huonommuuden tunteita, mutta myös uhmakkuutta. Peter L. Berger ja Thomas Luckmanin (2003, 88, 106) mukaan yhteiskunnasta tulee meille objektiivinen todellisuus, jonka sosiaalisia tuotoksia olemme. Yhteiskunnan toiminnan legitimointi, eli yhteiskunnallisten instituutioiden ”selittäminen” ja oikeuttaminen, kuten myös instituutiojärjestelmien tarjoamat ”roolit” sen toimijoille, ovat osa sosiaalistumista, jossa yksilö voi samastua tai voidaan samastuttaa sosiaaliseen tyyppityksensä alle. Instituutiojärjestelmä todellistuu yksilöiden ”roolisuorituksissa”, joita toteutetaan

roolin mukaiseen sosiaalisesti määriteltyyn lisätietoon perustuen. Työnjako tukee yhteiskunnallisia ideologioita, jotka perustelevat erilaisia etunäkökohtia. Yksilölle merkitykselliset ”toiset” ovat sosiaalistamisessa ja yhteiskunnallisten identiteettityyppien välittämisessä oleellisessa roolissa. (Berger & Luckman 2003, 92, 140, 197.) Työttömälle ”toiset” voivat olla muita työn ulkopuolella olevia tai työssä olevia. Vertaisuuden tunteminen toisten työttömien kanssa muiden itselle tärkeiden, omaa identiteettiä rakentavien tekijöiden ohella, voi olla työttömälle merkittävää monella tavalla. Yhteiskunnallisen työnjaon ja sosiaalisen roolituksen mukainen työttömän asema määrittyy yksilöllisesti, mutta myös yhteiskunnallisten identiteettityyppien perusteella.

2.5 Identiteetin muodostuminen

Jokaisella on identiteetti, joka on muodostunut elämän tapahtumien ja kokemusten myötä. Stuart Hall (1999, 16) on määrittänyt identiteettien sijoittuvan ja paikantuvan kulttuuriin, kieleen ja historiaan. Yhteiskunnalliset muutokset saattavat vaikuttaa oman identiteetin, ”minätunnon”, muodostumiseen ja siihen, millaisina sosiaalisina yksilöinä koetaan oma itse ja muut annettujen luokkien, kansallisuuksien, etnisyyksien ja sukupuolten viitekehyksissä. Identiteetit muokkaantuvat ja muuttuvat elämänsä asettamien haasteiden myötä. Identiteetin muodostuminen, identifikaatio, on jatkuvasti käynnissä oleva prosessi, johon vaikuttaa se, miten kuvitellaan toisten näkevän itsensä. (Hall 1999, 20, 39) Vivien Burrin (2004, 87, 95) mukaan käsitykset siitä kuka kukin on perustuvat pitkälti jäsenyksiin erilaisissa ryhmissä ja sosiaalisissa luokissa. Itsetunnolle on erittäin tärkeää, että oma identiteetti on myönteinen ja arvostettu.

Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Esko Suoninen (2004, 38 – 39) katsovat identiteetin koostuvan oikeuksista, velvollisuuksista ja ominaisuuksista, joita oletetaan itselle, muille ja joita muut olettavat itselle. Identiteetti viittaa yleisesti käsittäen yksilön henkilökohtaisuuteen ja sen ykseyteen, ja ainakin suhteelliseen pysyvyyteen. Identiteetin voi lyhyesti kuvailla tiivistää vastaavan kysymyksiin ”kuka olen” ja ”mihin kuulun”. (Löyttyniemi 2004, 48.) Identiteetti rakentuu yksilöllisen ja yhteiskunnallisen keskinäisessä riippuvuussuhteessa ja vuorovaikutuksessa

(Eteläpelto 2007, 97). Identiteetti on sosiaalistumisen tuote, ja tiettyyn ryhmään tunnistautuminen on osa yksilön sosiaalisen identiteetin muodostumista. Ihmiset kokevat tyypillisesti tärkeäksi johonkin yhteiskunnallisesti hyvässä asemassa olevaan ryhmään kuulumisen. (Pälli 2003, 38.)

Työkeskeisessä yhteiskunnassa hyvä asema liitetään yleensä ammattiin ja työhön. Nämä varmistavat sekä yksilön materialistista turvaa että yhteiskunnallista arvostusta. Työttömyys ravistelee yksilön identiteettiä ja yhteiskunnallista asemaa monin tavoin, varsinkin työttömyyden jatkuessa pitkään. Eriikka Oinosen, Raimo Blomin ja Harri Melinin (2005, 8) vuonna 2003 Suomessa tekemän ”Kansallinen identiteetti” ISSP -kyselytutkimuksen mukaan kuva itsestä ja omasta paikasta maailmassa näyttäisi perustuvan ennen kaikkea siihen, mitä tekee. Tutkimuksen tulosten mukaan ammatti koetaan kaikkein tärkeimmäksi oman itsen kuvaajaksi. Vivien Burrin (2005, 97) mukaan ihmiset vaihtavat työtään ja ammattiaan nykyisin entistä useammin, joten niiden suomat roolit kiteyttävät identiteettejä vain tilapäisesti.

Identiteetikriisi voi syntyä, kun jokin kiinteäksi ja vakaaksi oletettu siirtyy paikaltaan epävarmuuden ja epäilyn vuoksi. Työttömyys ja työelämän muutokset vaativat oman identiteetin uudelleen määrittämistä, jotta ihminen tietää kuka hän on ja mihin hän kuuluu (Eteläpelto 2007, 93). Aiemmin sosiaalinen paikka ja identiteetti määrittyivät lähinnä sosiaaliluokan, sukupuolen, kansallisuuden ja ammattiaseman mukaan. Nykyisessä jälkiteollisessa yhteiskunnassa, jossa on hyväksyttävä elämiseen liittyvät riskitekijät kuten työttömyys, yksilö rakentaa itse omaa minä -identiteettiään oman elämänsä narratiivilla. (Eteläpelto 2007, 95–96, Beck 1996, 27.) Julkunen (2008, 120) on todennut, että tämän päivän työelämälle keskeisenä voi nähdä työn yksilöllistymisen. Työelämä on usein työntekijän subjektiteetista riippuvaista, subjektivoitunutta, johtuen tapahtuneesta tuotannon ja työvoiman rakennemuutoksesta sekä uusista tuotantokäsityksistä. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2002, 39) muistuttavat, että subjektipositioilla voi kuvata, miten ihmisille mahdolliset positiot voivat lukkiutua arjen erilaisissa tilanteissa ja mikä rajoittaa kunkin toimintaa. Koska yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kokeminen on yksilöllistynyt, niin nykyisin subjektiutta rakennetaan pitkälti vuoropuhelussa identiteettien ja yhteisöllisyyden, sekä markkinoiden ja rationaliteetin kesken

(Siisiäinen 2003, 69). Arvostetun identiteetin muodostaminen voi olla vailla työtä olevalle vaikeaa työkeskeisessä ympäristössä.

Ulrich Beckin (1996, 19–20, 27) mukaan yksilölle luovat paineita käynnissä oleva siirtyminen monimutkaiseen riskiyhteiskuntaan, jossa kukin joutuu itse määrittämään merkitysrakenteita ja hallitsemaan muuttuvia mahdollisuuksiaan, joiden seuraamukset voivat olla riskialttiita. Anthony Giddens (1991, 5) näkee nämä riskit yksilön mahdollisuuksina. Vastuu omasta elämästä ja valinnoista on yhä useammin jokaisen itsensä kannettavana, vailla kollektiivin tukea tai osallisuutta yhteiseen toimijuuteen (Bauman 2002, 9). Työttömyyden käsitteellistäminen yksilöllisenä, itse ratkaistavana emotionaalisenä traumana, jonka ratkomisessa työttömän tulee löytää omat sisäiset muutosvoimansa ja tilanteen tulkintataidot, on lisääntynyt. Koska identiteetit rakentuvat sosialisatiossa vallitsevaa kulttuuria sisäistettäessä, niin yhteiskunnallisen kulttuurin epävarmuus ilmentyy myös yksilöiden epävarmuutena. Epävarmuus tulevasta pakottaa ottamaan riskejä, esimerkiksi työhön liittyviä, jatkuvasti muuttuvassa, ihmisten ja yhteiskunnan luomassa kokonaisuudessa. (Saastamoinen 2006, 157, 142.) Myös Selkälän (2013, 39, 188) kannan mukaan suomalaisen hyvinvointipolitiikan uusliberalistis pohjaiset, diskursiiviset käytännöt ylläpitävät ja tuottavat identiteettiin ja subjekti-positioihin liittyviä merkityksiä. Työttömän vastuuttaminen omasta työttömyydestä heikentää tämän itsetunnon rakentumista sitä enemmän, mitä pidempään työttömyys ja epävarmuus omasta asemasta jatkuvat.

Pitkäaikaistyöttömien näkemyksiä väitöskirjassaan tutkineen Pia Silvennoisen (2007, 11) mukaan yhteiskuntamme asettamat vaateet pitkäaikaistyöttömälle, etenkin ikääntyvälle, ovat vaikeita saavuttaa sekä henkilökohtaisen elämän että identiteetin tasolla. Jarno ja Vappu Karjalaisen vuosina 2008 – 2009 tekemän tutkimuksen mukaan monilla työttömillä, jotka osallistuivat kuntouttavaan työtoimintaan, oli terveydellisiä ja mielenterveydellisiä ongelmia, jotka vaikeuttivat työllistymistä. Työllistymistä vaikeuttivat lisäksi usean kohdalla monen vuoden työttömyys, velkaantuneisuus velkaa ja päihdeongelmat, ja osalla asunnottomuus ja oppimisvaikeudet. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 15–17.) Myös Stakesin tekemän katsauksen (2008) mukaan työttömät voivat psyykkisesti ja fyysisesti huonommin kuin työlliset. Työttömyys johtaa heikkoon terveyteen, ja heikko

terveys johtaa työttömyyteen. (Heponiemi, Wahlström, Elovainio, Sinero, Aalto & Keskimäki 2008, 32–33.) Työttömät saattavat kokea, että heidän vaikuttamismahdollisuutensa ja osallisuutensa ovat kaventuneet monella tapaa työttömyyden myötä. Tunne, ettei pysty vaikuttamaan elämänsä hallintaan, vaikuttaa kielteisesti sekä fyysiseen että psyykkiseen vointiin (Wilkinson & Pickett 2011, 95).

Riikka Haahtelan (2008, 249) mukaan kuntoutumiseen tähtäävään palveluketjuun osallistuneita asunnottomia naisia tutkittaessa heille tarjotuiksi identiteeteiksi muotoutuivat a) autettavan ja kohdattavan identiteetti, jossa naisten odotettiin osallistuvan arkisten asioiden hoitoon ja toimintaan, b) toimintaan osallistuvan identiteetti, jossa osallisuuden odotettiin toteutuvan motivoituneena kuntoutujana ja c) yhteiskuntaan integroituvan identiteetti, jossa osallisuuden tuli ilmentyä työelämäntaitojen vahvistamisena tähtäimenä oman elämän muutos. Yhteiskunnallisten diskurssien mukaan samantyyppisiä ominaisuuksia odotetaan myös työttömiltä, erityisesti työttömiä aktivoitaessa. Myös työttömien odotetaan osallistuvan asioiden hoitoon ja toimintaan, olevan motivoituneita kuntoutumaan ja vahvistavan työelämäntaitojaan tähtäimenään yhteiskuntaan integroituminen ja oman elämän muutos.

Hall (1999, 39) on todennut identifikaation olevan jatkuva prosessi, johon vaikuttaa se, miten kuvittelemme toisten näkevän meidät. Hallin (1999, 153–154) mukaan vertailu toisiin luo identiteettiämme, ja rakentuu siis dialogista ”toisen” kanssa. Pälli (2003, 38) on luonnehtinut tiettyyn ryhmään tunnistautumisen olevan osa sosiaalisen identiteetin muodostumista. Ymmärrän ”toisten” tarpeellisuuden identiteetille ja sen jatkuvalle muodostumiselle. Arvostukset, käsitykset ja tieto muuttuvat ajan myötä, joten on myös tärkeää olla mukana yhteisössä pysyäkseen ajan tasalla, ”mukana maailman menossa”. ”Toisia” tarvitaan myös tunteiden ja tarpeiden käsittelyyn, tuottamiseen ja tyydyttämiseen. Jos esimerkiksi työtön määritykseen identiteetiltään yhteisöstä ulkopuoliseksi tai vähemmän osallistuvaksi, niin mukana oleminen aktiivisena yhteisön jäsenenä voi olla vaativaa. Kielen käyttöä ja sen merkitystä tutkinut Neil Mercer (2000, 6) kiteyttää kielen olevan ”yhteisen ajattelun” väline, jota käytetään tarkoitusten ja käsitysten yksilölliseen ja kollektiiviseen rakentamiseen. Kieltä käyttäessä usein oletetaan

vastapuolen jakavan samat käsitykset arvoista, tarkoituksista ja tiedon arvostuksista, jotka ovat yhteiselle kanssakäymiselle oleellisia (Mercer 2000, 42).

Hall (1999, 153) on kuvannut identiteettiä yksilön tai ryhmän käsityksenä itsestään muista eroavana, erillisenä kokonaisuutena. Eroavaisuudet luovat merkityksiä: esimerkiksi sanaparin ”päivä ja yö” merkityksen ymmärtäminen edellyttää, että erotamme ”päivän” sen vastakohtasta ”yö”. Merkitys siis riippuu vastakohtien välisestä erosta, merkitys rakentuu dialogista ”toisen” kanssa. (Hall 1999, 154.) Jotta siis voisimme määrittää esimerkiksi sanan työtön, niin meidän tulee löytää sen vastakohta, työtä tekevä. Usein määrittämissiin liittyy myös arvottamista. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuus on merkityksistä rakentunutta (Gergen 1994, 72; Burr 1995, 1–8). Varpu Löyttyneemi (2004, 51–53) on todennut, että sekä oman että muiden menneen kertominen voi toimia välittäjänä elämän ja identiteetin välillä määritettäessä ”kuka minä olen, mikä minulle on tärkeää ja mihin olen menossa”. Uskoisin, että jokainen ymmärtää kielen käytön ja ymmärtämisen olevan tärkeä osa ihmisyyttä ja sen rakentumista. Ihminen on muita ihmisiä tarvitseva, sillä yksin toimeen tuleminen on äärimmäisen vaikeaa. Tästä syystä jaettua todellisuutta ja siihen liittyviä käsityksiä rakennetaan ja vertaillaan yhdessä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

Sosiaalisessa mediassa voi toimia joko omalla nimellä tai anonyymisti, oman taustansa esiin tuoden tai tuomatta. Esimerkiksi työtön voi siis osallistua verkkokeskusteluihin itse määrittelemällään tavalla. Verkko tarjoaa helposti lähestyttävän mahdollisuuden löyhään osallistumiseen ja verkostoitumiseen, jossa muun muassa sosiaalinen media tarjoaa osallistumista sitoumuksitta. Zygmunt Baumanin (2002, 237–238) mukaan ajallemme tyypillistä ovat löyhät osallistumisen ja verkostoitumisen muodot, joita käytetään yhteisten ja omien tunteiden sekä tarpeiden hyödyntämiseen. Tuija Aalto (2010, 114–116) on kutsunut henkilöllisyyksiä, joilla näyttäytytään verkon sosiaalisissa ympäristöissä, verkkoidentiteeteiksi. Verkkoidentiteetti ja – minä ovat sitä osaa omasta henkilöllisyydestä, jonka muut kohtaavat verkossa ja keskustelupalstoilla, usein nimimerkillä tunnistettavana. Internet mahdollistaa kokeilut erilaisilla identiteeteillä, ja hyvä yleissivistys, sosiaaliset taidot ja riittävä ajankäyttö helpottavat luotettavan sekä uskottavan identiteetin luomista. Verkon ja median

kasvaneita yhteiskunnallisia rooleja ei voi olla huomioimatta. Bauman (2002, 237–238) on pohtinut, asemoiko tulevaisuudessa median lisääntynyt käyttö sen suhteessa itseemme yhä enenevässä määrin ”toiseksi”, identiteettejämme määrittäväksi tekijäksi. Median jatkuvasti kasvava rooli ja sen tarjoamat positioinnit ovat selkeästi yhä enemmän läsnä arjessa. Vaikka tänä päivänä on tarjolla runsaammin roolimalleja ja vaihtoehtoja kuin aiemmin, niin kilvoittelu pärjäämisestä on tiukentunut. Lisäksi tuntuisi siltä, että nykyisin yhteisöllisyys on yhteiskunnassa aiempaa pirstaleisempaa. Tämä luonee myös omalta osaltaan haasteita identiteettien määrittämiseen.

Identiteetti on perustava osa olemista, jota myös ympäristö rakentaa. Sosiaalinen luottamus, yhteiskunnalliset roolit, työnjako, yksilön arvoa ja asemaa heijastavan sosiaalisen minän ylläpitämisen tarve sekä pelko sosiaalisesta arvioinnista luovat asemointeja ja subjektipositiointia. Yhteiskunnalliset oikeudet suhteessa velvollisuuksiin ja osallistumisen yksilöllinen vastuu saattavat etenkin työttömien kohdalla luoda asemointia ja käsityksiä, joissa työtön näyttäytyy alisteisessa asemassa ja vallan kohteena olevana. Median merkitys käsitysten rakentajana on suuri, ja varsinkin sosiaalisen median rooli vaikuttajana on lisääntynyt yhteiskunnassamme. Työttömällä olisi mahdollisuus omalta osaltaan osallistua ainakin sosiaalisen median verkkokeskustelujen kautta siihen, miten heitä määritellään.

3. MEDIA IDEOLOGIOIDEN JA IDENTITEETTIENTEN RAKENTAJANA

Tässä luvussa käsittelen tiedon, merkitysten ja median välistä yhteyttä. Median rooli ideologioiden ja identiteettien rakentumisessa on oleellinen etenkin tietoyhteiskunnassa. Käsittelen aluksi kielen, ideologioiden ja identiteettien välistä yhteyttä, erityisesti Norman Faircloughin näkemysten mukaisesti. Tämän jälkeen avaan sosiaalisen konstruktionistisen näkemyksen mukaista diskurssianalyttistä tekstien tarkastelemista ja analysointia, minkä jälkeen tarkastelen sosiaalista mediaa ja sen kasvanutta suosiota.

3.1 Kieli, ideologiat ja identiteetit

Mercer (2000, 6–15, 44) on määritellyt kielen olevan ajan kuluessa useiden sukupolvien sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntynyt, yhteisen ajattelun mahdollistava kulttuurinen tuotos, jolla sosiaalinen ympäristö muodostuu. Kielen elintärkeinä vuorovaikutuksellisia tai kulttuurisia tehtävinä ovat tiedon ja jakaminen sekä kehittäminen, ja toimiminen yksilöllisten ajatusten järjestämisen psykologisena välineenä. Kollektiiviseen ja vuorovaikutukselliseen toimintaan osallistumalla voi paremmin ymmärtää todellisuutta, ja saada käytännön neuvoja miten toimia. Näin luodaan yhdessä merkityksiä ympäristön ja olosuhteiden, kieltä tuottavien jaettujen tavoitteiden ja samantyyppisten kokemusten perusteella. Yhteisöt tarjoavat osallistujilleen mahdollisuutta ottaa osaa ”kollektiiviseen ajatteluun”, etenkin jos osallistuvia yhdistää jokin yhteinen kokemus, kollektiivinen identiteetti tai keskinäinen vastuullisuus. Yhteistä kieltä voidaan käyttää, ei vain asioiden välittämiseen, vaan myös tunteiden sekä asenteiden, että moraalisen tai eettisen näkemyksen välittämiseen tai luomiseen. Kieli mahdollistaa yhteisen identiteetin ja roolien luomisen ihmisten yhteistyön tuotoksena, vuorovaikutuksen lomassa huomaamattakin. (Mercer 2000, 106, 112, 129.)

Norman Fairclough (1997, 53–73) on todennut, että viestinnälle on ominaista sen asema “välittäjänä” yksityisen ja yleisen alueen välillä. Perinteisen median tarjonta

on ammatillisesti ja institutionaalisesti valvottua, ja yleensä mediassa esille pääsevät taloudellista, poliittista tai kulttuurista valtaa omaavat. Fairclough on esittänyt, että media on kansallisella ja kansainvälisellä tasolla entistä enemmän sulautunut osaksi omistajien taloudellisia pyrkimyksiä, ja kapitalistiset luokkaintressit nousevat aiempaa enemmän esille. Tiedotusvälineet ovat vaikuttaneet paljon julkisen ja yksityisen elämänalueisiin ja muotoilleet näiden välisiä rajoja uudelleen. Tiedotusvälineiden tekstit ovat herkkä mittari sosiokulttuurisille muutoksille, mutta myös median kieli ja diskurssikäytäntöjen muuttuminen rakentavat jatkuvasti sosiaalista ja kulttuurista muutosta. Norman Faircloughin (1997, 76) mukaan “kielenkäyttö, eli jokainen teksti, rakentaa aina yhtäaikaisesti sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä”. Diskurssit ja käytännöt osallistuvat aktiivisesti sosiaalisen todellisuuden ja rakenteiden tuottamiseen (Fairclough 2001, 30).

Kulttuurisesti kestävä kehitys voidaan saavuttaa, jos erilaiset ja eritaustaiset ihmiset voivat toimia arkisissa vuorovaikutusprosesseissa tasaveroisina uutta luoden, ilmaisten itseään joko tietoisesti tai muulla tavoin. Arkielämän luovat prosessit ovat tärkeitä yhteisen kulttuurin rakentumiselle, sillä keskitetyksi luoduilla kulttuurisilla konstruktioilla on aina taustatekijänsä, ja olisi muistettava arvioida keiden etu, kulttuuriset arvot ja merkitykset niistä välittyvät. Ideologiat ovat kollektiivisia ja tiedostamattomia, huomaamaton osa yhteiskunnallista ja symbolista elinympäristöä, jossa yksilö- ja kollektiivisubjektit voivat tunnistautua ja samaistua ideologioiden tuottamiin aseisiin (Pantti 2004, 244–245).

Faircloughin (1997, 23–26) mukaan mediakielen jännitteet vaikuttavat valtasuhteisiin yhteiskunnallisen järjestelmän sisällä ja toimivat ideologisesti. Kielen ideologisuus koostuu tavoista, joilla maailma esitetään (esim. arabien tietynlainen representointi), sosiaalisten identiteettien rakentaminen (esimerkiksi mediassa esiintyvien tieteen asiantuntijoiden tietynlainen konstruointi) ja sosiaalisten suhteiden rakentaminen (esimerkiksi poliitikkojen ja kansan välisen suhteen konstruointi). Fairclough käsittää ideologian väittäviksi, jotka ilmenevät tekstistä epäsuorasti ja esiintyvät yleensä tekstin alkuoletuksissa (itsestänselvyydet) myötävaikuttaen eriarvoisten valta- ja hallintasuhteiden ylläpitämiseen ja muotoutumiseen. Oletusväittämät ovat tekstin “esirakentuneita”

elementtejä, jotka on konstruoitu muualla etukäteen. Identiteettien ja suhteiden konstruointia voidaan tarkastella epäsuorien väittämien ideologisuutta tutkimalla: mikä on esitetyn vaihtoehdon yhteiskunnallinen alkuperä, mistä se tulee ja kuka sen esittää (kenen tekemä representaatio on), mikä voisi motivoida tällaisen valinnan, mitä valinnasta seuraa ja miten se vaikuttaa asianosaisten pyrkimyksiin.

Fairclough (1997, 10, 14) on huolissaan siitä, miten yhteiskuntajärjestelmissä toimivat valtasuhteet vaikuttavat joukkotiedotukseen ja miten joukkotiedostus vaikuttaa valtasuhteisiin (esim. yhteiskunnalliseen luokka-asemointiin ja tiettyjen erityisryhmien kuten poliitikkojen ja tiedemiesten sekä suuren yleisön välisiin suhteisiin). Hän näkee tiedotusvälineiden vaikutusvallan luonteen olevan kielellinen ja diskursiivinen. Tiedotusvälineiden kieltä voi analysoida kolmelta kannalta: miten maailma (tapahtumat, suhteet jne.) representoidaan, millaisia identiteettejä on annettu niille, jotka esiintyvät tarinassa (toimittajat, yleisö “kolmannet osapuolet” joihin viitataan ja joita haastatellaan) sekä mitä suhteita on rakennettu osallistujien välille.

Ideologiat vaikuttavat monella eri tasolla toimintaan, jatkuvasti muokaten identiteettejä. Mediassa ilmenee, miten maailmaa representoidaan sekä millaisia identiteettejä ja asemointeja on tarjolla. Median rooli suhteessa ideologioihin ja identiteetteihin on kielellinen ja diskursiivinen. Tapa hahmottaa ja ymmärtää arkitodellisuutta ovat sosiaalisen konstruktionismin mukaan sosiaalisesti rakentuneita, ja tutkimalla yhteiskunnallisia diskursseja voidaan analysoida yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten eliitin, instituutioiden tai erialisten ryhmien, harjoittamaa sosiaalista vallankäyttöä. Sosiaalisen median työttömiin liittyviä kirjoituksia tutkimalla voi ainakin osittain aueta, millainen on työttömien asema ja identiteetti, ja miksi näin on.

3.2 Sosiaalinen konstruktionismi ja diskurssianalyysi

Termiä diskurssi käytetään laajalti useilla tieteenaloilla. Jälkistrukturalistisessa yhteiskuntateoriassa (esim. Michel Foucaultin tuotannossa) diskurssi nähdään todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona, ideationaalisena

funktiona (Fairclough 1997, 31). Diskurssi voidaan käsittää myös käytännön sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena sekä ihmisten kanssakäymisenä todellisissa sosiaalisissa tilanteissa. Kirjoitetuista keskustelupalstateksteistä koostuvan aineiston tutkimiseen sopii metodologisenä lähestymistapana hyvin diskurssianalyysi, koska sen kautta voi avata, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäviksi kielen käytöllä, joka nähdään sosiaalista todellisuutta rakentavana tekemisenä. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2004, 9) ovat jakaneet karkeasti jaotellen kielen käytön analysointia kahdella tavalla: joko pitämällä sitä realistisena todellisuuden kuvana tai, usein sosiaalisesti konstruktionismiksi nimitetyn näkökulman tavoin, todellisuuden rakentamisena. Viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana sosiaalisella konstruktionismilla on ollut suuri merkitys sosiaalitieteiden kehityksessä. Sosiaalinen konstruktionismi on tiederajat ylittävä teoreettis-metodologinen viitekehys, jonka mukaan todellisuus on merkitystulkinnosta ja tulkintasäännöistä sosiaalisesti rakentunutta. Nämä usein tiedostamattomat merkitystulkinnat ja tulkintasäännöt auttavat arkielämään orientoitumisessa (Alasuutari 1994, 51).

Diskurssianalyysi on eräs konstruktionistisessa näkemyksessä käytetyistä metodologisista lähestymistavoista. Väljänä teoreettisena viitekehysenä diskurssianalyysi ei ole selkeärajainen tutkimusmenetelmä (Suoninen 1992, 125). Lähtökohtaoletuksina on, että kielen käyttäminen rakentaa sosiaalista todellisuutta, ja että on olemassa monia rinnakkaisia, keskenään kilpailevia merkityssystemejä, toimijat kiinnittyvät merkityssystemeihin ja että kielen käyttäminen tuottaa seurauksia. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2004, 17–18, 28) ovat todenneet, että sosiaalista todellisuutta kuvataan kieltä käyttämällä, mutta lisäksi kielen käytöllä merkityksellistetään, järjestetään, rakennetaan ja muunnetaan todellisuutta. Diskurssianalyysissä kiinnostuksen kohteena on, miten diskurssit aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Yleisille diskursseille on tyypillistä luonnollistuminen ja tavalliseksi muodostuminen, mistä syystä niitä on vaikea edes huomata (Fairclough 2001 [1989], 76).

Eero Suoninen (1997, 60–62) on jäsentänyt, että konstruktiivisuuden ohella moninaisuus, tilanteisuus ja funktionaalisuus ovat diskurssianalyysin peruskäsitteitä. Moninaisuutta on sosiaalisen todellisuuden jäsentyminen useiden

rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien merkityssysteemien kenttänä, jotka merkityksellistävät maailmaa eri tavoin. Tekstejä analysoimalla voidaan tutkia kielenkäytön vaihtelevuutta, eri merkityssysteemejä ja diskurssien keskinäistä kilvoittelua sekä asemaa. Koska kielenkäyttö on seurauksellista, niin sen käytöllä on tiettyjä tehtäviä eli funktioita. Nämä funktioiden seuraukset voivat olla tilannekohtaisia tai ideologisesti laajemmin vaikuttavia, esimerkiksi diskurssien ja vallan yhteyksin toteutettavaa yhteiskuntajärjestyksen uusintamista ja alistussuhteiden legitimoimista. Funktiot voivat olla huomaamattomia, tarkoituksellisia, ristiriitaisia ja monimerkityksisiä niiden tuottajasta ja vastaanottajasta riippuen. Kriittisessä diskurssianalyysissä on taustaoletuksena ja tarkastelun lähtökohtana, että kieli toimii osaltaan yhteiskunnallisena vaikuttajana ja tuotoksena.

Keskustelu- ja diskurssianalyttisissä tutkimuksissa on tarkasteltu institutionaalisia vuorovaikutussuhteita, joissa selonteot vaikuttavat vuorovaikutuksen kulkuun ja tulevaan toimintaan (Pirttilä-Backman & Hakanen 1994, 45). Erilaiset diskurssit kuvaavat ja selittävät todellisuutta, sekä näkevät ongelmat eri tavoin, ja tarjoavat ongelmiin erilaisia ratkaisumalleja, jotka johtavat erilaiseen toimintaan. Diskurssit ovat kielellisiä ilmaisutapoja, jotka jakavat maailmaa merkityksellisiin osiin eri tavoin. Todellisuus tuotetaan diskursseissa kulttuurisidonnaisesti, joten todellisuus voi muuntua ajan ja paikan vaihtuessa. Valentin Volosinovin (1990, 36–37) mukaan yhteiskunnallista psykologiaa tulisi tutkia kielellisen kanssakäymisen ja sisällön näkökulmasta. Hän on tarkastellut kielen käyttöä pysyvän ideologisen tuotannon osana, joka ilmentää herkästi aina kulloinkin vallitsevaa yhteiskunnallista ajan henkeä. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2004, 37) ovat todenneet, että diskurssianalyysissä tarkastelun kohteena ovat sosiaaliset käytännöt, kuten esimerkiksi yksilöiden kielen käyttö eri tilanteissa ja se, mitä yhteyttä sillä on heidän tuottamiinsa merkityssysteemeihin. Kiinnostus on minän rakentamisen ja rakentumisen prosesseissa, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä. Vuorovaikutustietoisuus rakentuu ihmisten välisessä kommunikaatiossa, mutta myös joukkotiedotuksen kautta esimerkiksi asiantuntijatiedon muokkauksessa maallikoiden kieleen. Kaarina Mönkkönen (2002, 76–77) on tarkentanut, että kirjoitetulla tekstillä ja keskustelutilanteella on eroa, sillä keskustelu voi muokkautua reaaliaikaisesti, toisin kuin kirjoitettu. Valmiiksi muotoiltu, kirjoitettu

teksti ei konstruoidu samalla tavalla sosiaalisesti kuin puhuttu, vaan kirjoitettuun vastataan lähinnä tulkinnalla. Voidaan siis olettaa, että kirjoitettaessa hyödynnetään vahvemmin kulttuurisia resursseja, koska uusia näkökulmia kirjoitettuun tekstiin ei synny reaaliaikaisesti.

Rom Harrén ja van Langenhovenin (1999, 84–85) mukaan erilaiset sosiaaliset voimat, tilanteet ja monenlaiset positiot luovat keskenään vuorovaikutusta, muovaten näin jatkuvasti sekä toisiaan että tilannedynamiikkaa. Positiot muodostuvat usein ikään kuin huomaamatta, mutta myös tarkoituksellisesti esimerkiksi hallitsevan puhettavan positioissa ihmisiä asemaan tai rooliin, joka ei ole näille mieluisa. Tätä positiointia voi olla vaikea muuttaa mm. koska hallitsevaan puhetapaan voi olla vaikea vaikuttaa tai päästä edes osallistumaan. Jos tarjolla on toisenlaisia toiminnallisia vaihtoehtoja, niin position muuttaminen mahdollistuu. Kirsi Juhila (2002b, 175) on täsmentänyt, että realistisen, ontologisen konstruktionismin mukaan puheet ja tekstit heijastavat kielen taustalla olevia instituutioita ja valtaan sidottua jatkuvuutta, kritiikissäänkin. Pekka Kuusela (2006, 45) on todennut, että postpositivistisessä realismissa nähdään kokemusten perustuvan objektiivisesti olemassa olevaa maailmaan, jota tulkitsemme kognitiivisesti. Tämän näkemyksen identiteettiteorian mukaan on tärkeää nousta vastarintaan hallitsevien ideologioiden esittämiä tulkintoja vastaan. Vallitsevien tulkintojen kritisointi vaatii toimijoilta omaa aktiivisuutta. Näkemys mahdollistaa pohdinnan hyvän ja huonon identiteetin sekä vallitsevien poliittisten ja sosiaalisten tekijöiden välisestä suhteesta (Kuusela 2006, 55.) Sosiaaliseen mediaan osallistuminen ilmentää aktiivisuutta, etenkin jos siihen liittyy mediaan kirjoittamista julkisesti. Sosiaalisessa mediassa syntyvä vuorovaikutus ja positiointi kertovat omalta osaltaan osallistuneiden sisäistämistä yhteiskunnallisista määritteistä. Myös Suomi24 -keskustelupalstalle työttömistä tuotetut kirjoitukset voivat kertoa yhteiskunnasta.

3.3 Sosiaalinen media

Digitaalista tieto- ja viestintäteknikkaa voi kutsua uudeksi mediaksi, johon myös sosiaalinen media kuuluu. Uusi media tarjoaa multimediallisuutta (digitaalisuus), hyperlinkitystä (identiteettien ja yhteisöllisyyden rakentuminen yhdistämällä kotisivuja, verkkoyhteisöjä ja keskusteluryhmiä), personointia (joustaava vastaanottajan mukaan), paikkariippumattomuutta ja -herkkyyttä, laajentunutta aikajännettä (reaaliaikaisuudesta pitkäaikaiseen arkistointiin), vuorovaikutteisuutta ja maailmanlaajuisuutta. Jan van Dijk (2012, 21, 105) on määrittellyt uuden median olevan digitaalista, interaktiivista ja multimediallista, sekä mahdollistavan tiedon jakamisen, keskustelun ja neuvomisen tehokkaasti, nopeasti ja vuorovaikutteisesti. Hänen mukaansa internet -verkon tarjoaa mahdollisuuksia demokratian vahvistamiseen, mutta myös yhteiskunnallisen kontrolloinnin kehittämiseen ja tehostamiseen.

Janne Matikainen (2009, 5) on todennut, että digitaalinen verkko eli internet on moniaineksinen, vuorovaikutuksellinen ja toiminnallinen tila, jonka tarjoamat sosiaalisen median palvelut ovat nousseet viime vuosien aikana erittäin suosituiksi. Sosiaalinen media voidaan karkeahkosti määritellä mediansisältöjen tuotannon hajauttamiseen, jossa käyttäjät itse tuottavat sisältöä. Yleisön vuorovaikutuksellisesti ja yhteisöllisesti tuottama sisältö verkossa voi olla itse tuotettua, lainattua, kopioitua, kommentoitua tai esimerkiksi linkkien lähettämistä. Palveluntuottajan roolina on lähinnä toimivan järjestelmän ylläpitäminen. Sosiaalista mediaa voidaan kutsua vaihtoehtoisesti myös esimerkiksi sosiaaliseksi verkoksi tai webiksi, web 2.0:ksi, vertaismediaksi tai -verkoksi. (Matikainen 2009, 5, 12.)

Sosiaalityötä tutkineet Mikko Mäntysaari ja Richard Weatherley (2010, 194) ovat huomioineet, että kasvanut teknologian merkitys on kaventanut sekä muuttanut eroa julkisen ja yksityisen välillä. Tämä on vaikuttanut moniin sosiaalisuuden ilmentymismuotoihin ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin, kuten esimerkiksi sosiaaliseen verkottumiseen ja seurusteluun. He näkevät tietotekniikan ja sen kehittymisen tarjoavan uusia mahdollisuuksia tutkimusten ja erilaisten vertailujen

tekemiselle. Matikaisen (2009, 5) mukaan sosiaalinen media tarjoaa uudenlaista vuorovaikutteista, avointa ja demokraattistyyppistä osallistumisen mahdollisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä joko tuotetun materiaalin vastaanottajan, tuottajan tai molempien roolissa. Sosiaalisen median palvelut ovat yleensä ilmaisia, mutta edellyttävät toimivaa internet -verkkoyhteyttä. Joskus palveluissa on mukana myös mainontaa tai käyttäjien tietoja käytetään markkinointitarkoituksiin. (Matikainen 2009, 12.) Sosiaalinen media on yksityisyyden luomasta turvallisuuden illuusiostaan huolimatta julkinen tila. Tämä saattaa johtaa sen käyttöön liittyviin virhearviointeihin esimerkiksi kirjoitettaessa keskustelupalstoille.

Suomalaiset ovat ahkeria verkkoympäristön käyttäjiä: kolme neljästä suomalaisesta käyttää Internetiä päivittäin. Tilastokeskuksen vuoden 2011 keväällä tekemän tutkimuksen mukaan viimeisen kolmen kuukauden aikana 16 - 74 -vuotiaista suomalaisista oli käyttänyt Internetiä 89 %, ja jotakin yhteisöpalvelua oli seurannut 45 % (Tilastokeskus 2012a). Vuonna 2012 tilastojen mukaan 15 – 69 -vuotiaat suomalaiset käyttivät eri medioiden seuraamiseen päivittäin yhteensä 8 tuntia 39 minuuttia, eli jopa enemmän kuin nukkumiseen. Tästä internetin parissa kului aikaa toiseksi eniten eli 26 %, ja televisiota käytettiin eniten eli 30 %. (TNS 2012a.) Suomi24 kuuluu Suomen käytetyimpiin verkkosivustoihin, antaen kaikille mahdollisuuden osallistua maksutta ja rekisteröitymättä sen tarjoamaan sosiaaliseen mediaan. Tämän vuoksi tuntui luonnolliselta valita Suomi24 -keskustelupalstan kirjoitusten käyttö tämän tutkimuksen tutkimusaineistoksi. Kuten seuraavasta taulukosta ”Suomen kahdeksan käytetyintä WEB -sivustoa 17/2012” (taulukko 1) ilmenee, niin TNS Atlaksen tilastoinnin mukaan viikolla 17/2012, 21.4 - 28.4.2012 eli tämän tekemäni tutkimuksen aikana, Suomi24 on ollut Suomen kuudenneksi käytetyin WEB -sivusto. Eri kävijöitä on ollut viikolla 17 Suomi24 -sivustolla yli miljoona, eli 1.334.361 kävijää. Käyntejä on ollut yli neljä miljoonaa, eli 4.203.318. Vierailutiheys on ollut 2.8, ja sivustolla käytetty aika keskimäärin 10 minuuttia ja 8 sekuntia. (TNS 2012b.)

Taulukko 1. Suomen kahdeksan käytetyintä WEB -sivustoa 17/2012.

	Sivusto	Eri kävijät	Käynnit	Vierailutiheys	Käytetty aika
1.	Iltalehti	2785185	18384117	5.1	8 min 55 s
2.	Ilta-Sanomat	2256890	12981780	4.6	8 min 28 s
3.	MTV3	1861985	8945216	4.1	8 min 42 s
4.	Helsingin Sanomat	1458777	6934917	3.4	7 min 25 s
5.	YLE	1366479	5961423	3.3	8 min 13 s
6.	Suomi24	1334361	4203318	2.8	10 min 8 s
7.	Windows Live	1075366	7856237	6.0	5 min 18 s
8.	MSN.fi	1032866	4492829	3.8	-

Suomi24 on internet -verkossa valtakuntamme perinteisempien päämedioiden (Iltalehti, Ilta-Sanomat, MTV3, Helsingin Sanomat ja YLE) jälkeen käytetyin media ja sosiaalisista medioista käytetyin.

Matikaisen (2009, 38) vuonna 2009 tekemän tutkimuksen mukaan sosiaalista mediaa käytettiin ennen kaikkea sosiaalisista syistä. Näitä sosiaalisia syitä sosiaalisen median käyttäjille olivat tärkeysjärjestyksessä:

1. Osallistumisen mahdollisuus keskustelemalla tai tuottamalla tietoa sivuille
2. Tuttavat ovat sosiaalisen median sivuilla
3. Voi julkaista mitä itse tahtoo
4. Sosiaalisen median sivuilla on mielipiteitä ja näkemyksiä monipuolisesti
5. Sosiaalisen median sivut ovat mielenkiintoisia

Käyttäjien sisällön tuottamisen motiiveista piirtyivät esiin itsensä ilmaiseminen, sosiaalisuus ja verkkoideologian toteuttaminen. Itsensä ilmaisemisessa painottuivat eniten vapaus ja itsenäisyys oman sisällön tuottamiseen, ja myös omien tietojen ja taitojen kehittäminen. Oman minuuden ja identiteetin tuottaminen toteutuvat verkon ja itsensä kehittämisen, halun kertoa itsestään ja sisällön jakamisen kautta. (Matikainen 2009, 71–72). Sosiaalinen media tarjoaa myös työttömille mahdollisuutta ilmaista itseään ja verkottua sosiaalisesti. Työtön voi osallistua, kertoa itsestään, jakaa asioita ja seurata itseään kiinnostavia aiheita verkossa omaehtoisesti esimerkiksi verkkokeskustelujen kautta.

4. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA – AINEISTO

Määritän tässä luvussa tutkielmani tutkimuskysymykset, minkä jälkeen esittelen tutkimusaineiston ja sen diskurssiin liittyneen analysointitapani. Luvun päätteenä on tutkimukseeni liittynyttä eettistä pohdintaani.

4.1 Tutkimuskysymykset

Työttömien yhteiskunnallinen asemointi on tutkimuksellisesti ajankohtainen aihe, sillä työttömiä on Suomessa reilusti yli kaksisataatuhatta tällä hetkellä, eikä ainaakaan lähiaikoina työttömien määrä tule vähenemään merkittävästi. Julkisuudessa käytävät diskurssit kertovat ja luovat kuvaa työttömien yhteiskunnallisesta asemasta. Diskurssien tutkiminen voi tuoda tietoa yhteiskunnallisista asenteista, asemoineista ja käsityksistä sekä arvostuksista. Suomen työikäisestä väestöstä noin jopa joka kymmenes, lasku- ja tilastointitavasta riippuen, on vaille työtä. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia, millainen asema ja identiteetti heillä on yhteiskunnassa, jossa perinteisesti työ on liitetty ”normaliteettiin”.

Sosiaalityön kansainvälistä tutkimusta tarkastelleet Ian Shaw, Katherine Briar-Lawson, Joan Orme ja Roy Ruckdeschel (2010, 5, 10–11) ovat kuvanneet sosiaalityön tutkimuksen kautta saatavan tietoa ja ymmärrystä erilaisista sosiaalisista ilmiöistä ja olosuhteista, jotta kyettäisiin paremmin tukemaan tasavertaisuutta ja moninaisuutta sekä vähentämään syrjäytymistä. Kimmokkeina sosiaalityön tutkimuksille ovat myös huoli oikeudenmukaisuuden toteutumisesta ja yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksista sekä seurauksista. Mielestäni myös työttömiin liittyvä tutkimus voi tuoda lisätietoa tämänäyttöisiin, yhteiskunnallisesti kiinnostaviin aihealueisiin.

Tässä laadullisessa tutkimuksessani tarkastelin, millaista kuvaa ja identiteettiä työttömistä tuotettiin sosiaalisen median keskustelupalstalle ja mitä funktioita tällä kirjoittamisella voi olla. Tavoitteenani oli tuoda jo koettu ja ehkä myös ennestään tunnettu näkyväksi, tietoiselle tasolle. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaisia diskursseja kirjoituksissa tuotettiin?
2. Millaista identiteettiä kirjoituksissa tuotettiin työttömille?
3. Millaisia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia funktioita kirjoituksilla voi olla?

Käsitin tutkimuksessani työttömistä tuotetun kuvan sosiaalisena konstruktiona, jota osin ylläpidetään ja tuotetaan tekstien kautta.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona käytin suomalaisen Suomi24 -yhteisöpalvelun keskustelupalstalla ollutta kirjoittelua ajalla 4.1.2012 – 29.4.2012 eli noin neljältä kuukaudelta alkuvuodesta 2012. Suomi24:n keskustelupalsta on Suomen suosituin keskustelupalsta, joten sillä on valtakunnallisesti suuri merkitys.

Suomi24 on Suomen käytetyimpien verkkosivustojen joukossa, ollen Suomen suurin verkkoyhteisö. Sivuston ylläpitäjän mukaan sen palvelussa vierailee viikoittain yli 1,3 miljoonaa ja kuukausittain jopa 3 miljoonaa eri käyttäjää. Suomi24:n toiminta on alkanut Telian lanseeraamasta sirkus.com -portaalista (v. 1998), ja palveluvalikoimasta on löytynyt Keskustelu toiminnan alkupuolelta lähtien. Nimeksi vakiintui Suomi24 omistajan vaihtuessa Scandinavia Online Ab:ksi (v. 2000), joka vuotta myöhemmin ostettiin osaksi Eniro -konsernia (v. 2001). Nykyinen Suomi24 Oy aloitti toimintansa 1.7.2008, ja tällä hetkellä Suomi24 on parinkymmenen hengen itsenäinen yhtiö, jonka omistaa Aller Media Oy. Suomi24 palvelujen tunnetuin palvelu Keskustelu sisältää 22 eri keskustelukategoriaa ja yli 20 000 eriaiheista keskustelupalstaa. Päivittäin julkaistaan sivuston ylläpitäjän mukaan jopa yli 20 000 uutta mielipidettä, ja yhteensä mielipiteitä on kertynyt yli 50 miljoonaa. (www.suomi24.fi, 2012).

Esimerkiksi keskustelupalstalle ”Potkut ja Työttömyys” päästään Suomi24 -verkkopalvelussa ”Keskustelu” > ”Työ ja Opiskelu” > ”Työttömyys” > ”Potkut ja työttömyys” kautta. Suomi24 palveluun ei tarvitse kirjautua, eikä edes nimimerkin käyttöä vaadita välttämättä. Keskustelupalstan aineisto on saatavilla verkkoympäristössä, ja kuka tahansa voi hakea ja lukea sinne kirjoitettuja tekstejä

milloin tahansa, sekä kirjoittaa halutessaan verkkoympäristöön omaa tekstiä. Palstalle kirjoitettu teksti tallentuu palstalle, ”sähköiseen mielipidepankkiin”, ja kuka tahansa voi palata siihen myöhemmin halutessaan. Tuoreet kirjoitukset eivät tavoita muita osallistujia heti reaaliaikaisesti, vaan viiveellä, mutta kaikkiaan käydyistä keskusteluista voi muodostua reaaliaikaisen ja puheenomaisen oloisia. Jokaisen kirjoituksen kohdalla näkyy, montako kommenttia ja lukukertaa kirjoitus on saanut osakseen. Lisäksi ylöspäin näyttävää peukaloa klikkaamalla keskustelupalstan lukija voi osoittaa kannattavansa kirjoituksen kirjoittajaa, ja alaspäin osoittavaa peukaloa klikkaamalla, ettei kannata kirjoittajan kirjoitusta. Kirjoittajan käyttämät kirosanat on suodatettu tekstistä pois, mutta palstan käyttäjä voi halutessaan saada kirosanat näkyville poistamalla kirosanasuodattimen. Käytin suodatettua tekstiä tutkimusaineistossani.

Hain Suomi24 -keskustelupalstan osiosta ”Työ ja opiskelu/Potkut ja työttömyys” valitsemallani aikavälillä julkaistuja keskusteluketjuja avaavia kirjoituksia, jotka olivat saaneet vähintään 14 kommenttia eli jatkokirjoitusta osakseen. Päädyin tähän määrään selailtuani tällä aikavälillä kaikkiaan julkaistuja keskusteluketjuja, ja tarkasteltuani niiden saamia kommenttimääriä. 14 kommenttia vaikutti syventävän keskusteluketjujen kirjoituksia keskimäärin riittävästi. Useat kommentoinnit kertoivat siitä, että kirjoitus oli ollut niin kiinnostava, ja että sen lukeneet osallistujat olivat halunneet kirjoittaa myös omaa näkemystään keskusteluketjuun. Hakurajauksellani ja valintakriteereilläni sain kaikkiaan 28 keskusteluketjua eli tekstikoostetta kommentteineen, mikä tuntui tutkimustarkoitukseeni riittävältä, ellei jopa liian runsaalta. Tulostin löytämäni keskusteluketjut kokonaisuudessaan analysoitavakseni 9.5.2012.

Tutkimusaineiston tekstikoosteiden pituus vaihteli kommentteineen kolmesta sivusta 24:än sivuun. Kolmisivuisia keskusteluketjuja oli kaikkiaan kahdeksan, nelisivuisia seitsemän, viisisivuisia kuusi, kuusisivuisia kolme, yhdeksänsivuisia yksi, 15-sivuisia yksi, 22-sivuisia yksi ja 24-sivuisia yksi. Useimmiten tekstikoosteiden eli viestiketjujen viimeinen sivu oli vajaa. Jokaisen keskusteluketjun ensimmäisen kirjoituksen alle ja keskusteluketjun päätteeksi oli sivuston ylläpitäjän toimesta asetettu keskustelupalstan keskusteluihin liittymätön mainosteksti. Seuraava taulukko ”Keskusteluketjujen pituus ja määrä” (taulukko 2)

kuvaa analysoimaan tutkimusaineistoa tarkemmin:

Taulukko 2. Keskusteluketjujen pituus ja määrä

Keskusteluketjun pituus/sivumäärä	3	4	5	6	9	15	22	24	yhteensä 170
Ketjujen lukumäärä	8	7	6	3	1	1	1	1	yhteensä 28

Tutkimusaineistoksi muodostui yhteensä 170 sivua. Näistä varsinaisia keskusteluketjutekstejä oli yhteensä noin 150 sivua, kirjoitusten väliin palveluntarjoajan sijoittamien mainosten vähentämisen jälkeen.

Enimmillään keskustelupalstan käyttäjien lukukertoja kommentteineen oli kertynyt yhdelle kirjoitukselle 5655, ja vähimmillään 102. Yhteensä lukukertoja oli kaikkiaan 19.464, eli keskustelupalstan kirjoituksiin liittyi lähes 20.000 palstalla käyntiä. Keskimäärin lukukertoja oli parisataa yhtä kirjoitusta ja sen kommentointeja kohden. Kirjoitettuja kommentointeja oli enimmillään 137 yhtä keskusteluketjua kohden, ja vähimmillään 14. Keskimäärin kommentointeja oli parikymmentä yhtä kirjoitusta kohden. Kommentointien pituus vaihteli yhdestä sivusta yhteen sanaan. Pisimmillään yhden uutta keskustelua avaavan kirjoituksen pituus oli noin yhden A4-sivun mittainen, ja lyhimmillään muutaman lauseen mittainen. Keskimäärin uutta keskustelua avaavat kirjoitukset olivat pituudeltaan noin kolmasosa sivua. Kommenttien pituus vaihteli pisimmillään yhdestä A4-sivusta muutamaan sanaan, ja keskimääräinen kommenttien pituus oli parisenkymmentä riviä.

Kaikkia keskusteluketjun kirjoituksia saattoi halutessaan kommentoida ylöspäin osoittavalla peukalolla, jolloin kirjoituksen otsikon oikealla puolella oleva kannatuslukema joko kasvoi yhdellä, tai alaspäin osoittavalla peukalolla, jolloin lukema pieneni yhdellä. Enimmillään myönteistä kannatusta oli kertynyt keskusteluketjua kohden 404 kertaa ja kielteistä enimmillään 83 kertaa. Kaikkiaan keskusteluketjuissa oli peukalolla mielipidettä ilmaistu yhteensä ainakin 2017 kertaa. Tästä myönteistä kannatusta (1712 peukaloa ylöspäin) saaneita kirjoituksia oli huomattavasti enemmän kuin kielteistä (305 alaspäin). Koska kannatuslaskuri laski toimi summasten kannatusta (peukalo ylöspäin +1 ja peukalo alaspäin -1 antoi

siis laskurin tulokseksi 0), on vaikea tietää, montako kertaa kaikkiaan kannatusta oli ilmaistu peukalomerkinnoin.

Tavalla tai toisella verkkopalstalle aktiivisesti osallistuneita oli siis ollut ainakin muutamia tuhansia sinne heistä sinne jääneiden merkintöjen, eli kirjoitusten tai peukalomerkitöjen perusteella laskien. Seuraava taulukko ”Keskustelupalstalle osallistumisen määrä” (taulukko 3) kuvaa osallistumisen määriä:

Taulukko 3. Keskusteluketjuihin osallistumisen määrä

	enin määrä	vähin määrä	keskimäärin
lukukerta + kommentti	5655	102	n. 250
kommentti	137	14	n. 25
”avaustekstin” pituus	n. A4	muutama lause	n. 1/3 sivua
kommentin pituus	A4	1 sana	n. 20 riviä
kannatus: +	1712	0	ainakin yht.
-	305	0	2017

Suurin osa tutkimusaineistossa olevista kirjoittajista oli kirjoitusten mukaan itse työttöminä. Seuraavaksi eniten näytti olevan työssäkäyviä, joita puhututtivat esimerkiksi mahdollisesti tulossa oleva työttömyys tai työssä koetut vääryydet. Osaan keskusteluketjuista osallistuivat myös työnantajan ja erilaisissa työelämän ulkopuolisissa rooleissa olevat. Suuri enemmistö aineiston kirjoitusten sisällöistä oli kulloisenkin keskustelun aiheeseen liittyvää, mutta joukossa oli myös joitain asiaan liittymättömiä kirjoituksia. Tutkimusaineistossa suurin osa keskustelupalstalle kirjoittaneista oli käyttänyt kirjoittaessaan eri nimimerkkiä, vaikka joukossa oli myös joitakin samaa nimimerkkiä käyttäneitä tai nimimerkittömiä. Kirjoituksista oli pääteltävissä, että joskus jollakin nimimerkillä aiemmin kirjoittanut kirjoitti seuraavalla kerralla eri nimimerkillä. Nimimerkkejä käytettiin tutkitulla palstalla paitsi tunnistautumiseen, niin myös oman aiheen otsikointiin, sisällön kuvaamiseen tai kommentointiin. Jotkin nimimerkit ja

kirjoittajat olivat kirjoittelussaan aktiivisempia muihin kirjoittajiin verrattuina, ja vaikuttivat osallistuvan toisia useammin myös eri keskusteluketjuihin. Kaikkiaan tutkimusaineistoni keskusteluketjuissa oli 890 erillistä kirjoitusta, eli 28 ”avauskirjoitusta” ja 862 kommenttia.

Valitsemani tutkimusaineisto toi esiin arkitodellisuudessa käytettyjä empirisiä diskursseja työttömistä, tarjoten välineen pohdintaan työttömiin liitetystä kuvasta, työttömien asemoinnista ja identiteetistä, sekä työttömiin liittyvien diskurssien funktioista. Käytännönläheisyys ja sovellettavuus liittyvät tyypillisesti sosiaalityön alan tutkimukseen, joten valitsemani empirinen aineisto sopi hyvin sosiaalialan tutkimusaineistoksi. Sosiaalista mediaa on käytetty sosiaalialan tutkimusaineistona vasta vähän, joten aineiston lähtökohtana se on tuore ja ajantasainen. Seuraavaksi kuvaan tutkimusaineistoni analysointiprosessia.

4.3 Aineiston analysointiprosessi

Pyrin paljastamaan ideologiakriittisellä diskurssianalyttisellä tutkimusmenetelmällä tutkimusaineiston kirjoituksiin tuotettuja yhteiskunnallisia valtasuhteita ja ristiriitoja. Näen Eskolan ja Suorannan (2008, 201) tapaan, että eräänä sosiaalitieteiden tärkeänä tehtävänä on tunnistaa ja eritellä tekstien vaikutuksia yhteiskunnalliseen elämään sekä tuoda näkyville diskursiivisia käytäntöjä. Tarkastelin työttömän asemoinnin ja työttömälle rakentuvan identiteetin kautta yhteiskunnallista sosiaalista todellisuutta, jossa työtön tämän hetken Suomessa on. Kriittinen diskurssianalyysi oli tähän hyvä väline. Tutkimukseeni soveltamani diskurssianalyysin rikastaminen ja täydentäminen muilla metodologisilla lähestymistavoilla, joita olivat kvantifioinnin, taulukoinnin, teemoittelun, koodauksen ja tyypittelyn soveltava käyttäminen, oli käytännönläheistä ja hedelmällistä. Monisivuisen aineiston käsittelyä ja hahmottamista helpottivat myös aineiston sisällön jaottelu ja tarkastelu sisällönanalyysin menetelmiä soveltaen. Norman Faircloughin näkemyksen mukaisen kriittisen diskurssianalyysin soveltaminen tutkimusaineistoni tekstien tutkimiseen tarjosi selkeän perustan analysoinnilleni. Myös Juhilan, Jokisen ja Suonisen viitoittamat, käytännönläheiset tekstien lähestymistavat ja tekstien

tarkastelu kielen tuottamisen kautta tukivat analysointiprosessiani.

Metodisesti prosessointini eteni vähitellen, rakentaessani ensin hermeneuttisesti tulkitsemistani keskustelupalstan kirjoittajien subjektiivisista merkityksistä kollektiivisia merkitysrakenteita, diskursseja. Timo Laine (2001, 29–34) on kuvannut, että hermeneuttis-fenomenologisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan ihmisten välistä kommunikaatiota ja antamia merkityksiä. Ymmärrys ja tulkinta muodostuvat ”hermeneuttisessa kehässä” tutkimuksellisessa dialogissa, vuoropuhelussa, tutkimusaineiston kanssa. Kehämäinen liike tapahtuu oman tulkinnan ja aineiston välillä, muotauttaen ja syventäen tutkijan ymmärrystä. Tavoittelin tutkimuksellani jo koetun ja mahdollisesti ennestään tunnetun nostamista tietoisesti tiedetyksi ja näkyväksi. Induktivistispainotteisen tutkimusotteeni ohella prosessoin tietoa myös abduktiivisesti tutkimuksen etenemisen myötä. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuus ja tieto ovat sosiaalisesti rakentuneita, konstruoituneita, mutta konstruktivisuus on myös tapa oppia ja hahmottaa uutta. Tätä tutkimusta tehdessäni olin itse oppijana: konstruktivistisessä oppimisprosessissani konstruoin tietoa, valikoiden ja tulkiten saamaani informaatiota yhteydessä aiempiin tietoihini ja näkemyksiini. Näen konstruktivisuuden yksilöllisenä, kokonaisvaltaisena prosessina, jota ei kannata eikä voi pyrkiä kahlitsemaan ja tyypistämään jonkin tiukan viitekehyksen alle. Tällöin tuhoaan konstruktivisuuden perimmäinen idea.

Faircloughin (1997, 76) mukaan diskurssianalyysi voi hyödyttää yhteiskuntatieteitä, kun teoreettisiin näkökulmiin yhdistetään tutkittavien tekstien lähiluku. Lähiluku toteutuu huolellisena, tutkittavan tekstin läpikäyntinä useampaankin kertaan. Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee kieltä yhteiskunnallisena vaikuttajana ja tuotoksena, sekä näiden välistä jännitettä. Kriittisyyttä ei käytetä metodina, vaan päämääränä, johon liittyy taustaoletuksia. Alla oleva Faircloughin (1997, 82) *Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys* (kuvio 1), kuvaa tekstin tuotantoa ja kulutusta suhteessa diskurssi- ja sosiokulttuuriseen käytäntöön.

Kuvio 1. Viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehys

Tässä tutkimuksessa yllä olevan kriittisen diskurssianalyysin viitekehyskuvion *tekstiä* vastasivat keskustelupalstan kirjoitukset. *Tekstin tuotanto* vastasi prosessia, jonka tuottamina Suomi 24:n tekstit luotiin keskustelupalstalle, ja *tekstin kulutus* prosessia, jolla tuotetut tekstit vastaanotettiin. Nämä molemmat prosessit rakentuivat *diskurssikäytäntöön* pohjautuvassa kielellisessä ympäristössä, jossa monenlaiset diskurssit eli puhetaut toteutuvat. Kielen käyttö perustuu laajemmin yhteiskunnalliseen toimintaympäristöömme, jota kuvaa *sosiokulttuurinen ympäristö*. Tutkimuksessani mielenkiinnon kohteena oleva sosiaalinen media on osa sosiokulttuurista ympäristöä, jossa diskurssikäytäntö toteutuu tekstejä tuottaen ja kuluttaen.

Kriittisen diskurssianalyysin taustalla on konstruktionistinen käsitys, ja oletin tutkimuksessani sosiokulttuurisen käytännön ja siinä olevien todellisuutta koskevien puhetautojen ja diskurssien voineen rakentua myös yhteiskunnallisia valtasuhteita heijastellen. Diskurssianalyysiä tehtäessä kiinnostaa, miten kieltä käytetään ilmaisemaan asioita ja miten asioita sekä ilmiöitä tuotetaan. Diskurssit luovat sekä objektiivista että subjektiivista todellisuutta, kuvaten sosiaalista todellisuutta ja rakentaen sitä samalla itse. Työttömistä tuotetun kuvan käsitin tutkielmassani sosiaalisena konstruktiona, jota osin ylläpidetään ja tuotetaan tekstien kautta. Tutkimusaineistoa läpikäydessäni havainnoin kriittisesti miten yhteiskunnalliset valtasuhteet ilmenivät kirjoituksissa. Diskurssin eli tekstien

sisältämän merkitysten järjestelmän käyttö teoreettisena työkaluna antoi tulkinnalleni vapautta. Aiemmissä kappaleissa 3.1 ja 3.2 olen käsitellyt sosiaalista konstruktionismia ja erityisesti Faircloughin näkemyksiä diskurssianalyysistä tarkemmin.

Jokinen ja Juhila (2004, 75) ovat todenneet, että analysoitaessa diskurssien ja vallan välistä suhdetta, tarkastellaan valtaa tuotettuna ja sosiaalisiin käytäntöihin kietoutuneena. Heidän (2002, 77) mukaansa kulttuurituotteiden ja dokumenttien retorisuutta analysoitaessa keskitytään siihen, miten sisältöä viedään eteenpäin. Jokinen (2002, 126–127) on tarkentanut, että tosiasioita eli faktaa tuotetaan monenlaisin strategioin. Asiantuntijoihin vetoaminen, vetoaminen yleiseen mielipiteeseen, etäännyttäminen omasta intressistä ja lukujen käyttäminen ovat tavallisia faktan tuottamistapoja. Myös kokemukseen vetoaminen, tarinoiden muotoileminen, vastakohtien ja rinnastusten käyttö sekä ääriesimerkkien kertominen tukevat ja luovat kuvaa sanomasta, joka tarjotaan vastaanotettavaksi. Jokisen (2002, 126–156) mukaan hyökkäävä retoriikka, jolla pyritään ”vahingoittamaan” toisen argumenttia, ja puolustava retoriikka, jolla pyritään vahvistamaan omaa asemaa keskustelussa, saattavat esiintyä teksteissä rinnan. Lisäksi retoriikassa voidaan käyttää oman intressin etäännyttämistä tai pyyteettömyyttä, puhujan tai asian kategoriointia (esim. lääkäri, mielisairas), asiantuntijuutta, neutraalisuutta, metaforia ja toistamista.

Juhila (2004, 152–157) on todennut, että faktuaalistamisstrategiat ovat vakuuttelua, jota käyttämällä jonkun tiedon totuusarvosta tulee niin suuri, että kyseinen versio näyttää itsestään selvältä ja ainoalta oikealta. Faktuaalistamisstrategia voi olla itse todettuun vetoava, vaihtoehdottomuus-, asiantuntijuus- tai sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia. Etenkin poliittisessa ilmaisussa käytetään usein ”faktaa”, joka tukee sanomaa. Kokemukseen vetoaminen on kulttuurissamme voimallinen faktan tuottamisen strategia. Jokinen ja Juhila (2002, 77) ovat kuvanneet, että responsiivisuutta analysoitaessa tutkittavan, miten ihmiset rakentavat yhdessä merkityksiä. Faircloughin (1997, 80) mukaan tekstin tutkimiseen voi käyttää kolmea tarkastelutapaa, jotka ovat 1. ideationaalinen funktio eli sosiaalisen käytännön representointi ja kontekstualisointi, 2. kirjoittajan ja lukijan identiteetin konstruointi, sekä 3. kirjoittajan ja lukijan välinen konstruointi. Lisäksi tekstin

sisällön ohella tarkastellaan, mitä tekstissä ei ole ja mitä siitä puuttuu. Formuloinnissa kirjoittaja korostaa joitain aspekteja ja kehittää sanottua eteenpäin, tehden omia johtopäätöksiä (Fairclough 1997, 35).

Käytin kaikkia edellä kuvattuja tekstien tarkastelu- ja analysointikeinoja ja -menetelmiä tarkastellessani Suomi24 -keskustelupalstan kirjoituksia saadakseni näkyvämmäksi, miten niiden kautta luodaan sekä objektiivista että subjektiivista todellisuutta. Sovelsin kriittistä diskurssianalyttistä tekstin tarkastelua ja havainnointia lähilukiessani tutkimusaineiston tekstejä. Hyödynsin myös sisällönanalyysin tyylistä menetelmää kerätessäni, jaotelllessani, ryhmitellessäni ja tutkiessani aineistossa olevia kirjoittamisen aiheita ja diskursseja, sillä 150 sivun tekstejä olisi ollut muuten vaikea käsitellä. Luettuani aineiston tekstit useasti läpi, poimin niistä aiheita ja ilmaisuja, jotka toistuivat. Merkitsin nämä taulukkoon kunkin prosessoimani keskusteluketjun alle, jotta kykenin selkeästi seuraamaan, monestiko sama aihe esiintyi teksteissä. Näin hyödynsin myös laadullisen aineiston kvantifiointia analysoinnissani. Jari Eskolan ja Juha Suorannan (2008, 164) mukaan kvantifioimalla laadullista aineistoa esimerkiksi taulukkoon päästään hyvin alkuun ja saadaan tuntumaa tutkittavaan tekstimassaan. Yhdistin keskenään samantyyppisiä aiheita ja ilmauksia. Muodostin samantyyppisistä aiheista niitä kokoavia ryhmiä. Koodasin 28 keskusteluketjua (merkinnöin 2B – 29?) ja siinä esiintyneet kirjoittamisen pääasialliset aiheoryhmät (numeroin 6 – 40), joita muodostui yhteensä 34. Tekemäni tekstien ryhmittely koodauksineen helpotti hahmottamaan koko aineiston sisältöä ja kirjoittamisen aiheita. Ryhmittelyjen avulla esiin hahmotin esille kirjoitusten teemoja, jotka olivat kirjoituksissa oleellisia tutkimusongelmieni kannalta. Eskola ja Suoranta (2008, 175) ovat muistuttaneet, että onnistunut teemoittelu edellyttää teorian ja empirian vuorovaikutusta. Onnistuin tässä, läpikäydessäni moneen kertaan tekstejä, säilyttämällä kriittisen lukuotteen, jossa ei päässyt unohtumaan yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutusten arviointi kirjoituksiin.

Tekstien ryhmittely tuki diskurssianalysointiani, jossa pureuduin tarkemmin tekstien sisältöihin, tyyliin ja ilmaisiin. Merkitsin ja keräsin yhteen aineistoni teksteissä olevia retorisia sanavalintoja ja tyyliä, sekä kiinnitin huomiota formulointiin. Jokisen (2002, 156) mukaan retorisia keinoja yksityiskohtaisesti

analysoimalla voidaan päästä käsiksi siihen, miten faktoja konstruoidaan, miten positioita luodaan tai identiteettejä tuotetaan, sekä miten erilaisia kategoriointeja rakennetaan, vahvistetaan ja kyseenalaistetaan. Etsin teksteistä myös vastakkaisuuksien ilmenemistä (esimerkiksi syrjäytyminen-osallistuminen, työtön-työssä käyvä). Lisäksi hain kirjoituksista aihekokonaisuuksien lisäksi työttömyyteen liitettyjä toimintoja, piirteitä ja velvollisuuksia. Suonisen (1997, 67–68) mukaan puhuvat eli diskurssit ilmenevät teksteissä monesti selkeiden kokonaisuuksien sijaan pieninä paloina, joiden samankaltaisuus voidaan tunnistaa niiden tulkintaprosessissa. Löytämistäni pienistä ja suuremmista paloista koostin kokonaisnäkemykseni aineistosta.

Erittelin diskursiivisessa analyysissäni faktatyylistä tekstiä, tarinallista ja kuvailevaa tekstiä sekä tekstiä, jossa yksilö tai julkinen taho esiintyvät. Huomioin identiteettien eri tasoja tarkastellessani, miten kirjoittaja kuvasi työttömiä kansalaisina ja yksilöinä suhteessa yhteiskuntamme rakenteisiin. Lukuprosessiani ja analyysin tekoani helpottivat koodausmerkinnät ja alleviivaukset, joita tein teksteihin. Esimerkiksi tekstiin, joka oli sisällöltään tarinallinen ja julkisen tahon esiintuova, koodasin merkinnät (tarinallinen = T, julkisen tahon esiintuova = j). Eskola ja Suoranta (2008, 169) ovat kuvanneet osuvasti, että laadullisen analyysin koodaaminen sen alkeisyksiköiden yhteisten ominaisuuksien mukaan eri kategorioihin jäsentää tutkimuskohteita, tuottaen aineistoa kuvaavia käsitteitä. Koodaamalla järjestelin aineistoa hahmottaakseni ja erotellakseni paremmin aineistoa ja sen diskursseja. Näin pyrin myös lisäämään analysointiprosessini luotettavuutta, tehden ainakin itselleni näkyvämmäksi, miten aineiston läpikäyntini rakentui ja eteni. Aineistoon tekemäni merkinnät myös helpottivat paluutani analysointiprosessiin, jota tein ajallisesti vaihteittaisesti.

Lisäksi erottelin teksteistä eri tavoin formuloivia, johdattelevia, kuvaavia, rinnastavia ja vertailevia sanavalintoja, joiden avulla tekstejä oli rakennettu. Kiinnitin huomiota myös sen lisäksi ”mitä” teksteissä sanottiin siihen ”miten” sanottiin. Lukiessani pohdin, miksi tekstit oli tuotettu, ja millä tavoin niitä tulkittiin ja käytettiin. Mietin myös, mihin laajempaan sosiokulttuuriseen yhteyteen teksti kuuluu, mitkä olivat sen yhteiskunnalliset ehdot ja millaisia vaikutuksia tekstillä todennäköisesti voisi olla. Useiden tutkimusaineiston lukukertojen ja erityisesti

Faircloughin sekä Juhilan ja Jokisen näkemyksiin pohjautuvan analyysiprosessin tuloksena teksteistä vähitellen hahmottui merkityksiä, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Analyysin tulokset koostuivat vapaasti aineistoa tulkiten, sillä tutkijana en voinut olla varma teksteissä tuotettujen merkitysten tarkoituksista niitä kirjoittaneille. Etsiessäni aineistosta vastausta työttömän identiteettiin, typologioin kirjoituksista erottelemani identiteettityypit. Eskolan ja Suorannan (2008, 181) mukaan tyypittelyssä aineisto ryhmitetään selkeiksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Osassa teksteistä oli heti havaittavissa, mitä niillä haluttiin viestiä ja minkä vuoksi, kun taas jotkin tekstit vaativat niiden pilkkomista sanojen tasolle, jotta kirjoitusten piilossakin olevat merkitykset aukenisivat. Etenkin tarkastellessani kirjoitusten yhteiskunnallisia ja sosiaalisia funktioita, tekstien avaaminen ja suhteuttaminen muuhun tekstikontekstiin ja laajempiin näkökulmiin helpottivat analysointiprosessiani.

Jäsenän tarkemmin tutkimustuloksiani avaavissa luvuissa viisi, kuusi ja seitsemän tekemiäni analyysiosioita, aineiston tekstejä lyhyesti osin siteeraten. Nämä valitsemani siteeraukset ja niistä tekemäni sekä lukijalle avaamani tulkinnat kuvaavat, miten toteutin lähilukuani ja kulloinkin kohteena ollutta tekstin analysointiani. Kopioin jokaisesta 28:asta keskusteluketjusta ainakin kaksi yhden lauseen pituista siteerausta, kuvatakseni tutkimuksen lukijalle tutkimusaineistoa ja miten olen hakenut vastausta tutkimuskysymyksiin. Siteerasin enintään yhtä lausetta kirjoitusta kohden, jotta kirjoitukset eivät olisi tunnistettavissa. Korvatakseni siteerausten lyhyttä kopioin keskusteluketjuista yhteensä 125 eri siteerausta, eli yhden lauseen 125:stä eri kirjoituksesta. Näin sain myös monipuolisesti eri keskusteluketjun kirjoituksia näkyväksi lukijallekin, vaikka tosin vain lauseen mittaisina. Eskola ja Suoranta (2008, 195, 198) ovat esittäneet, että diskurssianalyysissä sitaatit kuvaavat selontekoja omassa kontekstissään, eikä niistä tutkijan tekemiä johtopäätöksiä ja tulkintoja. Sitaattien tarkoituksena on kuvata lukijalle esimerkin tapaisesti aineistoa, jotta lukija voisi paremmin seurata ja ymmärtää tulkintaprosessia ja tehdä myös omia tulkintojaan. Tämä oli sitaattien näkyville tuomisen pääasiallisena perusteenani, oman tekstini elävöittäminen lisäksi.

4.4 Eettinen pohdinta

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on keskeisenä toimijana. Tämä keskeisen toimijan rooli pätee etenkin diskurssianalyysiin, jossa tutkija yleensä itseksensä tarkastelee ja tulkitsee kielellistä toimintaa. Kirsi Juhila (2002c, 201–230) positioidi tutkijan analyytikoksi, analysoijaksi, tulkitsijaksi tai keskustelijaksi. Nämä tutkijan roolit voivat toteutua myös rinnakkaisesti. Analyytikko analysoi kielellistä toimintaa tietyillä metodeilla, pitäen oman osallisuutensa mahdollisimman pienenä, asianajaja pyrkii tutkimuksellaan johonkin tavoitteeseen, tulkitsija syntyy tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutussuhteen kautta ja keskustelija osallistuu itse julkiseen keskusteluun. Tähän jaotteluun suhteutettuna näen oman tutkijanroolini lähinnä analyytikkona, sillä itse en ollut osallistunut internet -verkossa toimiviin keskustelupalstoihin kirjoittamalla tai kommentoimalla, eivätkä keskustelupalstat olleet minulle muutenkaan entuudestaan tuttu toimintaympäristö, joten en katso minulla olleen siihen liittyviä ennakkotietoja tai -olettamuksia. Tosin väistämättä jouduin tulkitsemaan keskustelupalstoilla ollut kirjoittelua, vuorokomentointia ja niiden tarkoitusta, sillä tulkitsin esimerkiksi joidenkin tekstien ilmaisujen olleen sarkasmia tai ivaa niiden kirjoitusyhteydestä päätellen. Myös aiemmat työttömiin liittyvät käsitykseni saattoivat vaikuttaa siihen, miten tutkimusprosessini toteutui kokonaisuudessaan.

Valitsin tutkimusaineistokseni Suomi24 ”Potkut ja työttömyys” -keskustelupalstalla julkaistut kirjoitukset kommentteineen, koska Suomi24 -verkkopalsta oli kaikille avoin ja valtakunnallisesti suosittu. Laadullisen tutkimukseni aineiston poiminnan ajankohtani määrittyi sattumanvaraisesti, mutta kuitenkin niin, että se oli mahdollisimman tuore suhteutettuna tutkimukseni tekemisen ajankohtaan. Aineiston ajallisen sijoittumisen perusteltavuutta ja mielenkiintoa lisäsivät tutkittavan ajanjakson aikana jo jonkin aikaa käynnissä ollut yhteiskunnallinen muutos, joka vaikutti työllisyyteen. Tämän yhteiskunnallisen muutoksen voi olettaa vaikuttaneen myös tutkimusaiheeseen, eli sosiaalisessa mediassa tuotettuun kuvaan työttömistä. Tämäntyyppisen tutkimuksen perusteella ei voi kuitenkaan todeta mitään työttömistä sinänsä, vaan ainoastaan tulkita työttömiin liittyvien diskurssien näyttäytymistä juuri tutkittavan keskustelupalstan käyttäjien välisessä keskustelussa

tutkitulla ajanjaksolla. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2002, 138) ovat todenneet, että laadullisen tutkimuksen eettisyyden, pätevyyden ja luotettavuuden toteutumiseksi asettavat haastetta tyypillisesti tutkittavan joukon pieni määrä ja se, että yleensä jo tutkimuksen alkuvaiheessa joudutaan valitsemaan, miten tutkittava aineisto valitaan, tutkimuskysymykset rajataan ja aineiston analysointi tehdään. Sirkka Hirsjärven, Pirkko Remeksen ja Paula Sajavaaran (2010, 160, 224) mukaan laadullinen tutkimus mahdollistaa kokonaisvaltaisen ja moninaisen tavan lähestyä tutkimuskysymyksiä. Näin tutkittavana olevaa ilmiötä voidaan ymmärtää paremmin. Pyrin parhaani mukaan ymmärtämään ja tulkitsemaan tekstejä niiden kirjoittajien tarkoittamalla tavoin, ja kuvaamaan tutkimusprosessia siten, että se tulisi lukijalle ymmärrettäväksi.

Suomi24 -keskustelupalstan kirjoitukset kommentteineen muodostavat viestiketjuja, joiden pituus vaihtelee. Rajasin tutkimusaineistoni kirjoituksiin, jotka olivat saaneet osakseen vähintään 14 sanallista kommentointia. Tällä rajauksella pyrin saamaan tutkimusaineistoon kirjoituksia, joissa kirjoitusten aihealueilla olisi ollut mahdollisuus tulla syvennetyiksi, ja laajastikin käsitellyiksi. Aineiston teki suppeaksi se, että se koostui vain yhden keskustelupalstan kirjoituksista rajattuna ajankohtana. Toisaalta tässä käytetyn aineiston voidaan katsoa myös olleen niin laaja, etten tehnyt yksityiskohtaista jokaista sanaa tutkivaa analyysiä. Tarkastelin analyysissäni hieman painotetummin keskusteluketjuja avaavia kirjoituksia, koska ne olivat olleet kimmokkeina keskusteluketjujen muodostamisiin. Keskusteluketjuaineisto on kaikkien saatavilla kaiken aikaa, joten haluttaessa tutkimuksen voi toistaa niin kauan kuin kirjoitukset säilyvät keskustelupalstalla saatavilla. Tutkimuksen toistettavuus olisi siis periaatteessa mahdollista, vaikka tosin jokainen diskurssianalyysi on aina yksilöllinen prosessi. Tutkimuksessani käyttämäni aineisto oli luonnollinen, todellisuudessa kokonaisuudessaan ilmentynyt ilman tutkimusaihettanikin, joten aineiston autenttisuus ja kattavuus olivat selkeät.

Suomi24 -sivustolle voi kuka tahansa kirjoittaa tarvitsematta kirjautua tai edes käyttää nimimerkkiä. Internet -verkkokeskusteluja tutkittaessa on muistettava, että keskustelut voivat värittää esimerkiksi tahalliseen provokaatioon pyrkivät mahdollisine häiriöviesteineen (Turtiainen & Östman, 2009, 350). Myös palkatut kirjoittajat voivat vaikuttaa mielipiteisiin (Aalto 2010, 124). Tutkimusaineiston

kirjoituksista suurin osa oli kunkin keskusteluketjun aiheeseen liittyvää. Suomi24 - palvelun tarjoama hyvin suojattu kirjoittajan anonymiteetti saattoi madaltaa kynnystä tyyliltään provosoivaan, eri tavoin humoristiseen tai herjaavaan kirjoitteluun. Pienessä osassa kirjoituksista ollut, esimerkiksi tahallinen korkean anonymiteetin suojissa tuotettu provosointi tai mahdollinen epärehellisyys, ei häirinnyt aineiston tutkimista ja analysointia, vaan toi jopa arvokasta lisää esimerkiksi provosoinnin kimmokkeiden tutkimiseen. Toisaalta anonymiteetti saattoi aiheuttaa tutkimuksellista epäluotettavuutta, sillä lähdekriittinen tarkastelu oli anonymiteetin vuoksi hankalaa. Lisäksi verkkoympäristössä toimivat eivät ehkä aina muista olevansa julkisessa tilassa, ja saattavat kirjoittaa harkitsemattomastikin. Arja Kuula (2011, 184) on todennut, että korkea anonymiteetti saattaa kuitenkin madaltaa kynnystä vaikeista asioista kirjoittamiseen, tarjoten näin mahdollisuuden pitkälle vietyynkin rehellisyyteen, joka muuten ei ehkä toteutuisi. Robert Arpon (2001, 191) mukaan verkkoympäristö saattaa kannustaa avoimuuteen ja estottomuuteen, ja omien mielipiteiden ja kokemusten esittäminen voi tuntua helpolta. Tutkimani kirjoitukset tuntuivat aidoilta, ja niissä tuli esiin myös arkoja ja henkilökohtaisia asioita.

Verkkopalstojen julkisessa tilassa anonymisti kirjoitetut tekstit on ensisijaisesti tuotettu keskustelupalstalle ja sitä käyttäville, eikä siis tutkimustarkoitukseen. Tuottajina ovat todennäköisesti yksityishenkilöt, jotka ovat ehkä kirjoittaneet elämänsä liittyvistä, osin hyvinkin arkaluonteisista asioista. Kirjoittajilta ei ole mahdollista pyytää lupaa heidän tuottamiensa kirjoitusten käyttämiseen tutkimuksessa, mikä olisi tutkimuseettisesti suotavaa. Tästä syystä päätin pitkään mietittyäni, että en julkaise mitään tutkimistani kirjoituksista kokonaisuudessaan tai pidempinä lainauksina, vaan korkeintaan yhden lauseen mittaisina siteerauksina. Pyrin käyttämään teksteistä vain lyhyitä esimerkinomaisia siteerauksia, joiden perusteella olisi vaikea jäljittää kirjoitusta, johon ne liittyivät. Koin näin välttäväni mahdollisen kirjoittajan oikeuksien loukkaamisen, siitä huolimatta että kirjoittaja oli tuottanut tekstinsä avoimeen tilaan kaikkien ulottuville julkisesti ja anonymisti. Internet -kulttuurien lainalaisuudet kuten anonymisuus, intiimin julkisuus ja tekijänoikeudellisten rajojen hämärtyminen tuottavat tutkijalle tutkimuseettisiä pulmia (Turtiainen & Östman 2009, 337). Eskola ja Suoranta (1998, 149) ovat muistuttaneet, että tutkimuksen teossa erityisesti aineiston analyysi- ja

tulkintavaiheessa tulee olla tarkkana, ettei kirjoittajan ääni tule muutetuksi. Näin voi käydä, kun tekstiä tulkitaan, pilkotaan ja irrotetaan alkuperäisestä asiayhteydestään. Tutkimuseettisesti olisi suotavaa, että tutkimukseen osallistuneille annetaan tieto tutkimuksen tuloksista. Tämän tutkielmani verkkojulkaisun jälkeen Suomi24 ”Potkut ja työttömyys” keskustelupalstalta, sinne kirjoittamani lyhyen tutkimuskuvaukseni ja siihen liittymäni linkin avulla, pääsee lukemaan tämän pro gradu -tutkielmani pdf -versiota verkkoympäristössä. Nähtäväksi jää, herättääkö se kommentointia palstan lukijoissa.

Tutkimusaineiston analysointivaiheessa eettiset kysymykset liittyvät tutkijan käyttämään kriittisyyteen ja syvällisyyteen, sekä puolueettomuuteen ja haluun tehdä tutkimusta ilman henkilökohtaisen voiton pyrkimystä (Tuomi ym. 2002, 123–124). Luotettavan ja pätevän tutkielman aikaansaamiseksi pyrin tuomaan esille mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessini eri vaiheet, kuten tutkimusaineiston hankinnan ja tutkimuksessani käyttämäni menetelmät. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 160) mukaan laadullinen tutkimusprosessi muotoutuu tyypillisesti tutkimuksen kuluessa joustavasti ja olosuhteiden mukaan. Huomioin lähdekritiikissäni käyttämieni lähteiden tunnettuuden, ajankohtaisuuden ja tuoreuden keskittymällä lähinnä 2000-luvulla julkaistuun kirjallisuuteen, lukuun ottamatta alan klassikkoina pidettäviä teoksia. Tutkimusanalyysissäni pyrin kriittisyyteen, syvällisyyteen ja reflektointiin. Hyötyminen ei ollut tutkimukseni lähtökohdana, vaan huoli yhteiskunnallisesta toiminnasta ja tarkoituspelistä. Juhila ja Suoninen (2002, 233) ovat muistuttaneet, että diskurssianalyysiä on menetelmänä sekä kiitetty että epäilty. Tutkimukseni luotettavuutta lisäsivät tarkat ja selkeät kuvaukset tutkimuksen teosta ja analysoinnista sekä ymmärrys siitä, että tutkimusprosessissa ja -analyysissä oli kuitenkin vain subjektiivista tulkintaani, vaikka pyrinkin tarkastelussani objektiivisuuteen. Koska diskurssianalyysin keinoin tutkimani aineisto oli rajallinen, niin sen perusteella voi vain varauksella tehdä laajoja ja yleistäviä työttömiä tai yhteiskuntaa koskevia johtopäätöksiä. Täydensin diskurssianalyysiäni metodisella monipuolisuudella eli triangulaatiolla (mm. aineistoa kvantifioimalla) varmistaakseni tutkimukseni luotettavuutta. Lisäksi tutkimustulosteni ja tekemäni tulkintojen luotettavuutta saattavat vahvistaa, jos ne lähenevät muista vastaavista aiheista saatuja tutkimustuloksia.

On huomioitava, että vaikka suurin osa suomalaisista käyttää verkkopalveluja, niin kaikilla ei ole niihin pääsyä tai halua. Verkkoon pääsy voi olla rajoitettua esimerkiksi osaamattomuudesta tai välineiden puutteesta johtuen. Manuel Castellsin (2001, 248–257) mukaan verkkoon pääsy vaihtelee sosiaalisesta ryhmästä riippuen. Vaikutusta on kotitaloustyypillä, etnisellä taustalla, tulotasolla, koulutuksella ja työmarkkina-asemalla. Tietoyhteiskunnassa eriarvoisuutta köyhyyden ohella aiheuttaa myös osaamattomuus (Heikkonen & Ylönen 2010, 128). Sosiaaliset ilmiöt, toiminta ja minuuden rakentuminen on verkossa lähinnä kielellistä, jossa minuus rakentuu verkon sosiaalisissa, kielellisissä ja myös teknologisissa prosesseissa. Myös mahdolliset kielelliset rajoitteet voivat vaikuttaa verkkokeskusteluihin osallistumiseen. Verkon suhde tilaan on ristiriitainen, sillä vaikka toisaalta verkossa voi olla kasvottomasti ja vapaasti, niin toisaalta osallistumista esimerkiksi keskusteluihin saattaa usein määrittää paikallisuus. (Matikainen 2008, 23–25, 84.) Verkon käyttöä rajoittava ns. digitaalinen kuilu koostuu etenkin verkkoon pääsyn mahdollisuuksien rajallisuudesta, verkon käyttöön liittyvistä taidoista ja osaamisesta sekä verkon sisällöstä (Viherä 2000, 14.)

On mahdotonta arvioida, miten erilaiset verkkokäyttöisen keskustelupalstan käyttöön vaikuttaneet taustatekijät olivat muotouttaneet tutkimuskohteenani olleita kirjoituksia. On kuitenkin todennäköistä, että edellä mainitut verkon käyttöä rajoittavat tekijät olivat osana prosessia, joka osallisti tietyn tyyppiset edellytykset (kielitaito, osallistumisen mahdollistava väline jne.) omaavat keskustelupalstalle. Tästä syystä esimerkiksi heikko-osaisimmat työttömät eivät luultavasti osallistuneet tämän tutkimuksen kohteena olleen keskustelupalstan käyttöön. Keskustelupalstan kirjoitukset tuottivat työttömistä kuvaa, joka vain kirjoitusten kirjoittajilla oli tai jonka he kirjoittamishetkellä olivat antaneet, mikä tulee pitää mielessä tehtäessä arviointeja ja johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista.

5. SOSIAALISEN MEDIAN DISKURSSIT TYÖTTÖMISTÄ

Tutkimusaineiston Suomi24 -keskustelupalstan kirjoituksissa käsiteltiin työttömyyteen liittyviä aiheita monella tavalla. Pysin tekstiaineistosta tekemässäni analyysissä keskustelupalstan diskurssien eli todellisuutta koskevien puhetapojen kautta tarkastelemaan työttömiin liitettyä kuvaa, identiteettiä ja yhteiskunnallista todellisuutta. Tässä luvussa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: ”*millaisia diskursseja kirjoituksissa tuotettiin?*”.

Siteeratut, kurssiivilla kirjoitetut tutkimusaineiston teksteistä poimitut lainaukset kopioin sellaisinaan aineistosta, kirjoitusvirheineenkin, havainnollistamaan osaltaan minkälaista tekstiä aineistossa oli. Siteerausten perässä olevissa suluissa oleva ensimmäinen koodausmerkintäni ilmaisee mistä keskusteluketjusta lause on kopioitu. Suluissa toisena oleva numero kertoo, monennestako kyseisen keskusteluketjun kirjoituksesta sitaatti on peräisin. Seuraavissa alaluvuissa erittelen, tarkastelen ja kokoan tekemääni tutkimusaineiston analysointia tutkimustuloksineen.

5.1 Tekstityylit

Kiinnitin erityishuomiota tutkimusaineiston tekstejä analysoidessani keskusteluketjujen ”avausteksteihin”, koska ne toimivat kunkin keskusteluketjun kirjoittamisen sytykkeinä. ”Avaustekstit” saivat keskusteluketjuissa eripituisia kommentointeja osakseen. Lyhytkin ”avausteksti” saattoi kirvoittaa kirjoittamiseen osallistuneita pitkiin kommentointeihin ja pitkä ”avausteksti” saattoi saada osakseen myös lyhyitä kommentointeja. Myös joistain ”avaustekstien” kommentaateista oli syntynyt keskusteluketjuihin uusia kirjoittamisen aiheita, sytykkeitä.

Jaottelin keskusteluketjujen ”avaustekstit” kolmeen päätyyppiin sen mukaisesti, mihin tapaan ne oli kirjoitettu:

1. Noin puolet keskusteluketjujen ”avausteksteistä” (15 kpl) oli tuotettu käyttäen

kirjoittamisessa *tarinallisuutta ja kuvailevuutta*.

2. Neljännes (7 kpl) keskusteluketjujen ”avausteksteistä” oli tuotettu *faktatyyllisesti* ilmaisemaan tosiasiaa, johon liittyi pohdintaa tai jonka odotettiin herättävän muiden keskusteluun osallistuvien kommentointia.

3. Lähes neljäsosa (6 kpl) ”avausteksteistä” oli *kommentointityylistä* ja pituudeltaan lyhyttä. Kommentointityyliset ”avaustekstit” olivat lyhyitä, joten niiden kirjoittamisessa jatkokommenteissa oli enemmän analysoitavaa kuin niitä keskusteluketjuja avanneissa ”avausteksteissä”. Tämän vuoksi en poiminut kommentointityylisistä ”avausteksteistä” esimerkkisiteerauksia.

Kaikkiaan ”avaustekstit” olivat kirjoitustyylistään riippumatta herättäneet monenlaisia ja erityylyisiä kommentointeja. Seuraavissa alaluvuissa on esimerkkejä tutkimusaineiston tarinallisista ja kuvailevista teksteistä sekä faktatyyllisistä teksteistä.

5.1.1 Tarinallisuus ja kuvailevuus

Tarinallista tekstiä oli sekä ”avausteksteissä” ja koko tutkimusaineissa eniten, ja tarinaan liittyi tyypillisesti kirjoittaja itse, omakohtaisista kokemuksistaan kertoen. Tarinallisessa tekstissä oli usein kuvattu jokin alkutilanne, jota kerronta vei kohti tarinan loppua, luoden totuudenmukaista vaikutelmaa asioiden edetessä yhdestä toiseen. Juhilan (2004, 157) mukaan tekstin liittävät konkreettisemmin todellisuuteen siinä esiintyvät todelliset henkilöt, joiden asema ja positiointi vakuuttavat tekstin sanoman paikkansapitävyydestä ja uskottavuudesta. Jokinen (2002, 144) on muistuttanut, että lukiessaan tekstiä lukija saattaa herkästi myös täydentää itse huomaamattaankin tarinassa olevia aukkoja, lisäten tarinaan itse ”puuttuvia paloja”, jolloin näin tapahtunut omakohtaisesti tehty täydentävä tulkinta lisää tarinan uskottavuuden tuntua. Lukija vakuuttaa siis huomaamattaan itse itsensä, eli faktuaalistamisen strategiana toimii itse omakohtaisesti todettu (Juhila 2004, 157). Lisäksi yksityiskohtaisten kuvausten sijoittamisella osaksi tapahtumakulkuja voidaan tuottaa autenttista, totuudenmukaista vaikutelmaa (Potter 1996, 117–118).

Havainnoin, että tutkimusaineiston tarinallisissa ja kuvailevissa teksteissä kirjoittaminen rakentui usein edellä mainittuun tyyliin. Tarinallisuus saattoi olla koko tekstin sisältö, tai osa sitä. Tarinassa kuvattiin ilmiötä maalaten kuvia lukijan eteen, ja tarinaan liitettiin usein todellisesti henkilöityjä hahmoja. Hahmot konkretisoivat ja lähensivät tekstiä suhteessa lukijaan: lukija ikään kuin ”tiesi” kenestä konkreettisesti kirjoittamisessa oli kyse, koska hahmo oli olemassa. Hahmojen tuottamalla kommentilla tuotiin kokemuksellisuutta ja omakohtaisuutta tarinan sanoman tueksi.

Kuvailevaa tekstiä käytettiin tämän analysoidun tutkimusaineiston kirjoituksissa monesti konkretisoimassa ja luomassa mielikuvaa välitettävästä sanomasta, kuten esimerkiksi seuraavasta keskusteluketjun ”avaustekstistä” otetusta, kirjoittajan omaa hankalaa tilannetta kuvailleesta lainauksesta ilmeni:

”Nyt ihan oikeasti valvottaa että mitä sitä tekisi.” (22W, 1)

Kuvailu ja adjektiivit asemoivat kirjoituksen toimijoita, tilanteita ja mielipiteitä. Kuvailu tuo eloa tarinaan tehden siitä todellisempaa, olemassa olevampaa sekä helpommin käsitettävää. Faircloughin (1997, 23–24) mukaan tekstin jutustelunomaisuus luonnollistaa ideologisia alkuoletuksia, ja tuo ne lähemmäs lukijaa. ”Avaustekstien” kuvailuissa ja niihin liittyvissä kommentoinneissa olleet asemoinnit ilmensivät ja todensivat usein vallan toteutumista yhteiskunnassamme, joko julkisen tahon tai työnantajan toimesta, esimerkiksi näin:

”En pääse koulutuksiin, en pääse harjoitteluun. ja palkkatöihin en kelpaa!!
(8H, 1)

”Totuushan on se, että aktivointitoimiin osallistunut palaa toimenpiteen jälkeen takaisin työkkärin listoille.” (6F, 1)

Ylemmän sitaatin kirjoittaja koki, ettei hänelle ollut tarjolla mahdollisuuksia parantaa omaa tilannettaan kohti työelämää. Jälkimmäinen ei nähnyt työttömien aktivoinnin edistäneen työllistymistä, ja kuvasi työtöntä toimenpiteen kohteena ”*palaa toimenpiteen jälkeen*”, ei siis itse toimijana.

Ketjukommenteissa tarjottiin pääsääntöisesti edellisen sitaatin kaltaista työttömien asemointia, mutta myös muunlaista näkemystä tuotiin esiin:

”Joten syy karensseihin löytyy peiliin katsomalla.” (8H, 15)

Tässä kirjoittaja syyllisti työttömiä itseään työvoimapoliittisten sanktioiden kohteiksi joutumisesta. Kirjoittaja ei kertonut esittämässään syytöksessä itsestään, vaan arvioi sanktioiden kohteeksi joutuneita yleisellä tasolla. Tekstistä välittyi, että työtön oli ansainnut karenssin omalla toiminnallaan. Yleensä työtön esitettiin keskustelupalstan tarinallisissa tai kuvailevissa kirjoituksissa vaikeassa tilanteessa olevana tai kaltoin kohdeltuna. Näitä näkemyksiä perusteltiin lähinnä kirjoittajien omilla kokemuksilla ja päätelmillä, joita usein kerrottiin tarinallisesti tai kuvailevasti.

Aineiston muissakin kuin tarinallisissa kirjoituksissa saatettiin kertoa jotain itsestä, kuten esimerkiksi seuraavat tutkimusaineisto-otteet kertoivat:

”minunkin maksamista veroluonteisista maksuista kustannetaan sellaista mitä en itse haluaisi...” (21V, 23)

”Kuulun liittoon onneksi.” (13M, 10)

Ensimmäisessä sitaatissa kirjoittaja kertoi joutuneensa, muiden kansalaisten tavoin, taloudellisesti osallistumaan kuluihin, joita ei itse halunnut olla rahoittamassa. Toisen sitaatin kirjoittaja oli tyytyväinen, että hänellä oli takanaan omaa asemaansa turvaava järjestelmä, sillä hän kuului ammattiliittoon. Näiden esimerkkisitaattien tapaan tutkimusaineiston teksteissä tuotiin usein itsestä kerrottaessa esiin asioita, joissa oma itse näyttäytyi muita heikompana. Vaikka omasta itsestä kirjoitettaessa tekstien aihealueet olivat erilaisia, kuten edellisissä sitaateissa, niin niitä yhdistivät tyypillisesti oman itsen liittäminen muiden, itseä aktiivisempien toimintaan.

Kokonaisuutena tarinallisissa ja kuvailevissa teksteissä tulivat esille työttömän vaikea tilanne suhteessa julkisen tahon ja työnantajan harjoittamaan vallankäyttöön. Teksteissä työtön oli yleensä muiden toiminnasta riippuvainen ja heikko toimija.

5.1.2 Faktatyyllisyys

Faktatyyllisiä, uutisen tai tiedon ilmoittaneita ”avaustekstejä” oli tutkimusaineistossa kaikkiaan seitsemän. Tämän lisäksi useissa keskusteluketjujen kommenttikirjoituksissa oli käytetty joko kokonaan tai osin faktaa. Kirjoitukset sisälsivät myös linkkejä (koko aineistossa yhteensä 36 kpl) muihin verkkosivustoihin ja teksteihin, viittauksia lehtiartikkeleihin tai jopa lakitekstiin.

Faktatyylinen kirjoittaminen ilmoittaa tyypillisesti tosiasian, faktan. Tosiasiaa ei yleensä kyseenalaisteta, vaan se ilmoitetaan. Esiintuotu tosiasia voi olla myös tukemassa muuta kirjoittamisen sisältämää viestiä, jota kirjoituksen halutaan antavan. Kirjoituksen viestiä voi myös tukea tosiasiallisen lisätiedon liittäminen. Faktan esiintuomisen tarkoitus on siis tietoa tai lisätietoa antamalla rakentaa tai tukea annettavaa viestiä.

Faktatyylistä kirjoittamista oli esimerkiksi eräässä yhteiskunnalliseen muutokseen viittaavassa aineiston ”avaustekstissä”, josta tässä on ote:

”Vielä kesällä vuonna 1990 oli työttömyysaste 2,9 %, oli siis työntekijän markkinat.” (16P, 1)

Kirjoittaja viittasi valitsemallaan sanalla ”vielä” siihen, että työttömyysaste ei enää ole sama. Kirjoittaja perusteli ilmoittamallaan työttömyysasteen prosenttiluvulla seuraavaa väitettään, jossa totesi, että työntekijällä oli näin ollen vahva asema työmarkkinoilla. Kirjoittaja perusteli työttömyyttä, myös omaansa, osin tällä ilmoittamallaan tosiasialla ja muuttuneella työmarkkinatilanteella. Esimerkiksi valitsemani lause on luonteeltaan tosiasian, faktan ilmaiseva. Faktatyylinen kirjoittaminen, joka edustaa ytimekästä, ilmoittavaa ja tiedottava kirjoitustapaa, ja jossa asioiden ilmaisu ei jätä lukijalle tulkinnanvaraa, muokkaa lukijaa vastaanottamaan viestin sellaisena kuin se on esitetty. Juhila (2004, 152) on luonnehtinut tekstin tuottamista yleisesti tarkastellessaan, että faktana ilmaistu asia on ehdoton, ja on siten hyväksyttävä. Edellisen siteerauksen kirjoittaja hyödynsi kirjoituksessaan käyttämäänsä faktaa merkittävästi kootessaan varsinaista viestiään,

eli selitystään työttömyydelle. Tämän ”avaustekstin” saamat kommentit yhtyivät enimmäkseen kirjoittajan tarjoamaan näkemykseen, jonka mukaan yhteiskunnalliset olosuhteet hankaloittivat työllistymistä.

Faktaa oli käytetty keskusteluketjujen kirjoituksissa linkkeineen tukemaan omaa viestiä, kuten esimerkiksi seuraavasta otteesta ilmeni:

”Tieteellinen tutkimus aktivoinneista osoittaa että ne ovat huijausta: http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/30_2008.htm”. (8H, 13)

Linkki viittasi vuonna 2008 julkaistuun Tuija Kotirannan tutkimukseen työttömien aktivoinnista, jossa pohditaan kriittisesti aktivoinnin yhteiskunnallista tarkoituksiperää. Linkin tuoma sisältö tuki ja perusteli kirjoittajan linkkiä edeltävää omaa mielipidettä aktivoinnista, joka oli epäilevä ja kielteinen. Kaikkiaan aineistossa käytettyjen linkkien avulla pyrittiin pääsääntöisesti tuomaan lisätietoa palstalla käytyihin keskusteluihin.

Tietoa pyrittiin kuitenkin antamaan ja hakemaan etupäässä muulla tavoin kuin linkittämällä, kuten esimerkiksi seuraavista kommenteista näkyi:

”Selvästi hänen työssään on asiat päin honkia, joten on ihan fiksua kysyä neuvoa muilta, jotka ehkä tietävät häntä paremmin ja osaavat auttaa. (10J, 10)

”Otinkin jo yhteyttä erääseen lakia paremmin tuntevaan henkilöön ja hän lähtee auttamaan asian hoidossa.” (14N, 15)

”Työnantajan maksamat työntekijäkohtaiset vakuutusmaksut on tarkoitettu turvaamaan työntekijän ansioturvaa.” (20W, 20)

Asiantuntijoiden ja muiden asioista enemmän tietävien puoleen kääntyminen, kuten kahdessa ensimmäisessä sitaatissa, koettiin kirjoitusten mukaan sekä hyvänä että huonona, sillä kokemukset saaduista neuvoista olivat moninaisia. Neuvot otettiin vaihtelevasti vastaan, ja ne herättivät myös monesti lisäkeskustelua tai arvostelua. Kirjoittajat yrittivät myös itse kertoa muille faktatyylisesti asiaansa, kuten

esimerkiksi viimeisimmästä sitaatista ilmeni.

Kokonaisuutena koko tutkimusaineiston faktatyyllisissä teksteissä tuotiin esille sekä muun, itseä vahvempana pidetyn tahon näkemystä, että omaa mielipidettä. Työtön nähtiin usein ulkopuolista tukea tarvitsevana.

5.2 Vahvimmat diskurssit

Tekstien kokonaissisältö keskusteluketjuissa oli tyyliltään, aiheiltaan ja pituudeltaan vaihtelevaa. Aiheiden käsittely polveili keskusteluketjuissa palaillen alkuperäiseen ja johonkin ketjun aiempaan aiheeseen tai aloittaen uutta. Kirjoituksia yhdistäneitä teemoja, joita käytin apuna löytääkseni aineistosta toistuvia diskursseja, löysin kaikista keskusteluketjuista. Joissain kirjoituksissa oli havaittavissa jonkun verran provosointia, ja muutamissa kirjoituksissa ilmeni epäilyä joidenkin kirjoitusten ”aitoudesta”, mistä huolimatta syntynyt keskusteluketju saattoi koostua myös syvällisemmäksi vuorovaikutukseksi ja ajatusten vaihtamiseksi.

Jaottelin keskustelua herättäneet ”avaustekstien” kirjoitusaiheet niiden sisällön mukaisesti kolmeen päätyyppiin: julkiseen tahoon (14 kpl), työntekoon (8 kpl) ja muihin aiheisiin liittyviin (6 kpl). Aineiston keskusteluketjuja käynnistäviä kirjoituksia eli ”avaustekstejä”, joissa oli jollain tapaa mainittuna julkinen taho, oli selkeästi ”avausteksteistä” enemmistö (14 kpl). Tässä on muutama sitaattiesimerkki julkiseen tahoon liittyneistä ”avausteksteistä”:

”Ihan hyvä, että työttömät laitettiin hommiin jos kieltäytyy niin tulee karenssi ja toimeentulotukea leikataan.” (5E, 1)

”Pakottamalla hyvinvointivaltio turvataan jatkossakin ☺”. (9I, 1)

”kelasta en saa penniäkään koska työkkärin ämmät ei lähetä lausuntoa kelaan”. (24Y, 1)

Yllä olevat esimerkit kuvastivat työttömiin kohdistuvaa kielteistä suhtautumista, joka henki pääosin kaikista tutkimusaineiston teksteistä. Ylin

uusliberalistishenkinen sitaatti kertoi kirjoittajan kannattavan työttömien työvoimapolitiittista sanktiointia ja sosiaaliturvan kaventamista. Toisen sitaatin kirjoittaja ilmaisi saman työttömiä pakkotoimin velvoittavan näkemyksen toisin, rinnastaen hyväntuulisen ironisesti pakottamisen ja hyvinvointivaltion, sekä viitaten ilmauksellaan ”*jatkossakin*”, että pakottava linjaus ei ole uusi. Viimeisin sitaatti kertoi kirjoittajan omasta toimeentulon puutteesta, johon näki syypäänä TE-toimiston virkailijat eli työttömyysetuuden maksuun liittyvän tahon.

Julkista tahoja teksteissä edustivat viranomaistahot (kuten TE-toimisto, TYP eli työvoiman palvelukeskus, sosiaali- ja terveystoimi, ammattiyhdistysliitot ja oikeuslaitos), yhteiskunnassa vallitseva politiikka yleisellä tasolla ja muutamat nimetyt poliittiset puolueet sekä poliitikot. Julkiseen tahoon liittyneiden tekstien sanomaan yhdistyi tyypillisesti jokin huolen tai harmin aihe. Julkiseen tahoon liitetty kontrolli tuli selkeästi esiin useissa aineiston teksteissä.

Työntekoon liittyneitä ”avaustekstejä” oli aineistossa seuraavaksi eniten (8 kpl). Teksteissä kerrottiin työnhausta, työsuhteiden irtisanomisista, ongelmista työpaikalla ja lomauttamisesta. Myös näistä teksteistä välittyi jokin huolen tai harmin aihe, kuten seuraavat lainausotteet esimerkiksi ilmensivät:

”Mutta onko olemassa jotain lakia, että kuinka pian saa irtisanomisen jälkeen palkat uutta väkeä, tai siitä että heti uuden palkkaamisen jälkeen toinen saa kenkää?” (27Ä, 1)

”Sanottakoon vielä viisastelijoille, että näyttöä irtisanomisen laittomuudesta on riittämiin.” (23X, 1)

”Ei kai työsuhdetta voida purkaa jälkikäteen.” (13M, 1)

Yllä olevat sitaatit kertoivat työsuhteisiin liittyvistä huolista ja epäilyistä siitä, ettei työpaikoilla oltu toimittu oikein. Kuten näistäkin sitaateista näkyi, niin ”avausteksteihin” odotettiin saatavan muilta palstan käyttäjiltä kommentteja.

Muut keskustelua avaavat aiheet (6 kpl) aineistossa vaihtelivat. Niistä on tässä esimerkkinä eräs, toimeentuloon liittyvän ”avaustekstin” lainausote:

”Kysymys kuuluu että kuinka paljon sinulla menee elämiseen ja laskuihin kuukaudessa?” (17R, 1)

”Avaustekstien” herättämissä kommenteissa oli provosointia tai sen epäilyä vain vähän koko aineistoon nähden. ”Avaustekstin” sisältämää provosointia epäili esimerkiksi seuraava kirjoittaja:

”Mene muualle provoilemasta aiheella.” (14N, 2)

”Avaustekstien” kirjoitukset kertoivat epäoikeudenmukaisuuksista ja työttömien ahdingosta sekä puutteesta. Noin puolet ”avausteksteistä” liittyi jotenkin julkisen tahon toimintaan, reilu neljännes työntekoon ja alle neljännes muihin aiheisiin. Kaikkiaan runsaimmin lukukertoja ja kirjoittamista tutkimusaineistossa herättivät ”avaustekstit”, joissa pohdittiin irtisanomisia tai työttömyysetuuksia.

Koko tekstiaineiston sisällöstä suosittuja diskursseja rakentaneina pääteemoina olivat suosituimmuus järjestyksessä:

1. epäoikeudenmukaisuus, kuten esimerkiksi seuraavat otteet kertoivat:

”En missään tapauksessa voi yhtyä siihen, että elämme oikeusvaltiossa.”
(23X, 108)

”Se rahan menetys ei satuta läheskään yhtä paljon kuin omakohtaisesti koettu epäoikeudenmukaisuus.” (22W, 61)

2. yhteiskuntajärjestelmä ja sen vaateet suhteessa työttömiin, kuten esimerkiksi seuraavasta ilmeni:

”Ei sitä osaa kuvitella millaista räikkiä sitä joutuu vajaakuntoisena kokemaan, ennen kuin se osuu omalle kohdalle.” (19T, 16)

3. vallan puute ja sen kohteena oleminen, kuten muun muassa tässä otteessa näkyi:

”On siellä sadisteja myös seassa, niin työkkärissä kuin kelallakin.” (19T,

19)

4. velvoittavuuden kohteena oleminen, kuten seuraava esimerkki kertoi:

”Suomalaisessa yhteiskunnassa on täysin tarpeeton byrokraattinen järjestelmä, jonka tarkoituksena on ainoastaan saada suojatyöpaikka byrokraateille ja uhkailla sekä nöyryyttä kansalaisia mielivaltaisesti.” (8H, 27)

5. sekä työttömyyskassaan tai ammattiliittoon liittyvät aiheet, tähänkin tapaan:

”Liiton lakimiehiin älä luota näissä asioissa.” (15O, 19)

Epäoikeudenmukaisuus tuli esiin kaikissa keskusteluketjuissa tavalla tai toisella, mutta usein työttömään kohdistuneena. Yhteiskuntajärjestelmä ja sen sanelemat vaateet loivat reunaehtoja, jotka tulivat palstan kirjoituksissa esiin. Reunaehdot ilmentyivät esimerkiksi työttömän kokemana vallan puutteena, muiden vallan kohteena olemisena ja työttömään kohdistuneena velvoittavuutena. Myös työttömyyskassojen ja ammattiliittojen antama tuki, turva sekä rajanvedot tulivat esiin kirjoituksissa ja niiden pohdinnoissa, usein osana itsestään selvinä pidettyjä ja vaihtoehdottomia yhteiskunnallisia reunaehtoja. Yhteiskunnallisesti tuotetut hegemoniset näyttivät heijastuneen myös tämän keskustelupalstan kirjoituksiin. Yhteiskunnallisen diskurssin vahvuutta todentavat diskurssien esiintyminen itsestään selvinä ja vaihtoehdottomina, kuten Jokinen ja Juhila (2004, 81) ovat todenneet.

Tekstien pääteemoista koostui diskursseja, joista havainnoin tutkimuskysymyksiini vastaavia konstruointeja. Tutkimusaineistosta löytämäni diskurssit ryhmittelin suosituimmuuden mukaisesti seuraavasti:

1. Yhteiskuntaan ja talouteen liittyvissä puheenvuoroissa eli yhteiskuntadiskurssissa pohdittiin eniten yhteiskuntajärjestelmää ja järjestelmän vaateita. Tämän diskurssin yleissävynä oli kielteisyys, kuten esimerkiksi seuraavista otteista ilmentyi:

”Työttömyys vaan lisääntyy koko ajan ei ole niitä isoja yrityksiä jotka työllistää, niitä ei vaan ole enää suomessa” (16P, 2)

”Tämä karenssi voi kyllä tulla, koska työtön on aina huonommassa asemassa, kuin työn antaja ja työvoimaviranomaisille eivät työttömän selitykset kelpaa”. (10J, 107)

”Tässä on kysymys ahneesta tulonjaosta – osa kansaa jää leipäjonoon armopaloille !” (28Ö, 13)

Vallan kohteena olemiseen ja velvoittavuuteen liittyneitä kirjoituksia oli runsaasti, lyhyenä esimerkkinä tämä ote:

”minua kiusattiin todella rankasti liki 4 vuotta”. (10J, 21)

Ammattiliitot ja kassajäsenyydet tulivat niihin liittyneine pohdintoineen ja kysymyksineen usein esiin, esimerkkeinä seuraavat:

”Johtaja kiusasaajana ja poikani voitti jutun...LIITON as ajaja lopulta hoiti asian hyvin tuloksin.” (23X, 41)

”Ota yhteyttä liittoon, he selvittävät työssäsi tapahtuneet vääryydet.” (10J, 29)

Työ- ja elinkeinotoimistoon liittynyttä kirjoittelua oli myös paljon, kuten esimerkiksi seuraavat:

”Kaikkea halutaan kirjata, valvoa ja tarkistaa, sitähän ne ”suunnitelmat” tarkoittaa.” (5E, 16)

”Omituista on vaan se että heidän työnsä perustuu toisten uhkailulle.” (5E, 11)

”Tällainen johtaa vaan syrjäytymiseen.” (5E, 10)

Talous- ja raha-asiat, mahdollisuuksien puuttuminen ja työvoimanpalvelukeskusten eli TYP:ten toiminta tulivat, muutamaa TYP:en kiittelyä lukuun ottamatta, esille kirjoituksissa lähinnä kielteisesti ja valittaen. Tässä eräs esimerkki neutraalimmasta

suhtautumisesta:

”Täällä Tampereella ainakin tehtiin selväksi että TYP:iin meno on vapaaehtoista.” (12L, 12)

Usein kirjoitusketjujen kommentoinnit yhtyivät edellisiin kirjoittajiin tai tarkensivat toistensa kirjoittelua. Tuntui siltä, että yhteisen sävelen löytäminen muiden palstalle osallistuvien kanssa oli monelle kirjoittajalle tärkeää, vaikka oli niitäkin, jotka tahtoivat tuoda eriäviä näkökantojaan yhteiseen keskusteluketjuun.

2. Kirjoituksista välittyvissä asemoinneissa, asenteissa ja tunteissa eli asennediskurssissa kerrottiin ennen kaikkea epäoikeudenmukaisuudesta, kuten esimerkiksi seuraavastakin osallisuutta kaipaavasta otteesta ilmeni:

”Mun mielestä kaikkien pitää saada osallistua” (28Ö, 6)

Epäoikeudenmukaisuutta säästi työttömiin liitetty alempiarvoisuuden ja alistamisen diskurssi:

”Työkkärissä virkailikja kyllä on melkein päälle käynyt ja haukkunut mennen tullen.” (11K, 23)

Myös tyytymättömyys tuli esiin kirjoituksissa, kuten tässä:

”On nyt jo aika ottaa vastuuta ja lopettaa ahne valehtelu!!! (28Ö, 5)

ja joistakin kirjoituksista kumpuava masennus sekä ahdistus, kuten:

”Silti ensimmäisen toimeentulohakemuksen liitelista tuntui ylivoimaiselta.” (12L, 13)

Jokunen itseään puolusteleva sekä muutama tyytyväinen, kuten:

”Joka päivä koko päivä on vain itselle” (2B, 3)

”Nautin täysin siemauksin sossun tuista ja lähden tästä kohta pitkälle lenkille koira seuranani.” (12L, 2)

ja harva uhmakas puheenvuoro, kuten:

”Kohta paukkuu taas 1917 malliin!” (29?, 12)

rikkoivat tätä usein alakuloista, mutta humorististakin ja ajoin myös vihaista keskustelupalstan puhetta. Teksteissä esiintyneet tunneilmaisut liittyivät pääsääntöisesti asenteisiin ja tunteisiin, joiden kanssa oli haastavaa olla ja elää. Huono-osaisuuden ja hyväksikäytön liittäminen työttömyyteen ilmeni aineiston tekstiotetta siteeraten esimerkiksi näin:

”Kun köyhältä ei voi enää mitään ottaa niin varastetaan työpanos”. (8H, 29)

Kirjoituksissa tuli useasti esiin monia asioita, joiden ei pitäisi olla hyväksytyjä yhteiskunnassamme, mutta joille työttömyys altisti ja alisti, kuten edellinen, köyhän sortamisesta ja hyväksikäytöstä kertova lainausote työttömän asemasta kertoi. Puute oli läsnä lainausotteessa, sillä lyhyt ja ytimekäs lause kertoi tiivistäen seuraamuksesta *”kun”*, köyhyydestä *”köyhältä”*, pitkään jatkuneesta ottamisen kohteena olemisesta *”enää”*. Teksti kertoi, että mitään ei ole enää annettavissa, koska kaikki oli jo otettu *”ei voi enää mitään ottaa”*, vääryyden eli varastamisen kohteeksi joutumisesta *”niin varastetaan”*, ja hyväksikäyttämisen kohteena olemisesta *”työpanosta”* varastettaessa, ainoaa resurssia mikä enää oli vääryydellä otettavissa. Sekä epäoikeudenmukaisuus että puute henkivät ytimekkäästi tiivistettynä tästä alistamisesta kertovassa sitaatissa.

3. Kirjoittajien välisten suhteiden konstruoinnissa eli suhdediskurssissa, korostui neuvonta, kuten:

”ota yhteyttä oikeusaputoimistoon” (23X, 22)

”Suosittelemme kysymään asiaa TE-toimistosta.” (2B, 17)

”Mene mieluummin suoraan töihin, tuskin sua töihin tarvitsee kuntouttaa.”

(4D, 9)

ja itsestään kertominen, kuten:

”Itse olen karensissa ja apua on saatu vain kirkolta ruokaapuna sossu katsoo miehen tulot joten vaikka ne ei isot ole ei apua tipu.” (10J, 37)

”Olin samanlaisessa tilanteessa, kyse oli laittomasta määräaikaisten ketjuttamisesta (julkishallinto).” (23X, 116)

Toisilta kysyminen, kuten:

”niin miksi et hakisi asiasta lääkärin lausuntoa?” (3C, 12)

oli miltei yhtä suosittua kuin toisten kirjoittajien haukkuminen, kuten esimerkiksi seuraava, lyhyt toisen tekstin kommentointi tiivistäen ilmaisi:

”LOINEN!” (15O, 17)

Teksteissä myös puolustauduttiin, kuten esimerkiksi tässä, erään kirjoittajan koettua tulleen muiden kirjoittajien taholta irvailuksi:

”Ihme sadomasokisteja liikentees et pakko tulla tänne näille sivustoille ja lukemaa viestejä, jotka si alkaa ketuttaa (todennäköisesti jo tiedostatte että jotkut viestit alkaa kiehuttaa teitä ja silti roikutte täällä) :D.” (3C, 8)

Aineistossa ilmeni paljon muiden kirjoittajien arvioimista, arvostelua ja mollaamista. Arvostelun lisäksi toisia kirjoittajia myös syyllistettiin, esimerkiksi seuraavanlaisesti:

”Kuulostat kyllä aika nirsolta duunarilta”. (10J, 72)

”Jos käyttäisit kaiken ton ajan ja tarmon työn hakemiseen, jonka käytät täällä vinkumiseen ja virkamiesten kyttämiseen ja oikeusprosessien suunnitteluun olisit jo työssä.” (7G, 19)

Muita myös kannustettiin, jopa käskien, kuten:

”Hei nyt otat ittees niskasta kiinni otat positiivisemmän asenteen! (28Ö, 10)
”Ilmaistöistä voi tulla jatkossa palkallisia, jos tekee työnsä hyvin.” (11K, 10)

Kirjoittamiseen osallistuvia myös kiitettiin, esimerkiksi näin:

”kiitos vastauksesta ja linkistä!” (10J, 3)
”Kerrankin joku kirjoittaa asiaa!” (20U, 3)

Kaiken kaikkiaan keskusteluketjujen vuorovaikutuksesta ja vertaisuudesta henkivät avoimuus ja ilmaisullinen rohkeus, mihin keskustelupalstan anonymiteetti antoi hyvän mahdollisuuden. Tahallista ärsyttämistäkin ilmeni, etenkin jos kirjoittaja vaikutti jotenkin poikkeavan suurimmasta osasta muita kirjoittajia, edustamalla esimerkiksi työnantajaa tai työtään tyytyväisenä tekevää. Poikkeavuus palstan yleisestä valittavasta ilmapiiristä synnytti kiivastakin kirjoittelua, mutta myös palstalla eri tavoin valittaneita mollattiin. Muiden tietoja ja taitoja kyseenalaistettiin, kuten seuraavassa:

”Huomaan että tieto ja ymmärrys on aika vajaata - ainakin täällä.” (21V, 8)

Yleensä vuorovaikutus oli ketjuissa asiallista ja tietoa hakevaa, ja tuntui siltä, että kysyvä sai neuvoa asiaansa monipuolisestikin. Keskustelupalstan toimintaidea perustuu vuorovaikutukseen, joten suhdediskurssia tarkastellessani kiinnitin huomiota siihen, millaista kommunikointia, vuorovaikutusta ja suhteiden konstruointia teksteissä oli tulkittavissa ja miten se ilmeni.

4. Työhön liittyvissä teksteissä, työdiskurssissa, tulivat ilmi lähinnä näkemykset työn mielekkyydestä ja tarjolla olevista mahdollisuuksista. Eniten tällöin puhututtivat työt, joita tehtiin työvoimapoliittisella yhdeksän euron päiväkorvauksella, kuten esimerkiksi tässä:

” ”Pyrimme poistamaan tästä maasta työttömyyden eli palkkatyöpaikkojen pulan vähentämällä järjestelmällisesti maassa olemassaolevien palkkatyöpaikkojen määrää muuttamalla niitä 9-euron orjatyöpaikoiksi”.”
(12L, 15)

Lainauksessa kirjoittaja tulkitsi omalla tavallaan TYP -toimintaa, ja oli laittanut itse tekstinsä sitaatteihin, haluten näin ilmeisesti antaa humoristisesti vaikutelman, että kyseessä olisi TYP:n oma lausunto, eikä hänen itse muotoilemansa.

Työhön liittyvistä teksteistä seuraavaksi eniten tulivat esiin työpaikoista saadut huonot kokemukset, kuten:

”Itselläni oli epärehellinen työnantaja ja sovittu ei pitänyt ollenkaan paikkansa.” (10J, 124)

”Minutkin irtisanottiin laittomasti 2 vuotta sitten ja onneks mulla oli tiukka juristi joka sai asiat hoidettua kunnolla.” (23X, 106)

Työttömien aktivointiin liittyneet toimet, kuten myös yllä olevasta ”9-euron orjatyösystemin” ilmauksesta saattoi ymmärtää, nähtiin palstan teksteissä pääsääntöisesti kielteisinä. Joidenkin kirjoitusten mukaan enemmän vältettiin työhön menoa, kuin mitä töihin menoa kaivattiin, kuten seuraavakin lainausote ilmensi:

”joo, mä oon pitänyt jo lomaa v.2009 lähtien, enkä enää palaa töihin...” (2B, 1)

Yhteiskuntadiskurssissa, asennediskurssissa, suhdediskurssissa ja työdiskurssissa tulivat esille kirjoituttaneet aihealueet ja tekstilliset ilmaisut. Jaottelin koko aineiston diskurssit suosituimmuuden mukaisesti 1. yhteiskuntaa ja taloutta käsitteleviin, 2. asemointia, asenteita ja tunteita ilmentäviin, 3. suhteiden konstruointiin, vuorovaikutuksellisuuteen sekä vertaisuuteen liittyviin ja 4. työtä käsitteleviin puheenvuoroihin, vaikka nämä aineistosta löytyneet aiheet tulivat esille teksteissä myös limittäin ja päällekkäisesti. Jaottelua olisi voinut tehdä toisinkin, mutta tekemäni jaottelu loi perustaa kirjoitusten sosiaalisten ja

yhteiskunnallisten funktioiden tutkimiselle. Tämä jaottelu toi esiin keskustelupalstan ja vallitsevien yhteiskunnallisten diskurssien välisiä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, sekä työttömien tarpeita.

Kokonaisuutena aineistosta piirtyivät kaikkiaan eniten näkyville kirjoittamisen aiheina:

1. miten yksilöllisesti tai yhteiskunnallisesti tulisi toimia eri tilanteissa
2. epäoikeudenmukaisuuteen, yhteiskuntajärjestelmään ja sen vaateisiin liittyvät aiheet
3. työttömien vaikuttamismahdollisuuksien puutteeseen ja velvoittavuuteen liittyvät aiheet.

Työn ja sen puutteen tuomat haasteet, huono-osaisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden liittäminen työttömyyteen, työttömien kontrollointi, tai raha ja sen riittävyys mikro- tai makrotasolla olivat läsnä kaikissa keskusteluketjuissa. Keskusteluketjujen kirjoitukset voi koota kahden, niitä pääasiallisesti keskenään yhdistäneen pääteeman alle, joita olivat epäoikeudenmukaisuus ja puute. Epäoikeudenmukaisuudesta ja puutteesta kertoivat teksteissä ilmenneet

- tiedon ja tuen puute
- tasa-arvon puute
- arvostuksen puute
- erilaisten, usein kielteisten kokemusten jakaminen.

Epäoikeudenmukaisuus tuli esille jokaisessa keskusteluketjussa. Yhteiskunnallisten rajanvetojen tuottaminen teksteissä ilmensi kuvaa, jossa työtön oli toiminnan kohde ja vastaanottava taho. Teksteissä työttömien asemointia ilmensivät työttömien alistettu asema, eriarvoisuus ja muiden vallan kohteena oleminen. Varsinaiseen syrjäytymiseen liittävää tekstiä ei juuri ilmennyt aineistossa suoranaisesti muutamaa kirjoitusta lukuun ottamatta. Tätä useammista teksteistä henki kuitenkin työttömyys, jossa oltiin yhteiskunnallisen toiminnan ja keskiön ulkopuolella, jopa syrjässä perusoikeuksien toteutumisesta. Koska syrjäytymisen ja työttömyyden välisen yhteyden voidaan katsoa yhteiskunnallisesti perustelevan ainakin osin

erilaista työttömien aktivointia, kuten esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä, niin tämän teeman saattoi olettaa tulevan esiin aineiston teksteissä, joko suoranaisesti tai välillisesti. Aktivoinnista ja kuntouttavasta työtoiminnasta olikin aineistossa kirjoituksia, joista suurimmassa osassa kyseenalaistettiin aktivoinnin, ja tätä kautta osallisuuden lisäämisen, toteutuminen tarkoituksenmukaisesti ja mielekkäästi.

Tutkimusaineiston tekstien perusteella tulkiten kirjoittajat tuntuivat edustavan kantasuomalaisia, sillä ainakaan kirjoituksissa ei tullut esiin yhtään maahanmuuttajuuteen tai muuhun vähemmistöön kuulumiseen viittaavaa kirjoittamista. Monokulttuurisuus ja kantasuomalaisuus henkivät kokonaisuudessaan kaikista teksteistä. Kuitenkin Suomessa on työttöminä myös paljon eri vähemmistöjen edustajia. Se, että tutkimusaineistossa ei tullut esiin vähemmistöjen edustusta, saattoi kertoa siitä, että he eivät yleensä osallistu tutkimuksen kohteena olleen keskustelupalstan käyttöön, tai sitten kyseessä oli vain sattuma. Voi olla, että osa kirjoittajista kuului tutkitun palstan vakiokäyttäjiin, mutta tätä on vaikea arvioida varmasti, koska näytti siltä, että kukaan ei käyttänyt esimerkiksi samaa nimimerkkiä jatkuvasti. Keskustelupalstalle osallistuvat kysyvät muilta palstalle osallistuvilta usein neuvoa tai mielipidettä. Muita osallistujia neuvottiin ja tuettiin paljon palstalla, mutta myös parjattiin.

Tarkastelin myös millaisia terveyteen liittyviä kirjoituksia tutkimusaineistossa oli, koska terveyden, työttömien ja työttömyyden välillä voi tutkimusten mukaan olla yhteyttä. Työttömyyteen ja terveyteen liittyviä kirjoituksia ei aineistossa ollut mainittavasti, mutta sen sijaan terveysteemat nousivat kirjoituksissa jonkin verran esille työssä käyntiin liittyvinä, työntekoa joskus haitanneina tekijöinä. Lisäksi terveydellisiin seikkoihin saatettiin tutkimusaineistossa viitata toista keskustelupalstalle osallistuvaa mollattaessa.

Keskustelupalstan diskursseissa tulivat esiin voimakkaasti sekä yksittäisen työttömän näkökulmat että työttömien näkökulma yleisellä tasolla. Näitä diskursseja sävyttivät pohdinnat eriarvoisuuksista ja vastuullisuudesta Kokonaisuutena tarkastellen keskustelupalstalla ilmenneet diskurssit lähentyivät niitä puheenaiheita, joita työttömyydestä on käyty myös yhteiskunnalla tasolla.

6. TYÖTTÖMÄN IDENTITEETTI

Lukiessani Suomi24 -keskustelupalstalta keräämäni tutkimusaineistoa läpi useaan kertaan havainnoin, millaisia vastauksia löytyi tutkimuskysymykseen ”*millaista identiteettiä kirjoituksissa tuotettiin työttömille?* Aineiston kirjoituksissa tämä ilmentyi joko itsestä, muista tai yhteiskunnasta kirjoittaen. Itsestä tuotetuissa identiteettiin liittyvissä tarinoissa voi nähdä olevan aineksia kulttuurissa vallitsevista mallitarinoista. Mallitarinoista ne, joilla on erityistä merkitystä ja kosketuspintaa yksilön omaan merkitysmaailmaan, tarjoavat ja tuottavat pohjaa identiteettien jatkuvasti käynnissä olevaan rakentamisprosessiin. Kulttuurissa vallitsevat tarinat siis ilmentyvät itsestä tuotetuissa tarinoissa ainutlaatuisena yhdistelmänä. (Eteläpelto 2007, 141.) Noudatan tässä luvussa samaa tapaa kirjoitusten siteerausten suhteen kuin edellisessäkin luvussa. Tarkastelen seuraavaksi teksteissä ilmenneitä identiteetin aineksia, osin myös suhteessa tämän tutkielman teoriaosioon.

6.1 Identiteetin ainekset teksteissä

Suuri osa tutkimusaineiston kirjoittajista tuntui ymmärtäneen työttömyyteensä liittyneen asemansa vallitsevaan järjestelmään kuuluneena, ja koettaneen toimia vaaditulla tavalla ”oikein” työttömänäkin, mikä tuntui tuoneen heille oikeutetumman aseman osana järjestelmää työttömyydestä huolimatta. Joskus kirjoitusten mukaan työttömyyttä oikeutettaessa saatettiin aineiston kirjoitusten mukaan esimerkiksi tukeutua ammattiliittoon, tai muihin tahoihin, kuten esimerkiksi terveydenhoidon ammattilaisiin ja jopa ihmisoikeuksiinkin. Tarvittaessa voitiin jopa käydä taistelua itselle kuuluvan puolesta, esimerkiksi ottamalla yhteyttä päättäjiin tai asianajajiin. Muutama keskustelupalstan teksti kertoi työttömän asettumisesta hyväksikäyttäjän rooliin, mikä sai yleensä moittivia kommentointeja muilta kirjoittajilta. Työttömät näyttivät itse pääasiallisesti leimaavan työttömyyden ”hyväksikäyttäjät”, ja pyrkivän rakentamaan ainakin itselleen ”rehellisen” työttömän roolia. Tästä kertoi esimerkiksi seuraava lainaus:

”mulle on ihan sama millä se ansiosidonnainen rahoitetaan kunhan saan

sen silloin jos joudun työttömäksi hetkittäin...sosiaalipummiksi en silloin itseäni koe...sen sijaan nämä jotka peruspäivärahan suuruisella kelan rahalla lorvivat vuodesta toiseen hakematta töitä ovat minun mielestäni sosiaalipummeja.” (22W, 59)

Työtöntä hyväksikäyttäjänä kuvanneeksi kirjoitukseksi saattoi tulkita esimerkiksi seuraavan:

”Joo olet vähän jäljessä ajasta, nykyään työn latkii keskikaljaa pitkin päivää ja loikoilee fasepuukis.” (25Z, 11)

Ilmausten ”latkii”, ”pitkin päivää” ja ”loikoilee” voi tulkita kertoneen, että työttömällä oli kissan päivät, eli hyvä olla. Ilmaus ”fasepuukis” viitannee sosiaalisen median käyttöön, eli työttömän vapaa-ajanviettoon Facebookissa.

Hyväksikäyttäjän ja uhrin roolissa olevat ovat asemoineiltaan vastakkaisia. Hyvärin (2001, 89–90) mukaan yhteisössä olemiseen liittyy aina oman identiteetin työstöä, etenkin uhrin asemassa olevalle, joka herättää pohtimaan ”kuka minä olen”. Pohjola (1993, 62) on todennut uhrin olevan käsitteenä kielteisesti latautunut, sillä uhrina oleminen sisältää passiivisuuden, avuttomuuden, auttamisen kohteen ja objektina olemisena määreit. Suomi24 -tutkimusaineiston teksteissä työttömät esiintyivät usein objekteina ja tuen saajina, joita tuettiin ja kontrolloitiin eri tavoin. Tukijana oli ennen kaikkea julkinen sektori, jonka antamaan tukeen liittyi ehdollistaminen, ja joskus aktivointi. Työttömien aktivoinnin ei kirjoituksissa nähty lisäävän työllistymistä. Esimerkiksi seuraavat lainaukset kuvastivat suhtautumistapoja aktivointiin:

”Totuushan on se, että aktivointitoimiin osallistunut palaa toimenpiteen jälkeen takaisin työkkärin listoille.” (6F, 1)

”Näitä ”toimenpiteitä” tarvitaan mukatyöttömien mukatyöllistämiseksi, jotta yhteiskuntarauha säilyisi.” (6F, 4)

Aineistossa saattoi nähdä erilaisia työttömiin ja heidän saamiinsa yhteiskunnallisiin tukiin liittyviä asemoiteja, joissa työn oli vastaanottavana tahona. Aineiston

kirjoittajista enemmistön voi tulkita kirjoitusten perusteella asettuneen uhrin asemaan yhteiskuntajärjestelmässä, joka ei tarjoa vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia työttömälle. Kirjoituksissaan nämä uhrin toivat usein esiin pyrkineensä toimimaan ”oikein”, mutta tullessa epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi. Uhrin asemaan asettautuminen näyttäytyi lähes kaikissa keskusteluketjujen teksteissä, ja ennen kaikkea työttömien roolissa olevien kirjoituksissa. Muissakin kuin työttömän roolissa olevien kirjoituksissa sanallistuivat uhriuteen liittyvät epäoikeudenmukaisuus ja voimattomuus, kuten esimerkiksi erään palstalle kirjoittaneen, itsensä työntekijänsä hyväksikäyttämäksi uhriksi tunnetun työnantajan pohtiessa, miten saada irtisanottua epäsopiva työntekijä.

Teksteissä uhrin rooliin tyytymättömät kyseenalaistivat omaa asemointiaan, kun taas uhrin rooliin sopeutuvat pyrkivät selviytymään, pärjäämään ja sopeutumaan heille asetetussa viitekehyksessä, kuten esimerkiksi seuraavat lainaukset eräästä kirjoituksesta ilmaisivat:

”Onko tämä tulonsiirto oikein vaikka se on uhrin oma vika?” (22W, 30)

”nimetön uhri työ- ja elinkeinomuseon listassa” (26Å, 20)

Lainauksessa ”nimetön” viittasi siihen, että nimellä ei ollut merkitystä, ”uhri” väärinkohtelun kohteena olemisesta, ”työ- ja elinkeinomuseon” unohtamisen ja pitkäkestoisen sijoituksen tilasta, ja viimein ”listassa”, että samankaltaisia kuin nimetön oli muitakin, koska käytettiin listaamista. Lainaus viesti myös ulkopuolisuudesta ja syrjässä olemisesta. Kummastakin yllä olevasta sitaatista henki alistuminen.

Aineiston kirjoituksissa itsensä ulkopuolisiksi kokevat asemoivat itsensä huono-osaisuuteen, jossa oli haasteellista pärjätä. Ulrich Beck (1992, 137) on luonnehtinut ”riskiyhteiskuntaa” myös syntipukkiyhteiskunnaksi. Syntipukki on tyypillisesti itse monesti syytön, jolle on säilytetty muiden tekemät virheet ja kielteiset teot, jotta muut pääsisivät helpommalla. Jotkin kirjoittajista tuottivat tämän näkemyksen tapaista tekstiä, osana kokemaansa epäoikeudenmukaisuutta. Suurimmalla osalla palstalle kirjoittavista tuntui olevan, heidän omasta roolistaan riippumatta, kokemus epäoikeudenmukaisuudesta, jota tahdottiin jakaa muiden palstalla kävijöiden

kanssa. Tästä seuraavat esimerkit:

”Vaikka sitä työtä hakee aktiivisesti, kaikki kyllä ajattelevat työttömyyden jatkumisen olevan minun syytäni.” (11K, 12)

”Voi veljet miten meitä kustaan silmiin näillä positiiviseksi naamioituilla riiston muodoilla.” (4D, 7)

Ylemmässä sitaatissa työtön kertoi muiden hänen aktiivisesta työnhaustaan huolimatta syyttävän häntä itseään työttömyydestään. Alemmasta sitaatista voi tulkita sen kirjoittajan kokeneen tullessa muiden ohella hyväksikäytetyksi, huijatuksi, *”meitä kustaan silmiin”*, mitä toteutettiin *”positiiviseksi naamioituilla riiston muodoilla”* eli keinoin, jotka olivat todellisuudessa, naamioiden paljastuttua, epäoikeudenmukaisia ja kielteisiä toimintatapoja.

Sekä pyrkimyksen asettaa itsensä ”rehellisen” työttömän rooliin että itsensä tuntemisen uhriksi tai syntipukiksi voi tulkita osin kumpuavan häpeää aiheuttavista tuntemuksista. Häpeän tunne saattaa johtaa alemmuudentuntoisuuteen ja syrjään vetäytymiseen. Saattaa olla, että keskustelupalstalle kirjoittaminen ja sitä kautta jonkinlaisen tuen kokeminen lievittivät omia, yksilöllisiä häpeän ja muita itsensä identifiointiin liittyviä kielteisiä tuntemuksia. Wilkinsonin ja Pickettin (2011, 55–62) mukaan riittämättömyyden, epävarmuuden, tyhmyyden, naurettavuuden, epäpätevyyden ja haavoittuvuuden tuntemukset saattavat synnyttää häpeää. Häpeää synnyttäviä tuntemuksia näyttäytyi paljon Suomi24 -aineiston teksteissä, joissa etenkin monenlaiset epävarmuuteen liittyvät tuntemukset tulivat esiin.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan palstalle kirjoittaville tarve oman näkemyksen esiintuomiseen ja jakamiseen toisten kanssa tuntui olevan eräs tärkeimmistä palstalle osallistumisen syistä, kuten myös kiinnostus muiden näkemyksiin. Aineiston perusteella voi tulkita, että jakamalla keskustelupalstalla omia kokemuksia ja näkemyksiä toisten osallistujien kanssa kirjoittajat peilailivat sekä saivat aineksia oman asemansa ja sen merkityksen käsittelemiseen. Myös Matikaisen (2009, 111, 73) vuonna 2009 tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisia motivoivat sosiaalisen median käyttöön sosiaaliset syyt, kuten esimerkiksi identiteetti, jakaminen, sosiaalinen vuorovaikutus, hyöty ja tarve sekä

yhteiskunnalliset motiivit. Kaikki samat motiivit ilmentyivät myös Suomi24 - tutkimusaineistossa. Työttömät näyttivät myös etsineen tukea toisistaan kirjoitusten luoman vuorovaikutuksen välityksellä. Näin kirjoitti esimerkiksi tämä, muilta palstan käyttäjiltä tukea ”avaustekstissään” hakenut:

”Varmaankin on joku muukin huomannut vastaavaa itsetunnon laskua työttömyyden aikana?” (11K, 1)

Yleistä käsitystä työttömiin ja työhön liittyvistä aiheista välitettiin myös käyttämällä yleistyksiä, jotka koskivat esimerkiksi suomalaisuutta, työn tekemistä ja työttömyyttä. Tämä ilmeni esimerkiksi näissä tekstiotteissa seuraavanlaisesti:

”Tsemppiä suomalaiset, kyllä oikeuksiaan saa ja pitää vaatia – myös tarjottavissa palveluissa.” (23X, 120)

”Pitäkää kynsin hampain työpaikastanne kiinni!”(26Å, 3)

”Valitettavasti suuri osa työttömien massasta ei omaa mitään sellaista erityisosaamista ja vahvaa taitoa, josta työnantajien kannattaisi maksaa.” (16P, 3)

”Toki jos on työttömänä pelkkällä työttömyystuella, niin silloin varmaan halutaankin töihin, jos vaan terveys yms siihen riittää.” (27Ä, 19)

”Hyvä esimerkkinä palkatessani Kaakkois-Suomesta Helsinkiin pitkäaikaistyöttömiä nollaamaan päiviä puolenvuoden aikana noin 60 henkeä ei työstä kieltäytyneitä näkynyt!” (27Ä, 5)

Lainauksista ensimmäisestä oli tulkittavissa, että palveluja saataessa välttämättä oikeudet eivät toteudu, ellei sitä vaadita. Seuraavasta voi päätellä, että työpaikasta ei kannata luopua, eli että se on arvokas, mutta ehkä vaikeasti itsellään pidettävissä oleva. Kolmas lainaus viesti, että työttömistä enemmistön osaaminen ja arvo työnantajien silmin eivät ole kiinnostavia, joten siksi suuri osa työttömistä ei tule palkatuksi. Neljännessä viitattiin ilmeisesti työttömälle maksettavaan peruspäivärahaan, joka on niin pieni, että työhön meno kiinnostaa työtöntä, mikäli muita, esimerkiksi terveydellisiä, esteitä työnteolle ei ole. Terveysten esiintuonti viesti ehkä siitä, että työttömillä oletetaan olevan terveydellisiä ongelmia eli sairauksia. Viimeinen lainaus kertoi työttömänä pitkään olleiden halusta päästä

lyhytaikaiseen työhön, jotta työttömyysetuus ”nollaamaan päiviä puolenvuoden aikana” työnteon päätyttyä olisi parempi. Nämä lainaukset siis kertoivat yleisellä tasolla työttömien oikeuksien, toimeentulon, työn, osaamisen ja terveyden puutteista.

Suomi24 - tutkimusaineistossa työtön tuntui näyttäytyvän osin myös toisen, yhteiskunnallisesti arvostetumman, silmin. Työtön oli asemaltaan alempi kuin työssäkäyvä, joutuen perustelemaan ja oikeuttamaan olemistaan. Tästä kertoivat esimerkiksi seuraavat sitaatit:

”Palkalliset eivät myöskään menetä palkkaansa sairastuessaan, harjoittelija menettää ”palkkansa” eli sen 9e, eli sairastamisesta rangaistaan, robotti tai ihme ihminen pitäisi olla.” (19T, 11)

”Jep siinä tunteekin itsensä tärkeäksi kun saa raataa 9 euron päiväpalkalla.” (4D, 2)

Työttömät näkivät työttömyytensä lähteenä yhteiskuntajärjestelmän, jossa heidän oli vaikea olla täysimittaisesti mukana. Hyväksikäyttäjän roolia ei yleensä tunnustettu omaksi ominaisuudeksi, ja työttömyyden nähtiin johtuvan ulkoisista tekijöistä, ei työttömästä itsestään. Ulkoiset tekijät vaativat työtöntä sopeutumaan vallitsevaan yhteiskuntajärjestelmään, jossa työttömällä ei juuri ollut valtaa. Työtön tunsi voimattomuutta, nöyryytystä ja epävarmuutta alistetussa sekä kontrolloidussa asemoinnissaan. Tämä näkyi esimerkiksi seuraavissa otteissa:

”Ei tässä maassa ole köyhällä mitään turvaa, ratkaisut tehdään hyvien herrojen etujen mukaisesti.” (23X, 13)

”Elä työtön haaveissa ja rikas rikastuu.” (29?, 12)

”Tarjolla on vaan hyväksikäyttöä ja työtä ilman palkkaa.” (29?, 9)

”Lisäksi kohdellaan kuin koiria.” (6F, 12)

”Mitä ne sellaiset toimenpiteet ovat jotka johtavat aikuisten ihmisten syrjäytymiseen ja elinikäiseen ahdinkoon?” (8H, 9)

”Ja mikäs tän tapauksen potkut saaneesta tekee huijaripummin??” (13M, 12)

Luvussa kaksi toin esiin, että myös Välimaan (2008, 249–259) tekemän tutkimuksen mukaan pitkäaikaistyöttömät puhuivat omasta työttömyydestään ikään kuin toisten silmin, nähden työttömyyden kielteisenä ja leimattuna sekä pyrkivän poistamaan itsestään työttömiin yleisesti liitettyä, kielteistä hyväksikäyttäjän leimaa.

Myös yhteiskunnallisten ryhmien välisiä suhteita, yhteiskuntaa ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä yksilön asemaa muutoksissa voi tarkastella identiteettien kautta. Neuvotteluja ja kamppailuja identiteettien sisällöistä, tunnusmerkeistä ja merkittävyydestä käydään sekä globaalilla, kansallisella, paikallisella että yksilöllisellä tasolla. Tässä jatkuvasti käynnissä olevassa prosessissa todelliset tai oletetut piirteet valitaan edustamaan joko samankaltaisuutta tai erilaisuutta. (Laihiala-Kankainen, Pietikäinen & Dufva, 2002, 9.) Työttömien identiteetti tuntui aineiston kirjoitusten perusteella olevan vaille myönteisiä määreitä, sekä yhteiskunnallisesti että yksilöllisesti tarkasteltuna. Työttömien aktivointitoimien nähtiin pääsääntöisesti lisänneen kielteisiä tuntemuksia.

6.2 Työtön uhri

Suomi24 -keskustelupalstalla näyttäytyvän työttömän identiteetin ominaisuuksien voi tiivistää teksteissä ilmenevien merkitysten, sanavalintojen ja toistuvien diskurssien perusteella

- uhriuteen
- sopeutumiseen
- vallanpuutteeseen ja voimattomuuteen
- kaventuneeseen itsemääräämisoikeuteen
- nöyryytettynä oloon
- epävarmuudessa elävään
- alistettuun ja kontrolloituun
- epäoikeudenmukaisuutta kokevaan.

Työttömänä olo oli teksteissä siis raskasta, ja identiteetti tai rooli, jota työtön kantoi, ei ollut houkuttava kielteisine asemointineen. Rooli oli ulkoapäin

yhteiskunnallisesti asetettu, ja työttömät itse olivat sisäistäneet asemointinsa osana yhteiskunnallista toimintaa. Työttömät tuottivat omaa kielteistä identiteettiään myös omilla teksteillään, vahvistaen näin sekä vallitsevia toimintamalleja että omaa, heikompaa asemaansa. Vivien Burrin (2004, 158) mukaan kamppailu on jatkuvaa ihmisten muovatessa itsestään sitä, mitä he voivat olla heitä kohtaavien sosiaalisten odotusten, roolien, narratiivien ja diskurssien verkostossa. Tässä aktiivisessa ja reflektoivassa itsensä tuottamisen prosessissa apuna ovat toiset ihmiset. Keskustelupalstan kirjoituksissa työttömät tuntuivat toisiaan kannustaessaankin vahvistavan yhteiskunnan työttömiin kohdistamia odotuksia.

Saatoin karkeasti tekstejä tulkiten typologioida neljä työttömän pääasiallista identiteettiä:

- a. uhri
- b. sopeutuja
- c. hyväksikäyttäjä
- d. kapinoija

Uhrin identiteettiin lukeutuvia oli kirjoituksissa selkeästi eniten, ja näistä tyytymättömiä oli enemmän kuin sopeutuvia. *Sopeutujia* oli toiseksi eniten ja *kapinallisia* sekä *hyväksikäyttäjiä* selkeästi vähiten. Näitä kaikkia neljää identiteettiä yhdistivät keskenään kuitenkin pääsääntöisesti yllä mainitut uhriuden, sopeutumisen, vallanpuutteen ja voimattomuuden, kaventuneen itsemääräämisoikeuden, nöyryytyksen, epävarmuudessa elävän, alistetun ja kontrolloidun sekä epäoikeudenmukaisuuden kokemukset tai diskurssit. Eroa oli siinä, miten nämä kielteiset attributit otettiin osaksi omaa identiteettiä.

Uhrin identiteettiin lukeutuvat tuntuivat passiivisimmilta ja eniten toivonsa heittäneiltä. Omiin asioihin vaikuttaminen, oman elämän suunnittelu ja itsemääräämisoikeus oli kaventunutta. Nöyryytys, epävarmuus, alistaminen ja kontrolli passivoivat heitä. Usko oman tilanteen paranemisesta oli heikkoa, ja yhteiskunta tai oma asema koettiin epäoikeudenmukaisena. Usein identiteetin taustalla vaikuttivat omat kielteiset kokemukset, joita tuntui olevan liiallisesti. He olivat kuitenkin pääasiallisesti mukana työttömille suunnatussa yhteiskunnallisessa viitekehyksessä jollakin tavoin, useimmiten työttömyys- tai sosiaalietuuksien

vastaanottajina. Ratkaisevin ero tämän ryhmän sisällä oli siinä, sopeuduttiinko tilanteeseen uhriudesta huolimatta, vai oltiin tyytymättömiä. Tyytymättömät uhrin ja sopeutuvat uhrin suhtautuivat omaan tilanteeseensa eri tavoin, ja osa tyytymättömistä näytti olevan ehkä entisiä sopeutuvia uhreja. Tyytymättömät uhrin olivat vihamielisempiä ja katkerampia, ja tuntuivat uskovan, että yhteiskunta voisi toimia paremmin. Silloin olisi töitä tarjolla, ja epäoikeudenmukaisuutta olisi vähemmän. Sopeutuvat uhrin näkivät vähemmän muutosmahdollisuuksia, ja tuntuivat uskovan, että yhteiskunnallisia muutoksia olisi vaikea toteuttaa, esimerkiksi lisääntyvän globalisaation vuoksi.

Sopeutujat yrittivät selvittää niillä ehdoin joita heillä oli käytettävissä, kantaen toivoa paremmasta. Suuri osa pyrki parhaansa mukaan saamaan omasta tilanteestaan irti sen, mikä oli mahdollista, tai pyrkimään elämässä eteenpäin. Omiin asioihin vaikuttamiseen, oman elämän suunnitteluun ja itsemääräämisoikeuteen uskottiin, tai tyydyttiin, siihen mitä pystyttiin oman tilanteen hyväksi. Nöyryytys, epävarmuus, alistaminen ja kontrolli eivät olleet merkittävästi lannistaneet heitä, vaikka sellaista olisi koettukin. Kielteisiä kokemuksia ei yleistetty, vaan ne nähtiin yksittäisinä tapahtumina tai ilmiöinä, joihin voitaisiin saada muutos toimimalla kulloinkin toimivalla tavalla. He olivat yleensä mukana työttömille suunnatussa yhteiskunnallisessa viitekehyksessä, yrittäen löytää siinä toimintamallit, jotka sopisivat heille itselleen.

Kapinalliset olivat joko yhteiskunnan julkisesta järjestelmästä ulkopuolisia tai sitä vastaan taistelevia. Ulkopuolisuus toteutui esimerkiksi pidättäytymisenä työttömyys- tai sosiaalietuuksien vastaanottamisesta, esimerkiksi epävirallista työtä tehden, ”harmaissa töissä”. He toivat esiin epäkohtia, mutta vain ruohonjuuritasolla vaikuttaen. Vetäytyminen yhteisöllisyydestä ja uhoavat, arvostelevat ja ”normaalia” elämäntapaa väheksyvät kommentit ja kirjoitukset kyseenalaistivat vallitsevaa hegemoniaa, joko näkemättä sen toimivuutta tai vaatimalla merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia. Kielteisiä kokemuksia yhteiskunnasta joko oli, tai kielteisten kokemusten riskiä ei haluttu ottaa.

Hyväksikäyttäjät käyttivät yhteiskunnallista tukiverkostoa ja järjestelmää omaksi edukseen, joskus käyttäen järjestelmää tavalla, joka ei ollut hyväksyttyä tai

sääntöjen mukaista. Heille ei ollut tavoiteltavaa olla ”rehellinen” työtön, vaan he jopa tuntuivat ylpeilevän yhteiskunnallisesta järjestelmästä hyötymisellään. Hyväksikäyttäjät olivat tavallaan myös yhteiskunnallista järjestelmää vastaan kapinoivia toimiessaan järjestelmässä tavalla, joka ei ollut hyväksyttyä.

Kokonaisuudessaan työttömän identiteettiä ei ollut helppo kantaa tulkittujen tekstien perusteella. Yksittäinen työtön saattoi kokea voimattomuutta ja olleensa vailla todellisia tai mielekkäitä mahdollisuuksia. Oma, kielteisesti määrittynyt positiointi ja identiteetti saattoivat rajata työttömän osallistumista ja aktiivista toimijuutta, etenkin jos työttömyys pitkittyi. Työttömät tuottivat myös itse omaa kielteistä, alistettua identiteettiään omilla teksteillään ja toisiaan mollaamalla, vahvistaen näin vallitsevaa yhteiskunnallista hegemoniaa ja omaa, heikompaa asemaansa. Mercerin (2001, 42) mukaan kieli mahdollistaa yhteisen identiteetin ja roolien luomisen vuorovaikutuksen lomassa, huomaamattakin. Sosiaalinen media näyttäisi tarjoavan työttömälle mahdollisuuksia yhteydenpitoon, vertaisuuteen ja aktiiviseen osallistumiseen sekä uuden tavan olla osallisena yhteiskunnassa.

7. MEDIAKESKUSTELUN DISKURSSIEN FUNKTIOT

Luvussa viisi ja kuusi käsittelin Suomi24 -keskustelupalstan tutkimusaineiston perusteella saamiani tutkimustuloksia ja niistä tekemiäni tulkintoja, jotka liittyivät työttömistä tuotettuun kuvaan, diskursseihin, työttömien asemointiin ja identiteettiin. Nämä tutkimustulokset ja tulkinnat olivat osaltaan lähtökohtanani vastatessani tutkimuskysymykseen kolme: ”*millaisia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia funktioita kirjoituksilla voi olla?*”. Tulkitsen tässä, miten keskustelupalstan tekstit ovat voineet liittyä palstan käyttäjiin ja sitä kautta omalta pieneltä osaltaan jopa yhteiskunnallisen ilmapiirin muotoutumiseen. Lisäksi kirjoittajien tekstit ovat saattaneet heijastaa osaltaan yhteiskunnallista ilmapiiriä ja yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämistä sekä uusintamista.

7.1 Yhteiskunnallisen ilmapiirin heijastuminen

Yhteiskunnallinen ilmapiiri näkyi tutkimusaineiston kirjoitusten näkökulmissa ja sisällöllisissä painotuksissa. Kirjoituksissa sanallistuneet näkökulmat ja asenneilmasto tuntuivat saaneen aineksia vallitsevista yhteiskunnallisista linjauksista ja diskursseista, sillä teksteissä tulivat usein esille julkisen tahon näkökulma ja työttömien kontrollointi. Tätä työttömiin kohdistuvaa kontrollia kuvastivat esimerkiksi seuraavat lainaukset aineistosta:

”Saikuttaminen lienee paras tapa päästä eroon nykyisestä työsuhteestasi ilman työkkärin taholta tulevia rangaistuksia” (15O, 29)

”Minulla on ollu päättymätön 5kk rangaistuskarensi jo 5,5 vuotta”. (24Y, 5)

Edellinen lainaus viittasi sairauslomalla olemiseen, ”saikuttaminen”, jotta työsuhteen voisi päättää ilman työvoimahallinnon TE-toimiston, ”työkkärin”, taholta koituvia kielteisiä seurauksia, ”rangaistuksia”. Jälkimmäinen lainaus kertoi työvoimahallinnon taholta langetetusta työttömyysetuuden menettämisestä, ”rangaistuskarensi”. Työhallinnon toimintaa pohti useiden muiden tapaan tämä

kirjoittaja:

”Ylimielisyys ja viranomaistoiminnan ylistäminen täydellisen virheettömäksi ja kritiikin sietämättömyys minua enemmän huolestuttaa...kuten joku tuolla edellä kirjoitti...” (8H, 12)

Työttömien alisteinen asema vailla mahdollisuuksia tuli esiin monin tavoin aineiston kirjoituksissa, kuten:

”Työttömällä ei ole oikeusturvaa !! – ei siis ole !!” (24Y, 14)

”25 vuotta eläkeikään, ei kannata enää töitä katsella.” (2B, 4)

”Semmoinen mielikuva siitä jäi, että liitoilla, työnantajilla ja oikeuslaitoksella on näissä irtisanomisjutuissa omat kirjoittamattomat sääntönsä, mutta niitä ei sitten syystä tai toisesta kerrota niille irtisanotuille kuin ehkä muutamalla sivulauseella.” (23X, 65)

Tutkimusaineiston teksteissä työtöntä pyrittiin alistamaan ja syyllistettiin, joko yhteiskunnan tai muiden kirjoittajien taholta. Työttömän yhteiskunnallinen syyllistäminen ja alistaminen tulivat esiin myös välillisesti kirjoittajien omien tarinoiden ja asenteiden kautta. Tekstien kommentteissa oli joitain kriittisen näkemyksen esittäneitä, kuten:

”Miks kysyjä yleensäkin jauhaa mistään karensista, menee vaan muualle töihin, jos jollekin työnantajalle kelpaa.” (10J, 11)

Yllä olevan tekstin kirjoittaja ehdotti toisaalle työllistymistä työvoimapoliittisesta sanktiosta ”karensista” pääsemiseksi, mutta toi heti seuraavassa sivulauseessaan esiin epäilyn työllistymisestä ilmaisullaan ”jos jollekin työnantajalle kelpaa”. Työllistyminen ja sitä kautta karensista irrottautuminen ei ehkä olisi mahdollista, koska työtön ei kelpaisi työnantajalle. Syy työllistymättömyyteen olisi siis epäkelvossa työttömässä, jonka karenssin syynä oli, ettei työtön yrittänyt työllistyä, ”menee vaan muualle töihin”. Sitaatti toi esille työttömän ristiriitaisen ja vaikean tilanteen, jossa karensista pääsy edellytti työllistymistä, johon työtön ei ehkä olisi kelpo. Suhtautuminen työttömään oli tulkittavissa syyllistäväksi, mutta myös

väheksyväksi. Työttömiin kohdistuneet oletukset henkivät teksteistä joskus siten, että ne herättivät tarvetta puolustautumiseen, kuten tässä:

”Mitä päättelet että en muka ole ollut koskaan töissä?” (20U, 7)

Lainauksen kirjoittaja viittasi toisen kirjoittajan tekemään oletukseen, jonka edellinen koki aiheettomasti tehdyksi. Pietikäinen (2002, 241) on luonnehtinut, että julkinen kuva identiteetistä luo parhaimmillaan yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja vahvistaa yhteisöllisyyttä, mutta se voi myös yksipuolistaa, loukata tai marginalisoida. Esimerkiksi yllä olevan kirjoittajan voi tulkita kokeneen joutuneensa asemoiduksi ilman perusteita vailla työtä olleeksi.

Alisteisen aseman, huono-osaisuuden ja työttömyyden välillä oli yhteys, jota esimerkiksi nämä lainausotteet konkretisoivat:

”Eihän monikaan halua elää 500 sadalla eurolla ilman mahdollisuuksia, rangaistuksen pelossa”. (24Y, 18)

”Nämä 3,5 vuoden ja 5 vuoden karenssit ylipäättään kertovat kyllä jo vakavista ihmisoikeusloukkauksista.” (8H, 3)

Aineiston tekstien retorisuutta analysoimalla huomasi, että positio, joka työttömille yleensä tuotettiin, kuvasi heidät alisteisessa asemassa ja muiden valtaan liittyvän toiminnan kohteina olevina. Työttömän identiteetti läheni pääsääntöisesti muiden kontrolloimaa, jonka oli vaikea pärjätä siksikin. Tätä asemointia tuki myös työttömien itsensä toteuttama työttömien alistaminen, kyseenalaistaminen ja haukkuminen. Myös julkista tahoja, päättäjiä ja muita palstalle kirjoitettavia loukattiin kirjoituksissa tahallisesti, mutta myös tahattomasti.

Työttömänä oleminen oli kirjoitusten mukaan vaikeaa, ja vaikeaa oli myös työttömyydestä pois pääseminen. Teksteissä julkisen tahon koettiin sen antaman kontrolloivan tuen ohella vaikeuttavan ja rajaavan työttömien olemista. Jotkut kirjoittajista ilmoittivat välttävänsä työttömille järjestettyjä yhteiskunnallisia palveluja, kuten:

”Äkisti älysin myös poistua ”palvelusta”, eli en nyt ole byrokraattien kirjoissa, en kansissa...”. (9I, 4)

”Äkisti älysin” viitanee siihen, että kirjoittaja tajusi, että oli toimittava nopeasti oman etunsa vuoksi. Sitaatein merkitty ”palvelusta” on tulkittavissa ironiaksi, joka viestii kyseessä olevan jonkin muun kuin palvelun, ehkä jopa sen vastakohtaan. Kirjoittaja kertoo ”poistua” ilmaisulla tämän vuoksi olevansa tällä hetkellä julkisen, virallisen järjestelmän ulkopuolella.

Paljon keskustelua ja lukukertoja aineistossa herättivät kirjoitukset työn tai työttömyysetuuksien rajautumisista eli vallitsevista toimintatavoista. Näistä joitain esimerkkejä:

”Näyttää siltä, että ainoa keino sanoa hänet irti on perustella irtisanomisilmoitus tuotannollisilla syillä.” (14N, 7)

”Kolme kirjallista varoitusta on riittävä syy irtisanomiseen.” (18S, 14)

”Minusta pitäisi olla tiukka seula kuka voi toimia työnantajan; osaaminen, koulutus, erilaiset lait ja asetukset yms.” (14N, 14)

Erilaisia kirjoittamisen aiheita käsiteltiin teksteissä väliin yksilön omista ja myös yleisesti ottaen kansalaisen näkökulmista tarkastellen, sekä myös yhteiskuntajärjestelmän tasolla. Runsaasti kirjoitettiin aiheista, jotka liittyivät taloudelliseen toimeentuloon. Työttömien epävarman sekä epätasa-arvoisen aseman ilmenemiset tulivat esiin lähes kaikissa toimeentuloon liittyneissä kirjoituksissa, kuten esimerkiksi nämä lainaukset kertoivat:

”Tätä ei vain voi todistaa, ellen kaiva muutaman vuoden takaista psykiatrin/mielenterveyslääkärin lausuntoa jossa sanoin että huono itsetunto/sosiaalisten tilanteiden pelon johtuvan siitä kiusaamisesta.” (3C, 3)

”Sanoisin että karenssin tuleminen riippuu paikkakunnasta ja työvoimatoimiston työntekijöistä.” (10J, 20)

Vallitsevan uusliberalistis-sävyisen yhteiskunnallisen hengen saattoi tulkita

välittyvän kirjoituksissa joko sitä myötäillen, kuten näkyi seuraavista lainausotteista:

”Vastikkeettoman rahan kylvämisen pitää loppua” (8H, 22)

”Ja tälle 500 pvän ansiosidonnaiselle lomalle näyttää moni mielellään jäävän ja sanoopa itseään jopa työttömäksi tuona loma-aikanaan...” (21V, 3)

tai sitä kritisoiden:

”Kun 9-euron orjia on vuositasolla jo yli 100 000 henkeä, siinä säästyy ja liikkuu isot rahat ansioituneempiin hyvä veli taskuihin”. (12L, 14)

”9-euron orjia” ilmaus viittasi ylläpitokorvaukseen, jota maksettiin aktivointitoimiin, kuten kuntouttavaan työtoimintaan, osallistuville työttömille. Tämä lainausote suhtautui työttömien aktivointitoimiin kielteisesti, mikä näkemys ilmeni myös suurimmasta osasta muista palstan teksteistä, joissa kirjoitettiin aktivointiin liittyneistä aiheista. Kritisovaa lainausta edeltävässä lainauksessa, *”ansiosidonnaiselle lomalle näyttää moni mielellään jäävän”*, viestittiin epäilyistä työttömyyden todellisista syistä ja motivaatioista työllistyä. *”Vastikkeettoman rahan”* voi tulkita tarkoittaneen, että tulisi edellyttää yhteiskunnallista tukea, kuten työttömyysetuuksia tai sosiaalitukia, saavilta jotain vastinetta heidän saamalleen yhteiskunnalliselle tuelle. *”Kylvämisen pitää loppua”* voi tulkita viittanneen, että tukia jaettiin liiallisesti ja runsaskätisesti, ilman harkintaa.

Työttömyys nähtiin aineiston joissain kannanotoissa myös työttömän omana valintana, kuten uusliberalistista näkemystä heijastellen eräs kirjoittaja ilmaisi:

”Kaikki jotka osaavat tehdä itsenäisesti työtä saavat työpaikan heti halutessaan.” (16P, 19)

Kirjoituksissa myös epäiltiin ja kyseenalaistettiin työttömyyden tosiasiallisia syitä, tästä esimerkkeinä seuraava syytös:

”Sait potkut laiskuutesi vuoksi.” (23X, 20)

-

Sanomien sisällöissä välittyivät myös muuttunut yhteiskunnallinen tilanne ja taloudellinen taantuma. Yhteiskunnallista asenneilmastoa ja omaakin suhtautumistapaa tuotettiin tai perusteltiin teksteissä myös tuomalla esiin faktamaisesti taloudellisia perusteita ja lukuja:

”keskipalkka on suomessa 3400 e/ kk. –jotkut siis saa liikaa palkkaa, niin siksi ei riitä hommia kaikille!” (28Ö, 1)

”Niin, Suomessa on näitä notkujia kortistossa ja toimenpiteissä yhteensä 470 000 ihmistä.” (6F, 2)

Lainauksessa *”näitä notkujia”* voi tulkita viitanneen muihin kuin kirjoittajaan itseensä, eli veltoihin *”toisiin”*, jotka ovat työttöminä eli *”kortistossa”*. Ylempi, keskipalkkaan viitannut lainaus etsi syytä työttömyyteen yleisellä tasolla, ja tarjosi syyksi liian suurta keskipalkkaa. Tästä lainauksesta kokonaisuudessaan voi tulkita kirjoittajan kannattaneen ainakin joidenkin palkkojen alentamista työttömyyden vähentämiseksi.

Teksteissä oli monenlaista pohdintaa siitä, miksi yhteiskunta toimii niin kuin se toimii, kuten tässä:

”ei ne päättäjät mitään työpaikkoja tee... väkeä vaan on liikaa...” (16P, 27)

Teksteissä oli siis, kuten yllä olevassa lainausotteessa, myös vallalla olevan järjestelmän puolustelua ja selittelyä. Myös vaihtoehtoisia yhteiskunnallisia toimintamalleja esitettiin ja perusteltiin, etenkin jos ne herättivät muissa palstan osallistujissa myös vastarintaa. Vaihtoehtoa esitti esimerkiksi seuraava ote:

”Vastikkeeton perustulo olisi paras ratkaisu kaikille.” (8H, 25)

Lainauksen kirjoittaja kannatti uudentyyppistä, julkisessa keskustelussakin ollutta toimeen tulemisen tuen muotoa. *”Vastikkeeton”* viittasi yhteiskunnallisen, erilaisiin tukijärjestelmiin liittyvän kontrollointisysteemin muuttamiseen.

Yhteiskunnallinen tilanne ja siinä viime vuosikymmeninä sekä vuosina tapahtuneet muutokset näkyivät tekstien näkökulmissa, sisällöissä ja asenteissa. Teksteissä ilmenivät taloudellisen taantumän ja globalisoituvan järjestelmän yhteiskunnalle luomat paineet, kuten esimerkiksi seuraavat lainaukset kertoivat:

”Kaikki isot firmat on tehnyt joko konkurssin tai sitten tuotanto on siirretty ulkomaille.” (16P, 4)

”Ei ole rahalla enää isänmaata, on vaan ahneus kultainen.” (29?, 6)

”meitä työttömiä on niin hvetin paljon!” (29?, 4)

”Miksi toi suomalainen firma sitten ottaa mun tilalleni virolaisen????” (9I, 20)

Tutkimusaineiston tekstit heijastelivat kokonaisuudessaan yhteiskunnallista ilmapiiriä, jossa työttömän oma vastuu oli lisääntynyt ja eriarvoisuus kasvanut. Työttömän alisteinen, epätasa-arvoinen ja epävarma asema, syyllistäminen, väheksyntä, huono-osaisuus ja vallan kohteena olo kertoivat teksteissä yhteiskunnasta, jossa julkisen tahon kontrolli ja rajaukset, sekä mikro- että makrotasolla henkivät uusliberalismin ja talouden ehdoilla toimimisesta. Kielenkäytön funktiot voi nähdä viestinnän välineenä, maailman kuvaamisena ja sosiaalisten suhteiden sekä identiteettien luojana. Kielelliset valinnat, joita rajoittavat normit, arvot ja institutionaaliset rutiinit, muokkaavat tiedon ja uskomusten järjestelmiä, yhteisöllisiä identiteettejä ja sosiaalisia suhteita. Näin yksittäisen viestijän omien käsitysten mukana välittyy aina myös laajempaa yhteiskunnallista näkemystä kulloinkin käsillä olevasta ilmiöstä. Keskustelupalstan kirjoitukset todennäköisesti kertoivat sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti ainakin palstalle kirjoittaneiden työttömien todellisuudesta. Suoninen (1997, 60–62) on todennut kielenkäytön olevan seurauksellista, joten kielen käytöllä on tiettyjä tehtäviä eli funktioita. Nämä seuraukset voivat olla tilannekohtaisia tai ideologisesti laajemmin vaikuttavia, ja saattavat myös osin toteuttaa vallitsevien alistussuhteiden legitimoitua. Faircloughin (1997, 80) mukaan tekstejä voidaan tutkia tarkastelemalla niissä ilmenevää sosiaalisen käytännön representointia ja kontekstualisointia eli ideationaalista funktiota, mikä käy ilmi osallistujien välisessä identiteettien konstruoinnissa. Tutkimustulosten perusteella keskustelupalstan sosiaalinen ja yhteiskunnallinen todellisuus näyttivät

heijastelevan teksteissä olleista konstruoinneista päätellen vallalla olevia, totuttuja ajattelu- ja toimintamalleja sekä yhteiskunnallista ilmapiiriä.

Kulutuskäyttäytyminen kertoo myös omalta osaltaan yhteiskunnallisesta ilmapiiristä ja toimintatavoista. Palveluiden ja tuotteiden markkinointia suunnataan kuluttajille sen mukaan, mitä heidän oletetaan ostavan tai tarvitsevan. Koska keskusteluketjujen yhteyteen oli keskustelupalstan ylläpitäjän toimesta sijoitettu mainoksia, niin tarkastelin myös, millaista identiteettiä ”Potkut ja työttömyys”-palstan käyttäjille tarjottiin kuluttajina. Tutkimusaineiston keskusteluketjujen mainokset sijoittuivat keskusteluketjun ”avaustekstin” jälkeen ja keskusteluketjun päätteeksi, eli joka keskusteluketjuun sisältyi kaksi mainosta. Mainostettavia aiheita olivat:

- pikalainat (14 kpl)
- terveyteen liittyvät aiheet (12 kpl, joista mm. pahanhajuinen hengitys 3 kpl, ylipaino 3 kpl, vastustuskyky 2 kpl)
- työttömyysturva-, työsuhde- ja yrittäjyysasiat (8 kpl)
- deitti -verkkosivustot (8 kpl)
- työpaikkailmoitukset (4 kpl)
- koulutukset ja kurssit (4 kpl)
- rakennuspalvelut (2 kpl)
- asianajo, tv-viihde, matkat ja hautakivet (yhteensä 4 kpl).

Yhteensä 56:en mainoksen mainostamista aiheista päätellen työttömiä oletettiin kiinnostaneen eniten toimeentulon ja osaamisen kohentaminen, terveys sekä kommunikointi. Tämä, tosin ehkä sattumanvarainen, mainoksien sisällön luokittelu tuki osin samansuuntaista käsitystä työttömistä, joka työttömistä rakentui myös keskustelupalstan tekstien ja tutkimusaiheeseen liittyneiden diskurssien perusteella.

7.2 Yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäminen ja uusintaminen

Tässä luvussa käsittelen yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämistä ja uusintamista, ja miten ne näyttivät toteutuneen tutkimusaineiston kirjoituksissa.

Aineiston diskursseissa toistuivat yhteiskunnallisesti vallitsevien diskurssien näkemykset, joissa esiin tulivat etenkin työttömien vastuun kanto omasta tilanteesta ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Kirjoitusten luoma käsitys työttömästä näytti tukevan yhteiskunnallista toimintaa, jossa asenneilmapiiri saattoi olla työttömiä alisteisesti asemoiva suhteessa yhteiskunnallisiin toimijoihin ja yhteiskunnallisen ilmapiirin vaateet täyttäviin kansalaisiin, kuten esimerkiksi työssä käyviin. Työttömät olivat teksteissä yhteiskunnallisen kontrollin kohteena, millä myös velvoitettiin työttömiä. Työttömiin liitetyt aktivointitoimet tuntuivat aineistosta tulkittujen tekstien perusteella ennemminkin lisänneen kuin vähentäneen työttömiin liittyneitä kielteisiä määreitä, kuten epäoikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuutta.

Suomi24 -keskustelupalstan kirjoitusten mukaan kirjoittajien luottamus yhteiskuntaan vaikutti kaksijakoiselta, sillä toisaalta tekstien mukaan pyrittiin toimimaan vallitsevan yhteiskunnallisen järjestelmän mukaan, minkä toisaalta taas tunnuttiin koettavan ainakin osin toimivan epäoikeudenmukaisesti. Kirjoittajien luottamus verkostoihin ja omiin kykyihin selvitä sekä toimia vaihtelivat, ja pettymyksistä kertovia kirjoituksia oli tutkimusaineistossa useita. Kuten esimerkiksi Ruuskanen (2001, 8) on todennut, niin luottamus muihin ihmisiin ja instituutioihin sekä ymmärtämisestä koostuva kommunikaatio rakentavat yhteiskuntaa. Jos kansalainen kokee, kuten palstan teksteistä henki, että osa väestöstä jää muiden jalkoihin, niin yhteiskunnallisen luottamuksen, osallistumisen ja kommunikaation määrä voivat jäädä vähäisiksi. Yhteiskunnan toimintaa kuvasi esimerkiksi seuraava tutkimusaineiston sitaatti:

”Suomessa ajetaan euroopan ja suomen rikkaiden etua.” (28Ö, 6)

Tässä lainauksessa kirjoittaja viittasi, että muut kuin rikkaat, eli suurin osa väestöstä, jää *”rikkaiden”* edun jalkoihin, *”...ajetaan...etua”*. Lainaus kuvasti kirjoittajan näkemystä taloudellisten etujen epäoikeudenmukaisesta jakautumisesta. Tämän jakautumisen voisi tulkita olevan perinteisen luokkayhteiskunnan toiminnan mukaista, jossa jo ennestään hyvin toimeentulevat vaurastuvat muiden kustannuksella. Perinteiset yhteiskunnalliset arvotukset, rajanvedot, totutut toimintamallit ja asemoinnit olivat läsnä Suomi 24 -tutkimusaineistossa. Tämä ilmeni esimerkiksi aineiston seuraavassa otteessa:

”Työpaikalla pitäisi olla luottamusmies, mene hänen kanssaan juttelemaan epäkohdista työssäsi.” (10J, 117)

Lainauksessa neuvottiin hakemaan tukea ja apua työpaikan luottamusmieheltä, mikä on totuttu tapa hoitaa työpaikalla ilmeneviä epäkohtia. Kuten edellisessäkin luvussa esiin tuomistani sitaattilainauksista ilmeni, niin aineiston teksteissä työttömät esiintyivät tuen saajina, joita tuettiin, kontrolloitiin tai veloitettiin eri tavoin. Kontrolloijana toimi yleensä julkinen sektori, ja tuki saattoi olla ehdollistettua, esimerkiksi velvoittamalla osallistumaan kuntouttavaan työtoimintaan. Työttömiin kohdistuvaa yhteiskunnallista kontrollia kuvasti esimerkiksi seuraava työttömien aktivointia kritisoinut lainaus:

”Sitten uhkaillaan ja nöyryytetään ja syyllistetään rikolliseksi, jos ei ota vastaan tällaista suojatyöpaikkaa”. (5E, 8)

Työttömien alistettu asemointi ja kielteisen ryhmäidentiteetin rakentaminen, jota myös keskustelupalstan kirjoittajat itse tuottivat, vahvistanevat vallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä. Tässä järjestyksessä työssä käyvät velvoittavat ja kontrolloivat työtöntä. Aktivointi oli tutkimusaineiston kirjoitusten mukaan työttömille tarkoitettua ja velvoittavaa, kuten seuraava tekstilainaus tutkimusaineistosta kertoi:

”Jos taas kieltäydyt ”tukitoimenpiteistä”, menetät työmarkkinatuen ja tiput pelkälle toimeentulotuella”. (25Z, 2)

Lainauksen kirjoittajan sitaatteihin merkitsemän *”tukitoimenpiteistä”* voi tulkita kuvanneen, että toimenpiteen tuki ei todellisuudessa ollut tukea antavaa, vaan toimenpide, jonka seurauksena *”menetät työmarkkinatuen”*. Tästä seurasi taloudellista haittaa, *”tiput pelkälle toimeentulotuella”*. Aktivoinnista, esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta, kieltäytyminen voi johtaa työmarkkinatuen menettämiseen. Näin vahva kontrolli loi kuvaa kontrolloitavasta, jolla ei ole itsenäisen toimijan asemaa. Työtön ei yleensä esiintynyt analysoiduissa teksteissä toimijana, vaan toiminnan kohteena, jota kohtaan oli olemassa kielteinen ennakkoesenne. Työtön oli veloitettussa asemassa saadakseen yhteiskunnallista

tukea (esimerkiksi työmarkkinatukea), ja tähän työttömän kontrolloituun positiointiin riitti perusteeksi se, että hän oli työtön. Kansallisessa Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisessa toimintasuunnitelmassa (STM 2003, 15) syrjäytyminen on työn ulkopuolella olemista ja sosiaalisen osallisuuden puuttumista, ja osallisuuden vaadetta voidaan toteuttaa velvoittamalla. Identiteettien ja asemointien, joita aineiston teksteissä on tuotettu, voi tulkita uusintaneen vallalla olevia yhteiskunnallisia käsityksiä ja legitimoivan niitä. Silti työttömien pyrkimykset ja halu omaehtoisuuteen sekä toimijuuteen ilmenivät myös teksteissä. Nämä yksilön ominaisuudet ovat yleisesti arvostettuja, sillä suuri osa meistä haluaa toimia omaehtoisesti. Omaehtoisen toimijuuden voisi myös olettaa ainakin osin motivoineen kirjoittajia osallistumaan sosiaalisen median keskustelupalstalle. Faircloughin (1997, 10, 14) mukaan kieltä analysoiden voi tutkia, miten maailmaa representoidaan, millaisia identiteettejä annetaan tarinassa esiintyvillä ja mitä suhteita rakennetaan osallistujien välille.

Kuten Matikainen (2009, 111, 73) tutki, niin sosiaalisen median käyttöön suomalaisia motivoivat etenkin sosiaaliset syyt, mutta myös identiteetti, jakaminen, sosiaalinen vuorovaikutus, hyöty ja tarve. Samanlaiset sosiaalisen median käyttämisen motiivit tuntuivat myös nousevan esiin Suomi24 -tutkimusaineiston kirjoituksissa. Lisäksi yhteiskuntaan liittyvien aihealueiden pohdinta näytti kannustavan keskustelupalstan käyttöön, sillä keskusteluketjuissa pohdittiin useaan otteeseen yhteiskuntaa ja sen asettamia reunaehtoja. Yhteiskunnan toimintaa ihmetteli esimerkiksi tämä kirjoittaja:

”Ja Ihmettelen, miten on mahdollista, että hallinto sortaa työttömiä ja köyhiä.” (8H, 4)

Varsinaiseen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ei aineiston kirjoituksissa pyritty, sillä pohdinta oli suunnattu sivuston käyttäjille, eikä sillä tunnutta pyrittävän laajempaan vaikuttamiseen. Kirjoituksissa oli joitain mainintoja muualla kuin sosiaalisessa mediassa toteutetuista yhteiskunnallisista vaikuttamisyrytyksistä, jotka liittyivät pääasiassa yksilön omaan tilanteeseen vaikuttamiseen, kuten esimerkiksi tehtyihin valitus- tai oikeusprosesseihin. Kirjoitukset kertoivat kuitenkin lähinnä työttömistä, jotka olivat sivussa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, ja jotka tavalla

tai toisella koettivat sopeutua heille asetettuun yhteiskunnalliseen positiointiin.

Yhteiskunnalliset muutokset, kuten markkinaistuminen ja tietoyhteiskunnan vaateet, heijastuivat keskustelupalstan teksteissä. Myös työelämän kasvanut vaativuus tuli esiin kirjoituksissa, eikä työelämää aina edes koettu tavoiteltavana tai houkuttavana. Näin totesivat esimerkiksi nämä kirjoittajat:

”Haluaisin saada potkut.” (18S, 15)

”Kaikki menee mitä tulee ja teen täyttä työviikkoa koko ajan, työttömänä olis suunnilleen sama toimeentulo.” (17R, 4)

”Että tämä rajallinen elämä voi olla hauskaa ilman miljoonaoptioita ja tylsää työtä.” (2B, 5)

”suomi on niin kallis maa että kaikki alle 1500e brutto kuussa tienaavat PK-seudulla on orjia.” (5E, 3)

Työttömän orientaatiota Suomi24 -tutkimusaineiston kautta tarkasteltuna työttömien kirjoitusten voidaan katsoa edustavan Ruuskasen (2001, 50) jaottelun mukaan mikrotasoa, jossa työttömät reflektoivat omaa toimintaansa ja kokemustaan, sekä mesotasolla omaa rakentavat työttömyysidentiteettiään. Palstan teksteissä kerrottu ja koettu nivoutuivat yhteen, mikä auttoi löytämään näkökulmia yksittäisen työttömän orientaatioihin. Työn tarjontaa pohdittiin myös muiden kuin työttömien mikrotason lähtökohdista, kuten seuraavassa, laajemman näkökulman esiintuoneessa kirjoituksessa sarkastisesti todettiin:

”Ai niin, ilmaista työvoimaa on tarjolla rajattomasti alan opiskelijoissa, väitöskirjan tekijöissä, ja kortistoon joutuneissa.” (16P, 22)

Viittaus ”kortistoon” tarkoittanee työttömiä, sillä ennen digitaalisen tallentamisen aikakautta työttömät kirjattiin ja arkistoitiin työvoimahallinnossa korttipohjaiseen järjestelmään. Ilmaus ”joutuneissa” ilmaisi vastentahtoisesti tapahtunutta asiaa, eli työttömäksi päätymistä. Palkatta työskenteleviä, joista osa oli muitakin kuin työttömiä (ilmaus ”alan opiskelijoissa, väitöskirjan tekijöissä”), oli kirjoittajan mukaan käytettävissä paljon, ”tarjolla rajattomasti”. Kirjoittajan voi tulkita olleen sitä mieltä, että yhteiskunnallinen järjestelmä tuki yhteiskunnallisella makrotasolla

palkattoman työvoiman käyttämistä.

Useissa teksteissä työttömät tuntuivat kokeneen olleensa uhreina yhteiskunnassa, jossa työ on tavoiteltua. Tekstien mukaan työn puuttumiseen näyttivät olevan usein syyinä työnantajat tai yhteiskunta. Keskustelupalstan kirjoituksissa ihmeteltiin esimerkiksi työttömien aktivointiin viitaten, millä perustein työttömien tulisi tehdä työtä jäljitteleviä toimintoja oikean palkallisen työn sijaan. Julkunen (2006, 211–212) on todennut, että yhteiskunnallisten odotusten mukaan työttömän edellytetään ottavan vastaan tarjotun työn, hakevan työtä aktiivisesti ja osallistuvan tarjottuihin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi työnhakukursseihin, työvoimakoulutuksiin sekä tukitöihin. Tällaiseen työttömiin kohdistettuun aktivointipolitiikkaan liitetty vähimmäisetuuksien vastikkeellisuus on luonut uusia eriarvoisuus- ja oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Lisäksi esimerkiksi Julkunen (2006, 220) katsoo eriarvoistumisen taustalla olevan yhteiskunnallisia muutoksia, kuten markkinaehtoistuminen, tietoyhteiskunta ja täystyöllisyyden menetys.

Myös yhteiskunnallisten muutosten ja niiden vaikutusten pohdinta suhteessa työhön tulivat esiin tutkimusaineiston kirjoituksissa. Aineiston tekstit ilmensivät, miten yhteiskunnallisten aiheiden käsittely muotoutui kontekstissa, jossa osallistuminen oli mahdollista periaatteessa kelle tahansa. Näissä sosiaalisen median kirjoituksissa peilautui kirjoittajien omien ajatusten lisäksi myös yhteiskunnallisesti hallitsevan median sanomaa. Tuula Helnen (2002, 8) mukaan yhteiskunnallista järjestyksenpitoa ja hallinnointia oikeuttavat tiettyjen toimintamallien ja ajattelutapojen ylläpitäminen. Syrjäytymisen ja erilaisuuden kontrollointi sekä valvonta luovat turvallisuudentunnetta ja vahvistavat vallalla olevaa. (Helne 2002, 51, 38–39.) Saattaa olla, että kriittinenkin keskustelupalstalle kirjoittaminen loi ja ylläpiti yhteiskunnallista, totuttua järjestelmää uusintaessaan välillisesti tuttua turvallisuudentunnetta. Analysoimieni tekstien perusteella yhteiskunnan tuottama ja työttömiin kohdistama kontrolli oli vahva, ja yhteiskunnallinen asenneilmasto oli suhteessa työttömiin velvoittava ja kielteinen. Helnen (2002, 38–39) mukaan yhteiskunnallisesti vaikeaksi koettua tilannetta on helpompi kestää, kun tarjolla on joku ”toinen”, erilainen, heikompi tai syyllistettävä, johon kielteisiä tunteita voi projisoida.

Tämä voisi osin selittää sekä makrotasolla tiukentunutta yhteiskunnallista ilmapiiriä että mikrotasolla keskustelupalstalla ilmentyvää muiden työttömien mollaamista, joka tuntui sanoittuvan paljolti vallitsevan yhteiskunnallisen ilmapiirin ja ideologian hengen mukaisesti. Tutkimusaineiston kirjoituksissa käytettiin linkkejä ja viittauksia artikkeleihin sekä tutkimuksiin, joiden avulla perusteltiin omaa kirjoitusta. Suurin osa linkkien sisältämästä materiaalista oli tuotettu julkisen vallan näkökulmasta. Näin saatiin painoarvoa omalle tekstille, mutta myös jaettiin tietoa keskustelupalstalle. Faircloughin (1997, 23) mukaan joukkotiedotuksen kaupallistuminen konstruoi yleisön tapahtumien seuraajiksi sen sijaan, että he olisivat osallistuvia kansalaisia. Tämä voisi selittää osaltaan kirjoittajien tarvetta viitata linkkien kautta yhteiskunnallisesti arvostettuihin toimijoihin, mutta myös auttaa ymmärtämään, miksi kirjoittajat toimivat näin. Muihin aktiivisempiin toimijoihin viittaaminen saattoi vahvistaa omaa tuttua roolia ja identiteettiä tapahtumien seuraajana.

Tutkimusaineiston kirjoituksissa näkyi pohdintaa etenkin yhteiskunnallisen järjestelmän tekemistä rajauksista, ja niiden vaikutuksista työttömään ja työntekoonkin. Työtön näyttäytyi usein kirjoituksissa huono-osaisena ja muiden vallan alla olevana. Jokisen ja Juhilan (2004, 745) mukaan analysoitaessa diskurssien ja vallan välistä suhdetta tarkastellaan valtaa tuotettuna ja sosiaalisiin käytäntöihin kietoutuneena. Julkusen (2001, 205–211; 2006, 220) mukaan uusliberalistisessa näkemyksessä arvostetaan omalla työllä ansaittua, oikeutettua sosiaaliturvaa suhteessa "toisille" kohdistuviin toimeentulo- ja työmarkkinatukiin, ja työstä on tullut vallitseva ideologia laman jälkeen. Tämä näkemys henki myös palstan kirjoituksista, vaikka se sai myös osakseen rankkaakin kritiikkiä. Kirjoituksissa "toiset" olivat joko muita työttömiä, tai oma itse muiden silmin katsottuna. Tässä "toisen" asemassa oleminen ei kirjoitusten mukaan ollut tavoiteltavaa. Anneli Pohjolan (1994, 195, 200) mukaan huono-osaisuuteen liittyvät puhutavat voidaan jakaa hallinnollisen järjestelmän ja tutkimuksen puhetapoihin, jotka usein liittyvät toisiinsa. Julkunen (2006, 22) on todennut, että yhteiskunnallisella tasolla voi havaita luottamuksen vastavuoroisuuteen kiristyneen työttömyyden, tulojen ja sosiaalisten erojen kasvettua. Tämä oli myös tulkittavissa palstan kirjoituksista, joissa kirjoitettiin työttömiin eli "toisiin" kohdistuvista vaateista ja heille tarjolla olevien todellisten, työttömän tilannetta eteenpäin vievien

mahdollisuuksien puutteesta. Luottamus päättäjiin, yhteiskunnallisen hallinnon toimivuuteen ja työttömien tilanteen kohentumiseen oli aineiston teksteissä vähäistä. Faircloughin (1997, 76) mukaan kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee kieltä yhteiskunnallisena vaikuttajana ja tuotoksena, sekä näiden välistä jännitettä. Keskustelupalstan teksteissä näkyi jännitteitä, esimerkiksi pohdittaessa työttömien saamia etuuksia ja omaa tilannetta puolusteltaessa.

Renvall ja Vehkalahti (2002, 253–254) havaitsivat sanomalehdissä työttömiä kuvattavan aktivointia tarvitsevana sosiaaliturvan väärinkäyttäjänä. Erkki Saaren (2009, 5) mukaan uusliberalistisesta yhteiskuntapolitiikasta johtuen työttömien syrjäytymisen vastaiset toimet eivät ole kehittyneet. Suikkanen (2009, 9) kuvaili työttömille olevan tarjolla uusia mahdollisuuksia, mutta myös riskin uudeltaisista eriarvoisuuksista esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen liittyen. Myös useilla muilla tutkijoilla on herännyt huoli eriarvoisuuden kehittämisestä maassamme (Saari 2010, 82). Välimaan (2008, 249) tutkimuksen mukaan työttömät kuvasivat työttömiä ”B-luokan kansalaisiksi”. Sennettin (2007, 55–56) mukaan käynnissä olevan yhteiskunnallisen muutoksen erityisenä ongelmana on materiaalisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen. Myös Suomi24 -tutkimusaineiston analyysin perusteella huoli yhteiskunnallisesta ja sosiaalisesta epäoikeudenmukaisuudesta ja -tasa-arvoisuudesta olisi aiheellista, sillä keskusteluketjuissa ilmeni paljon näihin aiheisiin liittyvää kirjoittamista. Työttömien aktivoinnin nähtiin kirjoituksissa lähinnä lisäävän työttömiin kohdistuvia kielteisiä määreitä, kuten aktivointiin esimerkiksi kirjoituksissa liitetty oikeudenmukaisuuden ja tasavertaisuuden puute kertoivat. Kielteisyys tuskin kohentanee työttömien tilannetta tai lisäänee työttömien osallisuutta. Kuten aiemmin todettiin, niin Luhtaselan (2009, 131) tutkimuksen mukaan osallisuuden kokemus rakentui työttömille hyvinvointia lisäävistä tekijöistä, oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvoisen kohtelun kokemuksista sekä itsemääräämisoikeudesta.

Aineistossa runsaana ilmennyt neuvon kysyminen ja siihen vastaaminen näyttivät olevan monelle syy tutkitulle keskustelupalstalle osallistumiseen. Keskustelupalstan kirjoitusten perusteella palstalle osallistuminen saattoi tukea osallistujien hyvinvointia, esimerkiksi osallistujien saatua vastinetta muilta

palstalaisilta. Vertaistuen voi katsoa tarkoittavan samankaltaisia kokemuksia läpikäyneiden vastavuoroista kokemusten jakamista, jolloin myös Suomi24 -keskustelupalstan kirjoitusten voisi nähdä tarjonnan vertaistukea. Vertaistuki voi auttaa selviämään arjessa, mahdollistaa kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen, sekä tukemisen että kohtaamisen. Palstalla näytti olleen myös vailla suurempaa merkitystä olevaa kirjoittelua, joka tuntui palvelleen joidenkin palstalle osallistuvien ajanvietteen tarvetta, ilman sen suurempia tavoitteita.

Keskustelupalstalla selkeästi kysyttiin neuvoa, tunnuttiin hakevan tukea ja muiden näkökulmia omaa näkemystä rikastamaan. Juhilan (2006, 104–105) mukaan moninaisuutta yleisen, virallisen tietämyksen rinnalle voi tuoda epävirallinen, kokemukseen pohjaava tieto, mikä saattaa mahdollistaa laajemman dialogin käymisen erilaisista ilmiöistä. Mercerin (2000, 42) mukaan kollektiiviseen ja vuorovaikutukselliseen toimintaan osallistuminen auttaa ymmärtämään todellisuutta ja saamaan käytännön neuvoja toimintaan. Merkityksiä luodaan yhdessä ympäristön, olosuhteiden, kieltä tuottavien jaettujen tavoitteiden ja samantyyppisten kokemusten perusteella, etenkin jos osallistuvia yhdistää jokin yhteinen kokemus tai kollektiivinen identiteetti. Kieli toimii asioiden, tunteiden ja asenteiden sekä moraalisen tai eettisen näkemyksen välittäjänä ja luojana.

Vaikka keskustelupalstan kirjoituksissa saatiin ääntä kuuluville, niin se ei tuntunut ainakaan tutkitussa aineistossa vähentävän leimautumista tai stereotypioita. Ehkä pidemmällä tähtäimellä tämä voisi onnistua, mikäli palstalle osallistuisivat esimerkiksi myös muut kuin työttömät. Hyvärin (2009, 5) mukaan yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevien äänen tuominen näkyväksi voisi vähentää leimautumista ja edistää stereotyyppien purkamista. Asenteiden ja mielipiteiden voi nähdä, kuten esimerkiksi aiemmin mainitut tutkijat Oinonen, Blom ja Melin (2005, 2) ovat todenneet, heijastelevan kansallisten instituutioiden rakentamia ja muovaamia historiallisia prosesseja, mahdollistavan eliitin diskurssin, julkisen mielipiteen ja tavallisten kansalaisten mielipiteen erottamisen toisistaan, olevan harjoitetun yhteiskuntapolitiikan raaka-ainetta, ja voivan johtaa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutoksiin. Suomi24 -keskusteluketjujen kirjoitukset heijastivat suomalaisen yhteiskunnallisen ilmapiirin olleen työtöntä velvoittava ja myös alistava. Kirjoitukset toivat esiin kansalaisten mielipiteitä,

asenteita ja käsityksiä työttömistä sekä yhteiskunnasta. Keskustelupalstan tekstejä tulkiten ne uusinsivat ja ylläpitivät yhteiskunnallista järjestystä kritikissäänkin toistellen hallitsevan, julkisen tahon näkemyksiä. Vaikka kirjoituksissa esiintyi yhteiskunnallisen järjestelmän kritisointia, niin kritisoinnin aikaansaama, osin ristiriitainenkin vaikutus tuntui jäävän lähinnä yksilötasolle. Kokonaisuutena tarkastellen työttömien asemointi ja työttömille rakentuneet identiteetit sekä toimintatavat vahvistivat teksteissä perinteisiä, vallalla olevia yhteiskunnallisia roolituksia ja asemointeja.

8. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Tässä luvussa on tutkimukseeni liittyviä johtopäätöksiäni ja pohdintaani tutkimuksen tuloksista, sosiaalisesta mediasta, työttömistä sekä verkon antamasta tuesta ja osallisuudesta. Tarkastelen aihetta myös sosiaalityön kehittämisen näkökulmasta, sillä sosiaalityössä on vasta vähän hyödynnetty verkon ja sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia.

8.1 Verkon antama tuki ja osallisuus

Sosiaalisen median esiinnousu on tuonut tarjolle uuden demokraattisen ulottuvuuden, joka näyttäisi lisäävän ilmaisua ja merkityksiä tuottavaa toimintaa. Sosiaalinen media toimii muun muassa tiedon ja erilaisen jakamisen sekä yhdessä tekemisen väylänä, johon kuuluvat jatkuva muutos ja kehittyminen. Se voi yhdistää, mutta myös sulkea ulos ja rajata osallisuutta. Sosiaalisessa mediassa voidaan luoda, kommentoida, jakaa, vaihtaa ja arvioida tietoa sekä kokemuksia. Tyypillisinä piirteinä ovat tiedon vapaa käytettävyys ja arkipäiväistyminen sekä käyttäjien itse luomien sisältöjen merkityksellisyys. Sosiaalinen media tuo toiminnallaan rinnakkaisuutta perinteiselle medialle ja täydentää sitä. Perinteisen median toimijan kontrollin sijaan sosiaalisessa mediassa korostuvat kokeilu ja yhteistyö.

Työkeskeisessä yhteiskunnassa työhön osallistumattoman itse- ja omanarvontunto saattavat laskea, alemmuudentunto voi lisääntyä ja kokemuksena voi olla tunne epäonnistumisesta. Verkko voi toimia osana voimistamisprosessia, jossa kykenevyys ja osallisuus vahvistuvat. Tutkimukseni mukaan verkkokeskustelujen kautta voi saada tukea ja tietoa sekä työttömyyteen että työhön liittyvissä, vaikeissa ja henkilökohtaisissakin asioissa. Toisaalta keskustelupalstan kirjoitukset tuntuivat toistavan ja tuottavan työttömiin liitettävää kielteisyyttä. Todennäköisesti erilaisten, esimerkiksi verkossa julkaistavien tekstien kautta voitaisiin myös rakentaa päinvastaista, eli myönteistä, tai ainakin neutraalimpaa työttömiin liittyvää suhtautumista. Työttömän identiteetin myönteisempi rakentuminen voisi saada aineksia verkossa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan toiminnan kautta, jossa

”digitaalinen voimistuminen” on mahdollista. Vaikka verkkoon osallistuminen saattaa olla kasautuvaa, eli kohdistua lähinnä joihinkin aktiivisiin toimijoihin, niin silti digitaalisen verkoston hyödyntäminen voisi tulevaisuudessa vahvistaa, ainakin siihen osallistuvien osalta, johonkin mukaan kuulumiseen perustuvaa yhteisöllisyyttä. Tunne kuulumisesta johonkin voisi helpottaa erilaisia identifikaatioprosesseja, ja esimerkiksi työttömät voisivat voimaantua verkon vertaiskeskustelupalstoilla.

Tutkimukseni tulosten perusteella tuntuisi siltä, että myös ajanviete ja merkityksettömänkin tuntuinen kirjoittelu ovat osa sosiaalisen median tarjoamaa sosiaalista ulottuvuutta, jota tarvitaan. Lisäksi sosiaalinen media ja verkkokeskustelu tarjoavat tietoa, vertaistukea, yhdessä tekemistä, verkostoitumista ja mahdollisuuden omien asioiden hoitamiseen sekä omien piirien luomiseen. Tiedotusopin professori Veikko Pietilä (2002, 343–354) on pohtinut, onko verkkokeskustelu olennaista kansalaiskeskustelua. Pietilän mukaan verkossa ei synny dialogia eikä verkottunutta julkisuutta. Hän näkee keskustelujen mielipiteissä olevan erimielisyyttä, ja vuorovaikutteisen argumentaation olevan vähäistä. Tutkimukseni ja verkkokeskustelujen yleisen suosittuuden perusteella verkkokeskustelut tuntuisivat kuitenkin täyttävän ainakin jotain oleellista tarvetta. Kirjoittamisen kautta tapahtuva oman itsen ja muiden arviointi sekä interaktiivinen ja vuorovaikutteinen ympäristö voivat lisätä toimintaulottuvuuksia ja oman elämän hallintaa. Luovuus aktivoi ja oivallukset syntyvät omaehtoisesti. Verkko voisi tarjota työttömille aktiivista ja vaikuttavaakin toimintaa, myös uutena oppimisympäristönä.

Aaro Harju (2010, 13) näkee virtuaalisen yhteisöllisyyden voivan tarjota tukea yksilölliseen epävarmuuteen ja ihmisten ”hyvyyden” toteuttamiseen. Hän kaipaisi työttömiä mukaan aktiiviseen kansalaisyhteiskunnalliseen toimintaan, johon hän katsoo myös sosiaalisen median kuuluvan (Harju 2010, 35). Yhteiskuntapolitiikka ja uudenlainen yhteisöllisyys voisivat määrittää perinteisen politiikan, entisten rakenteiden ja järjestelmien ohella myös elämämaailman ja sen tuntijoiden ehdoilla (Harju 2010, 78–83). Leo Straniuksen (2009, 140) mukaan kansalaisaktivismi on muuttamassa muotoaan, ja uudenlaisen aktivismin keskiössä saattaisivat olla yksilö ja yksittäiset toimijat. Hän (2010, Helsingin Sanomat) näkee verkkovaikuttamisen

olevan yhteiskunnallisella tasolla vasta orastamassa, ja että tulevaisuudessa verkko voitaisiin vahvemmin huomioida toimivan kansalaisaktiivisuuden toteuttamisessa. Tämä voisi ehkä joidenkin työttömien osalta vähentää työttömien kokemaa epäoikeudenmukaisuutta ja monenlaista puutetta, mitä he tuntuivat kokevan ainakin tutkimukseni perusteella.

Maarit Mäkinen (2009, 11) on tutkinut digitaalisen voimistumisen prosessia, joka voisi lisätä tietoyhteiskunnan kansalaisen osallistuvaa roolia. Voimistumista saattaisi tapahtua, jos yhteiskunnallisestikin esimerkiksi tuettaisiin vuorovaikutteista verkkoviestintää jakamalla informaatiota yksisuuntaisen lähettämisen sijaan, kannustettaisiin erilaisten näkemysten julkaisuun, edistettäisiin tasa-arvoista keskustelua ja lisättäisiin vaikuttamisen mahdollisuuksia. Valtajulkisuus antaa usein vain yksisuuntaista ja yksipuolista informaatiota vaihtoehdottomine näkemyksineen. Digitaalinen voimistuminen ja sosiaalisen luottamuksen kasvu toteutuvat verkossa erityisesti kollektiivisen interaktion kautta, jonka mahdollistumista sekä hallinnolliset rakenteet että valtajulkisuus voisivat olla tukemassa entistä laajemmin. (Mäkinen 2009, 134, 208.) Sosiaalinen media voi tarjota sekä elämyksiä että väylän itsensä ja yksilöllisyytensä toteuttamiseen, tosin edellyttäen eritasoisista henkilökohtaista aktiivisuutta.

Verkko tarjoaa tietoa ja julkisuuteen pääsyä sekä yksilöille että erilaisille ryhmille. Verkon välityksellä voidaan nopeastikin ottaa omaehtoisesti kantaa asioihin, saaden aikaan jopa esimerkiksi erilaisia tapahtumia ja mielenosoituksia (Lappalainen 2005, 84–85). Julkunen (2008, 295) näkee mediyhteiskunnassa julkisuuden olevan tärkeä kritiikin kanava, ja muokkaavan käsitystämme työelämän ongelmista, koska mediajulkisuudella on suuri merkitys epäkohtien määrittelijänä ja esiintuojana. Koska työttöminä on mittava osa väestöstä, niin myös työttömien näkemyksiä voitaisiin huomioida yhteiskunnallisia uudistuksia tehtäessä. Freiren (2005, 101) mukaan aitoa dialogia ei synny ilman kriittistä ajattelua ja todellisuus tulee nähdä sosiaalisena prosessina ja muutoksena, ei staattisena tilana.

Sosiaalisen median käyttöön näyttävät motivoivan etenkin sosiaaliset syyt, kuten identiteetti, jakaminen, sosiaalinen vuorovaikutus, hyöty ja tarve. Keskustelupalsta voisi toimia edellä mainittujen motiivien ja vertaistuellisen tilan ohella myös

yhteiskunnallisten pohdintojen areenana, vaikka varsinaiseen laajempaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ei näytettykään tutkimissani kirjoituksissa pyrittävän. Uskon, että sosiaalisessa mediassa voitaisiin käydä jatkuvaa yhdessä ajattelun luovaa dialogista prosessia, jossa kontrollin rooli voisi olla pieni. Tämä saattaisi mahdollistaa vapaan, luovan ja kriittisenkin yhteisöllisen dialogin käymisen. Toisaalta voi olla, että internetissä ei synny monipuolistunutta keskustelua, koska verkkomedian käyttö on keskittynyttä. Verkko saattaa myös edistää pienten keskittyneiden yhteisöjen syntyä, joissa keskustelu ei monipuolistu. Mäkinen (2009, 73) on todennut, että sosiaalisesta mediasta on muodostunut suosittu digitaalisen toimijuuden muoto, jossa on syntynyt aktiivista, osallistuvaa, toiminnallista ja parhaimmillaan jopa vaikuttavaa osallistumiskulttuuria, jossa jaetaan tietoa, osaamista ja erilaisia hyödyllistä materiaalia. Sen sijaan Mäkisen mukaan ainakaan toistaiseksi kansalaisen digitaalinen toimijuus hallinnollisten verkkopalveluiden käyttäjänä ei ole saavuttanut merkittävää osallistumista eikä ole ollut merkityksellistä hallinnollisen päätöksenteon käytännöissä.

Tänä päivänä digitaalinen lukutaito alkaa olla jopa perinteiseen lukutaitoon verrattavissa olevaa osaamista. Harvassa työssä tai opiskelussakaan enää pärjää vailla tietoyhteiskunnan edellyttämiä taitoja ja tietoja, joten pysyäksään mukana yhteiskunnallisessa kehityksessä verkossa toimiminen on lähes välttämätöntä. Valtioneuvoston Kestävän kasvun ja työllisyyden ohjelmassa (2010) tavoitellaan tulevaisuuden palvelujen ja toimintojen lisääntymistä sähköisessä digitaaliverkkoympäristössä (VNK 2010, 8–9). Olisi tärkeää, että kansalaisen aktiivista mediaosallistumista tuettaisiin retorisen ja kuluttamisen tarjonnan sijaan tai ainakin niiden ohella. Mäkinen (2009, 39–41, 55) on kuvannut tietoyhteiskunnan kansalaisen roolin rakentuvan myönteisesti kansalaisyhteiskunnan puhetavassa, jossa kansalainen on yhteiskunnallisesti vaikuttava osallistuja ja toimija. Yksittäisen kansalaisen on vaikeaa saada ääntään kuuluville perinteisessä julkisuudessa, mutta verkko voi tarjota kaikille uuden mediajulkisuudinkin kaltaisen viestintäkanavan, sekä yksilönä että ryhmänä. Vaikka verkko tarjoaa uudenlaisen mahdollisuuden demokratian toteuttamiseen, avoimeen hallintoon ja yhteisöllisyyteen, niin toisaalta se voi myös edistää yhteiskuntien yksilöllistymistä, kollektiivisten arvojen katoamista ja poliittista passivoitumista (Rättilä 2007, 38). Saattaa siis olla, että verkkoympäristön

tarjoamat mahdollisuudet entisestään syventävät väestöryhmien välisiä sosiaalisia ja poliittisia eroja, sillä verkossa näyttäisivät toistuvan myös samat osallistumisen syyt kuin muussakin yhteiskunnallisessa toiminnassa. Verkon suomia uusia osallistumisen mahdollisuuksia hyödyntävät siten lähinnä jo ennestään aktiiviset yhteiskunnalliset toimijat, ja verkkoon liittyvä ”digitaalinen kuilu” voi olla joillekin ylittämätön (Pessala 2009, 201.)

Sosiaalisen median kautta voitaisiin vahvistaa työttömien digitaalista osaamista, osallistumista ja työelämän- sekä elämäntaitoja, esimerkiksi ammattitaitoisesti ohjattujen verkkokeskustelujen avulla. Tämä saattaisi toimia etenkin nuorten työttömien kohdalla, joille voi olla haasteellista osallistua ja sitoutua tarjottuihin aktivoinnin muotoihin. Sosiaalisen median kautta tapahtuvaan aktivointiin sitoutumista voisi myös edistää nuorten itsensä osallistaminen uuden aktivointipalvelun suunnitteluun. Anttiroikon (2003, 14) mukaan osallistumisella tuodaan ilmi asianomaiselle tärkeitä asioita, tuetaan tai vastustetaan vallitsevaa tilannetta tai tehdään uusia avauksia. Osallistumiselle tyypillisiä piirteitä ovat toiminnallisuus, sosiaalinen ulottuvuus ja etenkin kansalaisten osallistuminen yhteisten asioiden hoitamiseen. Nuoret voisivat myös itse olla ylläpitämässä ja toteuttamassa omaa aktivointipalveluaan. Tämä voisi tapahtua ainakin osin vertaistukityyppisesti ja palvelunkäyttäjien omaa asiantuntijuutta hyödyntäen, sillä vertaisuus ja mahdollisuus omaehtoisuuteen näyttäisivät motivoivan verkossa osallistumiseen ja aktiivisuuteen.

8.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkimusaineiston kirjoituksista kokonaisuutena voi havaita, että sen teksteissä heijastuivat myös vallitsevat yhteiskunnalliset ideologiat. Norman Faircloughin (1997, 76) mukaan ”kielenkäyttö, eli jokainen teksti, rakentaa aina yhtäaikaaisesti sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä”. Positioinnit ovat osa yleisiä diskursseja, joille on tyypillistä luonnollistuminen ja tavalliseksi muodostuminen. Tämän vuoksi niitä on usein vaikea edes huomata. Suomi24 -keskustelupalstan kirjoitukset toivat omalta pieneltä osaltaan näkyväksi, miten työttömiä positioitiin. Aineiston tekstien perusteella voi tulkita niiden

kritiikistäänkin huolimatta, legitimoineen ja uusintaneen yhteiskunnallista järjestystä, vaikka vain keskustelupalstalla.

Tutkimusmetodologisesti kirjoituksia olisi voinut tutkia myös vain esimerkiksi sisällönanalyysin menetelmin, mutta kriittinen diskurssianalyysi antoi mielestäni mahdollisuuden laajempaan ja syvempään yhteiskuntalähtöiseen tekstien tarkasteluun. Toisaalta tutkittavien tekstien suodattaminen diskurssianalyysin yhteiskuntakriittisestä näkökulmasta tarkastellen sisälsi jo lähtökohtaisesti enemmän tutkijan, eli minun omaa tulkintaani, kuin esimerkiksi pelkkä teemoitteleva sisällönanalyysi olisi tehnyt. Tutkimuskysymyksiäni käsittelyosuuden yhteydessä esiintuomieni tutkimusaineiston siteerausten runsaus avasi lukijalle myös mahdollisuuden tekemieni aineistotulkintojen arviointiin. Toisaalta käyttämäni siteerausten runsaus saattoi myös viedä huomiota laajempien tutkimustulosteni hahmottamiselta. Tutkijan tekemät tulkinnat tutkimusaineistosta ovat aina valintoja, kuten myös johonkin tiettyyn tutkimusaineistoon päätyminen. Verkkopalstakirjoituksia olisi voinut tutkia Suomi24 -keskustelupalstan sijaan tai lisäksi myös muilla verkkosivustoilla. Kriittisen diskurssianalyttisen ajattelutavan mukaan yksittäisen kielenkäyttäjän tekemät valinnat kuvaavat kielenkäyttäjän omia ja käyttökontekstin instituutioiden sekä yhteiskunnan näkemyksiä, rakentaen näin omalta pieneltä osaltaan kuvaa ilmiöistä, siihen liittyvistä ja yhteiskunnastakin (Pietikäinen 2002, 248).

Tutkimustuloksia arvioitaessa on myös huomioitava, että keskustelupalstalle osallistuminen saattaa tukea yksilöllisiä osallistumisen, jakamisen ja tuen saamisen tarpeita, mutta yhteiskunnallisella tasolla jäänee ainakin nykyisellään laajempaa vaikuttamista ja merkitystä vaille. Julkisen tahon näkökulman eli vallitsevan yhteiskunnallisen järjestyksen ja uusintamisen heijastuminen keskustelupalstan teksteissä oli mielestäni odotettavissa. Tutkimustuloksissa oli havaittavissa myös yhteneväisyyttä yhteiskunnassa nyt käynnissä olevien, työttömiin liittyvien diskurssien kanssa. Epäoikeudenmukaisuuden ja puutteen esiin tuleminen useissa tutkimusaineiston kirjoituksissa vahvistivat omaa ennakkokäsitystäni työttömien vaikeasta yhteiskunnallisesta asemasta. Kirjoitukset tukivat käsitystäni työttömien monenlaisen tuen tarpeesta, ja siitä, että sosiaalinen media, myös verkkokeskustelupalstana, voisi toimia tuen antajana. Arvioisin tutkimukseni

edustavan melko lailla todellisuutta lähentyvää kuvaa työttömistä, vaikkakin vain omalta pieneltä osaltaan, sillä tutkimukseni tulokset olivat samansuuntaiset, kuin mitä muista vastaaventyyppisistä tutkimuksista on saatu tuloksiksi. Saattaa kuitenkin olla, että tutkimusaineistoksi valikoitunut otos ei sisältänyt monipuolistunutta keskustelua, vaan pienen eristyneen yhteisön välistä viestintää. Ei ollut mielestäni yllättävää, että tutkimustulosteni mukaan neuvon saaminen tai antaminen oli oleellinen osa palstalla käytyä keskustelua. Tuntuisi siltä, että verkkokeskustelut voivat mahdollistaa vertaisuuden ja tuen saamisen. Oli ikävää todeta, että työttömän identiteetti oli kirjoitusten perusteella niin kielteinen, myös kirjoittajien itsensä tuottamana. En silti olisi odottanut työttömän identiteetin rakentuvan niin selkeästi uhriudesta ja eriarvoisuudesta. En olisi myöskään odottanut, että muita kirjoittajia mollattaisiin keskustelupalstalla niin paljon kuin mitä tutkimusaineistossa ilmeni. Koska kirjoitusten tekstien sisältöä ja kirjoittamistapaa tulkiten niiden kirjoittajat tuntuivat kantasuomalaisilta, niin olisi kiintoisaa tutkia, millaisia tuloksia saataisiin esimerkiksi työttömille maahanmuuttajille tehdystä tutkimuksesta.

Työttömyys saattaa todennäköisesti olla pysyvä yhteiskunnallinen ilmiö, joten heistä tehtävää tutkimusta tarvittaisiin lisää. Moni työikäinen ja – intoinen on menettänyt työelämän kiristyneen vaatimustason myötä realistisen mahdollisuutensa työllistyä (Pyöriä 2003, 197). Työttömillä saattaa olla vaikeuksia sopeutua yhteiskunnallisiin ihanteisiin ja nähdä itsensä arvokkaana osana yhteiskunnallista toimijuutta, jos yleisen yhteiskunnallisen asenneilmapiirin mukaan kaikkien tulisi työskennellä, kuten oli tulkittavissa tutkimani Suomi24 - keskustelupalstan kirjoituksista. Olisi mielenkiintoista tutkia laajemminkin, millaista asemaa ja identiteettiä työttömille eli merkittävälle määrälle väestöstä tarjotaan, ja mistä lähtökohdista työttömien positiointia toteutetaan. Tutkimus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, joka tarjoaa paljon mahdollisuuksia sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen tekemiseen. Esimerkiksi Stakesin (Heponiemi ym. 2008, 32–33) mukaan tarvittaisiin lisää suoraa tietoa työttömiltä itseltään työttömien terveyttä suojaavista ja altistavista tekijöistä, muun muassa suhteessa sukupuoleen, ikään, ammattiin ja sosioekonomiseen asemaan.

Luvun 4.4 eettisessä pohdinnassani pohdin tutkimukseni lähtökohtia ja muita tutkimukseni toteuttamiseen liittyviä eettisiä näkökulmia monesta näkökulmasta, mikä voi auttaa lukijan omassa tutkimukseni arviointiprosessissa. Tutkimustulokset eivät tuoneet työttömiin liitetyistä käsityksistä varsinaisesti uutta tietoa, vaan vahvistivat lähinnä jo tiedossa ollutta, työttömiin liittyntä diskurssia ja identiteettiä. Sen sijaan tutkimukseni osoitti, että tutkimuksen tekeminen sosiaalisessa mediassa oli ja olisi jatkossakin antoisaa, sekä voisi vahvistaa muuten kuulumattomissa olevien äänen kuuluvuutta ja mukaan kuulumisen kokemuksia. Sosiaalisen median keskustelut voisivat ehkä myös laajentua tutkimani yksityisen, mikrotason keskustelusta yhteiskunnallisesti vaikuttavammalle makrotasolle.

8.3 Sosiaalinen media ja sosiaalityön kehittäminen

Sosiaalityössä on vasta vähän hyödynnetty verkon ja sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia, jotka voisivat tukea sosiaalityön ajantasaista ja käyttäjistä lähtöisin olevaa, joustavaa palvelua. Sosiaalityön toimiminen sosiaalisessa mediassa voisi mahdollistaa julkiseen keskusteluun osallistumisen eri tasoilla, ja tarjoaisi uuden ikkunan yhteiskunnallisen mikro- ja makrotason tarkasteluun sekä yksilö- että ryhmäidentiteettien tasolla. Tämä voisi myös edistää tiedon tuottamisen demokratisointia, analysointia ja keräämistä. Verkossa viestivät julkiset ja institutionaaliset tahot voisivat tulla tasavertaisemmiksi muiden verkossa viestivien kanssa, koska merkityksellisten viestien tekeminen on nykyisin mahdollistunut periaatteessa kaikille verkossa viestijöille.

Tulevaisuuden yhteiskunnallisena ilmiönä verkko vahvistunee osana tietoyhteiskunnan kansalaisten osallistumista, jossa kansalaisten oma ääni, jopa kansalaisjournalismin tyyliin, pääsee kuuluville valtajournalismin katveesta. Sosiaalinen media tarjoaa uudenlaisen tavan lähestyä erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia. Näkisin, että sosiaalinen media saattaisi tulevaisuudessa rikastuttaa työttömiin liittyvää sosiaalityötä uudenlaisena, tietoyhteiskunnalle tyypillisenä työvälineenä ja tiedon välittäjänä. Etenkin nuorille digitaalisen median kautta osallistuminen on luonnollista ja matalakynnyksistä. Osallistuminen, vuorovaikutus, kommunikointi, dialogi, demokratia ja tasavertaisuus voisivat

toteutua verkossa tavalla, jossa odotukset, neuvot, tarpeet, mahdollisuudet ja yhteistyön eri muodot todentuisivat ”tosimaailman” ja yhteiskunnallisen sosiaalityön palvelusysteemin välillä yksilöllisesti ja joustavasti. Tämä vaatisi sosiaalityön toimijoilta verkostoitumiskykyä ja aitoa vuorovaikutusta hierarkkisen toimintatavan ja rajoittavan ammatillisuuden sijaan. Sosiaalityön professori Aila-Leena Matthies (2009, 319–332) pitää kansalaisten subjektivoitumista välttämättömänä, jotta oikeudenmukainen hyvinvointipolitiikka toteutuisi ja on pohtinut, mikseivät Suomessa viimeaikoina tehdyt, yhteiskunnalliseen hyvinvointiin liittyvät päätökset ole nostattaneet kansalaisissa voimakkaampia vastareaktioita. Matthiesin mukaan sosiaalityö voisi toimia ”todellisen” ja ”mahdollisen” välissä ristiriitoja tunnistaen. Sosiaalityön asiakkaiden ja myös työntekijöiden subjektivoituminen auttaisi tunnistamaan sosiaalityön taustalla olevia yhteiskunnallisia rakenteita.

Sosiaalityön tutkijat Nigel Parton ja Stuart Kirk (2010, 25) ovat painottaneet sosiaalityön palvelun käyttäjän näkemyksen ja kokemuksen tärkeyttä sosiaalityön käytäntöjen, toimintatapojen ja tutkimuksen lähtökohtina. Sosiaalityön käytäntöjen ja toimintatapojen tulisi perustua tutkimustietoon, sillä sosiaalityössä työskentelevät tekevät vallitsevan poliittisen ja hallinnollisen kontekstin puitteissa palvelun käyttäjiä koskevia päätöksiä. Tällöin tasapainottelu ”tosimaailman” ja ”systeemin” välissä voi olla jännitteinen. Tällä hetkellä vaakakuppi vaikuttaisi kallistuvan enemmän ”systeemin” suuntaan, ”tosimaailman” palvelun käyttäjän vahingoksi. Avulta näyttävä sosiaalityö voi olla kontrollin väline, ja itse asiassa olla osaltaan oikeuttamassa yhteiskunnallisia valtasuhteita. (Parton & Kirk 2010, 34–36.) Sosiaalityöntekijät voivat olla palvelun käyttäjän kannalta merkittävässä roolissa esimerkiksi tehtäessä työttömän aktivointia koskevia päätöksiä. European Journal of Social Work -lehden (12/2009) pääkirjoituksessa tuli esiin huoli siitä, miten sosiaalityö toteutuu teknologisten muutosten, ikääntyvän väestön ja globalisaation paineessa, jossa talouskriisit koettelevat yhteiskuntia, ja nopeasti monimutkaistuvan sekä muuttuvankin maailman valtarakenteita voi olla yhä vaikeampi hahmottaa. Vallan pakeneminen sosiaalityöntekijöiden ulottuvilta saattaa tehdä heistä järjestelmän sätkynukkeja, jotka eivät voi huomioida asiakkaidensa etua, vaan toteuttavat rakenteellisia toimintamalleja sen sijaan, että ristiriitaisuuksia ja epäkohtia pyrittäisiin aktiivisesti muuttamaan.

Jotta sosiaalityö tavoittaisi ajantasaisesti palvelunkäyttäjään ja yhteiskunnan toimintaan liittyviä epäkohtia, niin sosiaalityön tulisi olla mukana aktiivisesti niissä viestintävälineissä ja -kanavissa, jotka ovat kulloinkin käytettyjä, suosittuja ja joihin osallistumiseen on matala kynnys. Tulevaisuudessa media asemoitunee yhä enenevässä määrin ”toiseksi” eli identiteettien määrittymiseen vaikuttavaksi tekijäksi. Tämänkin vuoksi sosiaalisen median tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen sosiaalityössä, esimerkiksi keskustelupalstatyyppisesti toteuttaen, voisi saada aikaan myönteistä yhteiskunnallista kehitystä. Sosiaalisen median kautta tapahtuva uudenlainen osallistumisen muoto mahdollistaa myös sosiaalipalvelujen ja niihin liittyvän tiedon tarjoamisen sekä yksilöllisesti että suurelle joukolle yhtäaikaisesti. Sosiaalinen media voisi toimia eräänä sosiaalityön välineenä ja keinona tuen tarpeessa olevien kansalaisten tavoittamisessa, ja jopa heidän äänitorvena. Tämä saattaisi myös vahvistaa luottamusta julkiseen tahoon ja madaltaa kynnystä yhteistyön tekemiseen. Sosiaalityössä voitaisiin kehittää verkon ja sosiaalisen median välityksellä, esimerkiksi työttömille, tarjottavia mahdollisuuksia.

Koska tutkimusaineistoni tekstien mukaan työttömien aktivointi nähtiin lähinnä epäoikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuutta lisäävänä, niin voisi olla perusteltua pohtia, miten työttömien aktivointitoimia toteutetaan, ja mitkä ovat aktivointitoimien todellisia yhteiskunnallisia lähtökohtia. Jos valittavissa olisi monimuotoisempia yhteiskunnallisesti hyväksytyjä rooli- ja ajattelumalleja, niin ehkä vähemmän materialistiset ja hyvinvointia lisäävät tekijät, kuten yhteisöllisyys, luovuus, taide, itseilmaisuus, laatu-elämä sekä henkilökohtainen kehittyminen, voisivat vahvistua sekä yksilö- että yhteisötasoilla. Moniulotteisemman arvomaailman rakentaminen voisi tarjota työstä ulkopuolisille mahdollisuuden toimia entistä vahvemmin ja aktiivisemmin osana yhteisöä. Useanlaisten vaihtoehtoisten elämäntapojen – ja arvojen hyväksyminen voisi tukea monenlaisten identiteettien rakentumisprosesseja vaihtuvissa elämänvaiheissa, ja tukea fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin muodostumista. Tämä saattaisi myös voimistaa kriittistä yhteiskunnallista tietoisuutta ja kansalaisten kokemusta itsemääräämisoikeudesta ja vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta. Esimerkiksi työttömillä on sekä arkeen että yhteiskunnallisiin rakenteisiin liittyvää, omaa tilannettaan koskevaa asiantuntijuutta, jota voisi enemmän hyödyntää sekä yksilöä

että työtä koskevissa asioissa.

Verkkoviestinnän ja informaatioteknologian hyödyntäminen voisivat palvella sosiaalisena prosessina vuorovaikutuksen, yhteisöllisyyden ja identiteetin rakentumisessa yhteiskunnallisesti monella tasolla. Verkko tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia, joita on vasta vähän otettu tietoiseen käyttöön. Tässä tarjolla olevien mahdollisuuksien kentässä sosiaalityön ja sosiaalisen median rooli voisi olla merkittävä.

LÄHTEET

Aalto, Tuija (2010) Löydy: brändää itsesi verkossa / Tuija Aalto ja Marylka Yoe Uusisaari. Helsinki: BTJ-Avain, cop. 2010.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (2001) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II (toim.) Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ala-Kauhaluoma, Mika, Keskitalo, Elsa, Lindqvist, Tuija & Parpo, Antti (2004) Työttömien aktivointi. Kuntouttava työtoiminta-lain sisältö ja vaikuttavuus. Helsinki: Stakes, tutkimuksia 141.

Alasuutari Pentti (2011) Laadullinen tutkimus. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Anttiroiko, Ari-Veikko (2003) eGovernment. eGovernment – alan tutkimuksen ja opetuksen kehittäminen Tampereen yliopistossa. (Viitattu 19.7.2012). Saatavissa: http://www.uta.fi/laitokset/ISI/julkaisut/eGovernment-raportti_1-2002.html#Luku1

Arpo, Robert (2001) Pakanallista menoa. Yhteisö ja tekstuaaliset konfliktit UseNet-keskusteluryhmässä. Teoksessa Kupiainen Tarja, Laitinen, Katja & Vakimo, Sinikka (toim.) Minä? Missä? Milloin? Kolmetoista tulkintaa identiteeteistä. Helsinki: SKS, 191–213.

Askeland, Aga & Fook, Jan (2009) Editorial. European Journal of Social Work 12/2009, 287–292. Routledge.

Bauman, Zygmunt (2001) Community. Seeking safety in an insecure world. Malden: Blackwell Publishers inc.

Bauman, Zygmunt (2002) Suomentanut Vainonen, Jyrki. Notkea moderni. Tampere: Vastapaino.

Beck, Ulrich (1992) Risk society: towards a new modernity. London: Sage.

Beck, Ulrich (1996) *Politiikan uudelleen keksiminen*. Teoksessa Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott (1996) *Nykyajan jäljillä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, (11–82).

Beck, Ulrich (1996) *Nykyajan jäljillä* / Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott. Suomentanut Lehto, Leevi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Berger, Peter L & Luckman, Thomas (2003) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Tiedonsosiologinen tutkielma. Suomentanut ja toimittanut Raiskila, Vesa. 1. painos 1966. Helsinki: Yliopistopaino.

Burr, Vivien (1995) *An introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Burr, Vivien (2004) *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Suomentanut Vainonen, Jyrki. Tampere: Vastapaino.

Castells, Manuel (2001) *The Internet galaxy: reflections on the Internet, business, and society*. Oxford: Oxford University Press.

Dijk, Jan van (2012) *The Network Society: 3rd Edition*. Käännös Spoorenberg, Leontine. London: SAGE.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Eteläpelto, Anneli (2007). *Työidentiteetti ja subjektius rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa*. Teoksessa Eteläpelto, Anneli, Collin & Kaija Saarinen, Jaana (toim.) *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY, 90–142.

Eteläpelto, Anneli, Collin & Kaija Saarinen, Jaana (2007) *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY.

European Journal of Social Work (12/2009) Editorial. Routledge.

Fairclough, Norman 2001 [1989] Language and power. Harlow: Longman

Fairclough, Norman (1997) Miten media puhuu. Suomentaneet Blom, Virpi & Hazaard, Kaarina. Tampere: Vastapaino.

Freire, Paulo (2005) Sorrettujen pedagogiikka. Suomentanut Kuortti, Joel. Tampere: Vastapaino.

Gergen, Kenneth J. (1994) Realities and Relationships – Soundings in Social Construction. Cambridge: Harvard University Press.

Giddens, Anthony (1991) Modernity and Self-Identity: self and society in the late modern age. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (2000) The third way and it's critics. Cambridge: Polity Press.

Glorieux, Ignace (1999) Paid Work: A Critical Link Between Individuals and Society? Some Conclusions on the Meaning of Work for Social Integration. Teoksessa Littlewood, Paul, Glorieux, Ignace, Herkommer, Sebastian & Jönsson, Ingrid (toim.) Social Exclusion in Europe: Problems and Paradigms. Aldershot: Ashgate, 67–87.

Gorz, André (1982) Eläköön työttömyys! Kirjoituksia työstä ekologiasta vapaudesta. Rahkonen, Keijo (toim.) Helsinki: Kansan Sivistystyyön Liitto.

Gorz, André (1982a) Työttömyyden kulta-aika. Suomentanut Paakkanen, Liisa. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.). Eläköön työttömyys! Kirjoituksia työstä ekologiasta vapaudesta. Helsinki: Kansan Sivistystyyön Liitto, 29–40.

Gorz, André (1982b) Yhdeksän teesiä tulevaisuuden vasemmistolle. Suomentanut Heiskala, Risto. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.). Eläköön työttömyys! Kirjoituksia työstä ekologiasta vapaudesta. Helsinki: Kansan Sivistystyyön Liitto, 17–28.

Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (2009) Kulttuurituotanto: kehykset, käytäntö ja prosessit (toim.). Helsinki: Hakapaino Oy

Granfelt, Riitta...(et al.). (1993) (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto.

Haahtela, Riikka (2008) Asunnottomien naisten identiteetit ja osallisuuden odotukset kuntoutumiseen tähtäävässä palveluketjussa. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 224–252.

Hall, Stuart (1999) Identiteetti. Suomentanut ja toimittanut Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Tampere: Vastapaino.

Harju, Aaro (2010) Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry: Satakunnan painotuote.

Harré, Rom & von Langenhoven, Luk (1999). Positioning Theory. Oxford: Blackwell.

Harvey, David (2008) Uusliberalismin lyhyt historia. Suomentanut Koskinen, Kaisa. Tampere: Vastapaino

Heikkilä, Matti, Friedberg, Torben & Keskitalo, Elsa (2001). Guaranteed Minimum Income – Recent Trends and Socio-political Discussion. Teoksessa Synthesis Report from the Project The Role of the Social Assistance as a Means Social Inclusion and Activation. A Comparative Study of Minimum Income in Seven European Countries. Helsinki: Stakes. (Viitattu 19.7.2012) Saatavissa: www.stakes.fi/socasst/reports.htm, 13–36.

Heikkola, Hanna & Ylönen, Katri (2010) Verkkopalveluiden hyödyntäminen sosiaalialan työssä. Teoksessa Pohjola Anneli, Kääriäinen Aino & Kuusisto-Niemi (toim.) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylän PS-Kustannus, 113–130.

Helne, Tuula (2002) Syrjäytymisen yhteiskunta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
Heponiemi, Tarja, Wahlström, Mikael, Elovainio, Marko, Sinervo, Timo, Aalto, Anna-Maija & Keskimäki, Ilmo (2008). Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 14/2008. Stakes: Edita Publishing Oy. (Viitattu 17.9.2012) Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/19508/temjul_14_2008_tyo_ja_yrittajyys.pdf

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007) Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hyväri, Susanna (2001) Vallattomuudesta vastuuseen: kokemuksen politiikan sankaritarinoita. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu; 3. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Hyväri, Susanna (2009) Vertaisryhmät syrjäytymisen voittamisen näyttämöinä. Ryhmätyö-lehti marraskuu 4/2009. Helsinki: Ryhmätyö ry, 2–12.

Hyyppä, Markku T (2011) Elinvoimaa yhteisöstä. Tieteessä tapahtuu 8/2011.

Hänninen, Sakari, Karjalainen, Jouko & Lahti, Tuukka (2005) (toim.) Toinen tieto: kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Stakes.

Hänninen, Vilma, Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (1994) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät (toim.). Tampere: Vastapaino.

Ife, Jim (2008) Human rights and social work. Cambridge: Cambridge University Press.

Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja & Urponen, Kyösti (1994) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva: suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto.

Johansson, Håkan & Hvinden, Björn (2007) (toim.) Citizenship in Nordic welfare states. New York: Routledge.

Johansson, Håkan & Hvinden, Björn (2007) Nordic activation reforms in a European context: a distinct universalistic model? Teoksessa Johansson, Håkan & Hvinden, Björn (toim.) Citizenship in Nordic welfare states. New York: Routledge, 53–66.

Jokinen, Arja (2002) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1999), 126–159.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2002) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1999), 54–97.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1999).

Jokinen Arja & Juhila, Kirsi (2004) Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 75–108.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1993), 17–47.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1993).

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2008) Sosiaalityö aikuisten parissa (toim.). Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (2002a) Sosiaalityö marginaalissa. Teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.), Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto SoPhi 65, 11–19.

Juhila, Kirsi (2002b) Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino. (1. painos 1999), 160–200.

Juhila, Kirsi (2002c) Tutkijan positio. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen,

Eero, Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 201–232.

Juhila, Kirsi (2004) Miten tarinasta tulee tosi? Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi & Suoninen, Eero, Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 151–188.

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (2008) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön yhteiskunnallinen paikka. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2008) Sosiaalityö aikuisten parissa (toim.). Tampere: Vastapaino, 48–81.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero, Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 233–252.

Julkunen, Raija (2001) Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, Raija (2006) Kuka vastaa?: hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes.

Julkunen, Raija (2006a) ”Suomen malli” – kasvava eriarvoisuus. Keskustelutilaisuus hyvinvointivaltion suunnasta 26.11.2006. Helsinki: Työväen Sivistysliitto TSL, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto & Työväen Akatemia. Tulostettu 17.7.2012, saatavissa: http://www.stkl.fi/suomenmalli_Julkunen.pdf

Julkunen, Raija (2007) Työ – talouden ja minän välissä. Teoksessa Eteläpelto, Anneli, Collin & Kaija, Saarinen, Jaana (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY, 18–48.

Julkunen, Raija (2008) Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.

Kankainen, Tomi, Pessala, Heli, Siisiäinen, Martti, Stranius, Leo, Wass Hanna & Wilhelmsson, Niklas (2009) Suomalaiset osallistujina: katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Helsinki: Edita Prima.

Karisto, Antti, Takala, Pentti & Haapola, Ilkka (2003) Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY.

Karjalainen, Jarno & Karjalainen, Vappu (2010) Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikka?: empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulta. THL Raportti 38/2010, Helsinki: Yliopistopaino.

Karjalainen, Jouko (2005) Sivutietoa. Teoksessa Hänninen, Sakari, Karjalainen, Jouko & Lahti, Tuukka (toim.) Toinen tieto: kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Stakes, 319–335.

Karjalainen, Vappu (2008) Aktiivinen sosiaalipolitiikka ja työhön kuntoutuminen / Vappu Karjalainen, Peppi, Saikku, Auvo, Pasuri, ja Anja Seppälä: Mitä on aktiivinen sosiaalipolitiikka kunnassa? Näköalapaikkana työvoiman palvelukeskukset. Raportteja 20/2008. Helsinki: Stakes, 73–75.

Karjalainen, Vappu & Lahti, Tuukka (2005) Pitkäaikaistyöttömyyttä tunnustava tieto. Teoksessa Hänninen, Sakari, Karjalainen, Jouko & Lahti, Tuukka (toim.) Toinen tieto: kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Stakes, 271–292.

Keskitalo, Elsa & Mannila, Simo (2002). Aktivointipolitiikka – vastaus pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen ongelmaan? Teoksessa Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.), Suomalaisten hyvinvointi 2002. Helsinki: Stakes, 192–213.

Keskitalo, Elsa (2007) Individualizing welfare provision: the integrated approach of the Finnish activation reform. Teoksessa Johansson, Håkan & Hvinden, Björn (toim.) Citizenship in Nordic welfare states. New York: Routledge, 67–79.

Kotiranta, Tuija (2008) Aktivoinnin paradoksit. Jyväskylä Studies in Education,

Psychology and Social Research 335. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kupiainen Tarja, Laitinen, Katja & Vakimo, Sinikka (2001) Minä? Missä? Milloin? Kolmetoista tulkintaa identiteeteistä. Helsinki: SKS.

Kurki, Janne (2010) Media ja identiteetti / Verhaeghe, Paul, Zizek, Slavoj, Vaden, Tere & Kurki, Janne. (toim.). Helsinki: Multiprint Oy,

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuure, Tapio (2001) Aikuistumisen pullonkaulat (toim.). Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Stakes. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kuusela, Pekka (2006) Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 36–56.

Laihiala-Kankainen, Sirkka, Pietikäinen, Sari & Dufva, Hannele (2002) Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti (toim.). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Laine, Timo (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia?: fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26–43.

Laki (189/2001) kuntouttavasta työtoiminnasta. (Viitattu 6.6.2012) Saatavissa: <http://www.finlex.fi>.

Laki (314/2010) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta. (Viitattu 6.6.2012) Saatavissa: <http://www.finlex.fi>.

Lappalainen, Pertti (2005) Verkolla valtaa. Jyväskylä: SoPhi 98.

Littlewood, Paul, Glorieux, Ignace, Herkommer, Sebastian & Jönsson, Ingrid (1999) *Social Exclusion in Europe: Problems and Paradigms*. Aldershot: Ashgate.

Luhtasela, Leena (2009) *Osallisuuden rakentuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Kuntouttavan sosiaalityön erikoisala. Licensiaatintyö*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Löyttyniemi, Varpu (2004) *Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli*. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Manovich, Lev (2001) *The language of new media*. Cambridge, MA: MIT Press.

Matikainen, Janne (2008) *Verkko kasvattajana. mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta?* Helsinki: Yliopistopaino.

Matikainen, Janne (2009) *Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009*. Viestinnän tutkimuskeskus CRC, viestinnän laitos. Helsingin yliopisto: Helsingin Sanomain säätö.

Matthies, Aila-Leena (2009) *The concept of subjectivisation by Adorno – applied in social work*. *European Journal of Social Work* 12/2009, 333–348. Routledge.

Melin, Harri & Nikula, Jouko (2003) *Yhteiskunnallinen muutos (toim.)*. Tampere: Vastapaino.

Mercer, Neil (2000) *Words and minds. How we use language to think together*. London: Routledge. Metro – sanomalehti (2012) *Olympialaisten fiasko herättää huolta Britanniassa*. 17.7.2012, Uutiset, sivu 6. STT-Reuters-AFP.

Mäkinen, Maarit (2009) *Digitaalinen voimistaminen paikallisten yhteisöjen kehittämisessä*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.

Mäntysaari, Mikko & Weatherley, Richard (2010). *Theory and Theorizing: Intellectual Contexts of Social Work Research*. Teoksessa Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme,

Joan & Ruckdeschel, Roy (toim.) *The Sage Handbook Of Social Work Research*. London: Sage Publications Ltd, 180–194.

Mönkkönen, Kaarina (2002). Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena: vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. *Kuopion yliopiston julkaisuja, E, Yhteiskuntatieteet*; 94. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Mörö, Tuomo, Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (2004) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Tampere: Tammerpaino.

OECD Multilingual summaries (2008) *Growing unequal?: income distribution and poverty in OECD countries. Summary in Finnish*. (Tulostettu 17.7.2012) Saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/46/9/41528322.pdf>

Oinonen, Eriikka, Blom, Raimo & Melin, Harri (2005) *Onni olla suomalainen?: kansallinen identiteetti ja kansalaisuus: raportti ISSP 2003 ja 2004 Suomen aineistoista*. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja; 1. Tampere: Tampereen yliopisto.

Orme, Joan & Briar-Lawson, Katherine (2010). *Theory and Knowledge about Social Problems to Enhance Policy Development*. Teoksessa Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (toim.) *The Sage Handbook Of Social Work Research*. London: Sage Publications Ltd, 49–63.

Pantti, Mervi (2004) *Taistelu sydämistä ja mielistä: Stuart Hall ja kulttuurintutkimus*. Teoksessa Mörö, Tuomo, Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (toim.) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Tampere: Tammerpaino, 230–254.

Parton, Nigel & Kirk, Stuart (2010). *The Nature and Purposes of Social Work*. Teoksessa Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (toim.) *The Sage Handbook Of Social Work Research*. London: Sage Publications Ltd, 23–36.

Pessala, Heli (2009) *Sähköisiä kohtaamisia: suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen internetissä*. Teoksessa Kankainen, Tomi, Pessala, Heli, Siisiäinen, Martti, Stranius, Leo, Wass Hanna & Wilhelmsson, Niklas (toim.) *Suomalaiset osallistujina: katsaus suomalaisen*

kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 171 – 205. Helsinki: Edita Prima.

Pietikäinen, Sari (2002) Media, kieli ja etniset identiteetit. Teoksessa Laihiala-Kankainen Sirkka, Pietikäinen, Sari & Dufva, Hannele (toim.) Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus, 241–255.

Pietilä, Veikko (2002) Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44(4): 343–354.

Piirainen, Veikko (1974) vaivashoidosta sosiaaliturvaan. Sosiaalihuollon ja sen työntekijäjärjestöjen historiaa Suomen itsenäisyyden ajalta. Sosiaaliturvan laitoksen julkaisuja / Tampereen yliopisto; 4. Hämeenlinna: Karisto.

Pirttilä-Backman, Anna-Maija & Hakanen, Heidi (1994). Serge Moscovici. Sosiaaliset representaatiot. Teoksessa Hänninen, Vilma, Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Tampere: Vastapaino, 253–274.

Pohjola, Anneli (1993) Asiakkuus sosiaalityön määrittäjänä. Teoksessa Granfelt, Riitta... (et al.). (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 55–95.

Pohjola, Anneli (1994) Näemme köyhyyden, mutta emme köyhiä. Teoksessa Heikkilä, Mattinen & Vähätalo, Kari (toim.), Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos. Helsinki: Gaudeamus, 191–211.

Pohjola Anneli, Kääriäinen Aino & Kuusisto-Niemi (2010) Sosiaalityö, tieto ja teknologia (toim.). Jyväskylä: PS-Kustannus, 113–130.

Poikela, Esa (2005) Onko sosiaalisen pääoman värillä väliä? Teoksessa Poikela, Esa (toim.) Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. Tampere: Tampere University Press.

Poikela, Esa (2005) Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. Tampere: Tampere University

Press.

Potter, Jonathan (1996) *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.

Pyöriä, Pasi (2003) Eriarvoinen tietoyhteiskunta. Teoksessa Melin, Harri & Nikula, Jouko (toim.) *Yhteiskunnallinen muutos*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 193–206.

Pälli, Pekka (2003) *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Raunio, Kyösti (1994) *Olellainen sosiaalityössä*. Tampere: Tammerpaino..

Raunio, Kyösti (2000) *Sosiaalityö murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (2006) *Minuus ja identiteetti* (toim.). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Renvall, Mika & Vehkalahti, Pertti (2002) The Unemployed as “Others” in Welfare Journalism. *Nordicom Review* 1–2/2002, 251–262. (Viitattu 20.7.2012) Saatavissa: http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/42_251-262.pdf

Roivainen, Irene, Nylund, Marianne, Korkiamäki, Riikka, Raitakari, Suvi (2008) (toim.) *Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla?* Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rose, Nikolas (1999) *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ruuskanen, Petri (2001) *Sosiaalinen pääoma – käsitteet, suuntauksset ja mekanismit*. VATT-tutkimuksia 81. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Helsinki. (Viitattu 1.11.2012) Saatavissa: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t81.pdf

Rättilä, Tiina (2007) *Sosiaalisen median mahdollisuudet kodin, koulun ja kunnan viestinnässä*. Tampere: CityOffset Oy.

Saari, Erkki (2009) *Työttömien syrjäytymistä ehkäisevien hyvinvointi-interventioiden*

kontekstuaaliset edellytykset. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Saari, Juho (2011) Eriarvoisuus kasvun ja työllisyyden Suomessa. Yhteiskunta-politiikka 76:1, 76–84. (Tulostettu 17.7.2012) Saatavissa: <http://www.stakes.fi/yp/2011/1/saari.pdf>

Saastamoinen, Mikko (2006) Yksilö, riskitietoisuus ja psykokulttuuri. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 136–167.

Salonen-Soulié, Ulla (2000) Sosiaalipolitiikasta aktivointipolitiikaksi? Tanskan kokemusten arviointia. Teoksessa Simpura, Jussi & Brettschnaider, Gunvor (toim.) Näkökulmia pohjoismaisen sosiaalipolitiikan murrokseen – Perspektiv på brytningen inom den nordiska socialpolitiken. Sosiaaliturvan kirjallisuus, Kansainvälinen sosiaalipolitiikka 1/2000. Helsinki: Suomen ICWS-toimikunta, 24–34.

Satka, Mirja (1994) Sosiaalinen työ peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko, Pulma, Panu, Satka, Mirja & Urponen, Kyösti (1994) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva: suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 261–339.

Selkälä, Arto (2013) Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveystaloudessa. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 113. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Sennett, Richard (2007) Uuden kapitalismin kulttuuri. Suomentanut Koskinen, Kaisa. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Marjaana (2001) Liipolan onni: asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia, Tutkimuksia; 6. Helsinki: Palmenia (Yliopistopaino).

Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (2010) The Sage Handbook Of Social Work Research. London: Sage Publications Ltd.

Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (2010). Editorial Essay: Mapping Social Work Research: Pasts, Presents and Futures. Teoksessa Shaw, Ian, Briar-Lawson, Katherine, Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (toim.) The Sage Handbook Of Social Work Research. London: Sage Publications Ltd, 1–20.

Siisiäinen, Martti (2003) Muuttuvat yhdistykset. Teoksessa Melin, Harri & Nikula, Jouko (toim.) Yhteiskunnallinen muutos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 63–80.

Silvennoinen, Piia (2007) Ikä, identiteetti ja ohjaava koulutus: ikääntyvät pitkäaikaistyöttömät oppimisyhteiskunnan haasteena. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Simpura, Jussi & Brettschnaider, Gunvor (2000) Näkökulmia pohjoismaisen sosiaalipolitiikan murrokseen – Perspektiv på brytningen inom den nordiska socialpolitiken (toim.). Sosiaaliturvan kirjallisuus, Kansainvälinen sosiaalipolitiikka 1/2000. Helsinki: Suomen ICWS-toimikunta.

Shotter, John (1993) Cultural Politics of Everyday life: Social constructionism, Rethoric and Knowing of the Third Kind. Buckingham: Open University Press.

STM (2003) Kansallinen sosiaalialan kehittämisprojekti. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, työryhmämuistioita 2003:11.

Stranius, Leo (2009) Epämuodollinen kansalaistoiminta- järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Teoksessa Kankainen, Tomi, Pessala, Heli, Siisiäinen, Martti, Stranius, Leo, Wass Hanna & Wilhelmsson, Niklas (toim.) Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 139–168.

Stranius, Leo (2010) Verkkovaikuttamisesta puuttuu vielä vaikutus. (Helsingin Sanomat, 30.12.2010).

Suikkanen, Asko (2008, päivitetty 2009) Selvitys välityömarkkinoista. (Viitattu 20.7.2012) Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=41254&name=DLFE-

[4806.pdf](#)

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2012a): Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-3504. 2011. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.7.2012]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2011/sutivi_2011_2011-11-02_tie_001.fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2012): Työvoimatutkimus [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-7830. toukokuu 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.7.2012]. Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2012/05/tyti_2012_05_2012-06-26_tie_001.fi.html

Suomi24 (2012) Etusivu: Mikä on Suomi24? Saatavilla: <http://www.suomi24.fi/yritys> (Viitattu 9.5.2012).

Suoninen, Eero (1992) Perheen kuvakulmat: diskurssianalyysi perheenäidin puheesta. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tutkimuksia, Sarja A, Nro 24.

Suoninen, Eero (1997) Miten tutkia moniäänistä ihmistä? Acta Universitatis Tamperensis 580.

Suoninen, Eero (2002) Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä, Tampere: Vastapaino, 17–36.

Suoninen, Eero (2002a) Vuorovaikutuksen mikromaiseman rakentuminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 101–125.

TEM (2009) Työllisyyskertomus vuodelta 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 18/2009.

TEM (2012) Työllisyyskertomus vuodelta 2011. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 8/2012.

TNS (2012a) Atlas Intermedia 2012 tutkimus: Suomalaisen mediapäivä 2012. Saatavissa:

<http://www.tns-gallup.fi/uutiskirje2013/04/otsikko2> Viitattu 11.6.2012.

TNS (2012b) Suomen WEB -sivustojen viikkoluvut. Saatavissa: <http://tnsmatrix.tns-gallup.fi/public/> Viitattu 11.6.2012.

Toikko, Timo (2005) Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2009) Tavistaidetta ja verkkoviihdettä. Omaehtoisten verkkosisältöjen tutkimusetiikka. Teoksessa Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (toim.) Kulttuurituotanto: kehykset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: Hakapaino Oy, 336–358.

Verhaeghe, Paul (2010) Identiteetti etsimässä peiliä / Verhaeghe, Paul, Zizek, Slavoj, Vaden, Tere & Kurki, Janne. Kurki, Janne (toim.) Media ja identiteetti. Helsinki: Multiprint Oy, 10–57.

Verhaeghe, Paul, Zizek, Slavoj, Vaden, Tere & Kurki, Janne (2010) Media ja identiteetti (toim.). Helsinki: Multiprint Oy

Viherä, Marja-Liisa (2000) Digitaalisen ajan viestintä: miksi, miten ja millä. Helsinki: Edita.

VNK (2010) Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelma. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16. (Viitattu 17.7.2012) Saatavissa: <http://vnk.fi/julkaisukansio/2010/j16-kestavan-talouskasvun-j16a-tausta-aineistoa/pdf/fi.pdf>

Volosinov, Valentin (1990) Kielen dialogisuus. Suomentanut Laine, Tapani. Jyväskylä: Vastapaino.

Vähätalo, Kari (2001) Lama ja kaupunkien pitkäaikaistyöttömät: seurantatutkimus. Työpoliittinen tutkimus, nro 230. Helsinki: Työministeriö.

Välimaa, Outi (2008) Oikeutetusti työtön? Neuvottelu pitkäaikaistyöttömien ryhmän leimatusta jäsenyydestä. Teoksessa Roivainen, Irene, Nylund, Marianne, Korkiamäki, Riikka, Raitakari, Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö: kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-Kustannus, 245–260.

Wilkinson, Richard & Pickett, Kate (2011) Tasa-arvo ja hyvinvointi: miksi pienet tuloerot koituvat kaikkien hyväksi? Suomentanut Myllyoja, Markus. Helsinki: HS-kirjat.